

ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนบ้านท่าลี่ในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม
อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

นางสาวเกศประภา วัฒนาพันธ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

พ.ศ. 2553

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนบ้านท่าลี่ในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม
อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

นางสาวเกศประภา วัฒนาพันธ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

พ.ศ. 2553

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

**Tourism Impact on Society and Communal Culture of Ban Talong in the Phataem
National Park zone in Khongchiam District of Ubon Ratchathani Province.**

Miss Ketprapha Wanaphan

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master Degree of Art Social Sciences for Development
Graduate School, Ubon Ratchathani Rajabhat University**

2010

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน
บ้านท่าลี่ ในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำเภอโขงเจียม จังหวัด
อุบลราชธานี

ผู้วิจัย นางสาวเกศประภา วัฒนาพันธ์

สาขา สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา

ประธานกรรมการที่ปรึกษา ผศ. ดร. จิตรกร โพธิ์งาม

กรรมการที่ปรึกษา อาจารย์ ดร. กิติรัตน์ สีหพันธ์

คณะกรรมการสอบ

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประสิทธิ์ กุลบุญญา)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิตรกร โพธิ์งาม)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. กิติรัตน์ สีหพันธ์)

..... กรรมการ
(ดร. เรืองเดช เขจรศาสตร์)

คณะกรรมการบริหารหลักสูตรบัณฑิตศึกษาประจำสาขา ได้ตรวจและรับรองว่าวิทยานิพนธ์
เล่มนี้เป็นไปตามมาตรฐานของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี และให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิตรกร โพธิ์งาม)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรบัณฑิตศึกษาประจำสาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. ชีรวุฒิ เอกะกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

บทคัดย่อ

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนบ้านท่าลี่ ในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี
ผู้วิจัย	นางสาวเกศประภา วัฒนาพันธ์
สาขา	สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา
ประธานกรรมการที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิตรกร โพธิ์งาม
กรรมการที่ปรึกษา	อาจารย์ ดร. กิติรัตน์ สีหพันธ์

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและวัฒนธรรม อันเป็นผลมาจากการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านท่าลี่ เขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี และเพื่อศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนบ้านท่าลี่ เขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี โดยอาศัยกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง จากปราชญ์ชุมชน หรือกลุ่มผู้นำชุมชน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ร่วมกับการสังเกต การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการจัดกลุ่มความคิด สรุปข้อความแล้วเขียนอธิบายเชิงบรรยาย โดยการพรรณนาในภาพรวม

ผลการวิจัย พบว่า

1. การเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและวัฒนธรรม อันเป็นผลมาจากการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านท่าลี่ เขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ได้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยว และเกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร มีการย้ายเข้า ย้ายออกเพิ่มขึ้นภายในชุมชน มีการย้ายเข้าเพิ่มจำนวนมาก ทั้งประชากรในทะเบียนราษฎรและนอกทะเบียนราษฎร ผู้ประกอบการ แรงงานอพยพหลบหนีเข้าเมือง เกิดการหลั่งไหลของกระแสสังคมภายนอกเข้าสู่ชุมชน ทำให้คนในชุมชนเริ่มรับเอาการดำเนินชีวิตที่ต้องมีการแข่งขันกันด้วยความเร่งรีบ มีการดำเนินชีวิตตามวัตถุนิยมเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง ส่งผลให้ชุมชนต้องพึ่งพาคนภายนอกมากยิ่งขึ้น ใช้ชีวิตฟุ่มเฟือยมากขึ้น และเมื่อมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเข้ามาสู่ชุมชนทำให้เป็นตัวเร่งให้ชุมชนรับเอาวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตแบบใหม่เข้ามาสู่ชุมชน โดยไม่รู้ตัว ปัญหาค่านิยมและความเชื่อของชุมชนที่เคยยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมา เริ่มเปลี่ยนแปลงไป

เกิดการยอมรับค่านิยมตามกระแสสังคมภายนอก และเกิดการไหลบ่าเข้ามาของวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย ประเพณีแบบดั้งเดิมที่เคยสืบทอดปฏิบัติกันมาช้านานถูกบิดเบือนพิธีกรรม สร้างความเสียหายทางด้านวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชุมชนท้องถิ่น

2. ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนบ้านท่าลี่ เขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานีพบว่า มีการอพยพเข้ามาของแรงงานต่างถิ่น ช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานในท้องถิ่น ทั้งภาคการเกษตรและการบริการชาวบ้าน เริ่มมีความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกมากขึ้น นอกจากนี้ ยังส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของชาวบ้านในชุมชน โดยเฉพาะคนในกลุ่มวัยแรงงานที่ต้องออกไปทำงานรับจ้างตามสถานประกอบการและผู้ประกอบการท้องถิ่น ส่งผลให้กลุ่มวัยแรงงานและวัยรุ่นในชุมชนมีพฤติกรรมเกิดการเลียนแบบไปในทางที่ไม่เหมาะสมมากขึ้น ทำให้ชุมชนเริ่มมีปัญหาสังคมมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันการพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยว ก็ส่งผลให้ชุมชนสูญเสียรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย เริ่มหันไปดำเนินชีวิตที่จำเป็นต้องพึ่งพาคนภายนอกมากยิ่งขึ้น ที่ต้องมีการแข่งขันในเชิงธุรกิจ ผู้อาวุโสในชุมชนเริ่มมีบทบาททางครอบครัวและสังคมน้อยลงไป ทำให้การปลูกฝังค่านิยม ความเชื่อ ความเคร่งครัดในการยึดถือปฏิบัติแบบเก่าของคนในชุมชนเริ่มลดน้อยลงไปด้วย ส่งผลกระทบต่อค่านิยมและความเชื่อของชุมชนที่เคยยึดถือปฏิบัติสืบทอดกัน เกิดการยอมรับค่านิยมตามกระแสสังคมภายนอก และเกิดการไหลบ่าเข้ามาของวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย เกิดปัญหาความเสื่อมถอยทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชุมชนท้องถิ่น มีการนำการแสดงที่เป็นวัฒนธรรมจากที่อื่นเข้าร่วมในงานประเพณีต่างๆ ของชุมชน โดยเน้นความสนุกสนานรื่นเริงเป็นส่วนใหญ่ ส่งผลกระทบทำให้พิธีกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณีแบบดั้งเดิมที่เคยสืบทอดปฏิบัติกันมาช้านานถูกบิดเบือนพิธีกรรม สร้างความเสียหายทางด้านวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชุมชนท้องถิ่น

ABSTRACT

The Title	Tourism Impact on Society and Communal Culture of Ban Talong in the Phataem National Park zone in Khongchiam District of Ubon Ratchathani Province,..... pp. 114
The Author	Miss Ketprapha Wanaphan
Degree	Master Degree of Art
Program	Social Sciences for Development
Chairman, Thesis Advisor	Asst. Prof. Dr.Jittrakorn Po-ngam
Thesis Advisor	Dr.Kittirat Sihaban
Years	2010

The objective of the research was to study social and cultural changes caused by tourism in the community of Ban Talong in Phataem National Park zone and examine the tourism-related impact on the community in question. The research was qualitative. The populations specifically selected were the communal scholars or leaders. The research instruments were informal interview, observation and analysis.

The research findings were as follows :

1. From 2000-2010, there had been social and cultural changes thanks to tourism in the community. There was a structural change of population. Migration into the community increased. Social influences from outside had flowed into the community. Life in the community became more competitive. Communal way of life became more oriented towards materialism. The community depended ore on people outside the community. People increasingly lived a luxury life. Long-held values and beliefs had changed and distorted. New things from outside were more accepted. The traditions were ignored or taken for granted.

2. Migration into the community of alien workers helped solve the problem of labor shortage. Communal relations were also affected. The young people of working age who were employed at various places changed their behaviour in an undesirable way. At the same time, development of tourism led to the disappearance of a simple communal life. Senior members of the community did not play an active part in a family and society. As a result, values, beliefs and strict traditional practice has been overlooked.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์ของบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายแห่ง ผู้วิจัยไม่อาจจะนำมากล่าวได้ทั้งหมด ผู้มีพระคุณท่านแรกที่ผู้วิจัยจะขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่ง คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิตรกร โพธิ์งาม ที่ให้ความช่วยเหลือกรุณารับเป็นประธานที่ปรึกษา คอยช่วยเหลือผู้วิจัยเป็นอย่างดี ในการตรวจสอบเอกสารงานวิทยานิพนธ์เล่มนี้มีความสมบูรณ์ด้วยดี และอีกท่านหนึ่งคือ อาจารย์ ดร. กิติรัตน์ สีหพันธ์ ซึ่งให้ความกรุณาเป็นที่ปรึกษา คอยให้คำแนะนำ ชี้แนะแก้ไขข้อบกพร่องในการทำวิทยานิพนธ์จนครบถ้วนสมบูรณ์ พร้อมด้วย รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรวุฒิ เอกะกุล และคณาจารย์ในสาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาทุกท่าน ที่ได้ให้ความรู้แก่ผู้วิจัยโดยตลอด จึงขอขอบคุณในความกรุณาของอาจารย์ทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ทุกท่านในมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีที่กรุณาประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้จนผู้วิจัยเรียนสำเร็จตามกำหนดเวลา ขอขอบพระคุณผู้บังคับบัญชาและขอบคุณเพื่อนร่วมงานของผู้วิจัยที่กรุณาให้กำลังใจและให้การสนับสนุนช่วยเหลือในทุกๆ เรื่องแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด ขอขอบคุณเจ้าของงานวิจัยทุกท่านที่ผู้วิจัยได้นำมาอ้างอิง ตลอดจนเจ้าของหนังสือ ทุกเล่มที่นำมาอ้างอิง

ความสำเร็จครั้งนี้ผู้ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดที่อยู่เบื้องหลัง และเป็นผู้ให้กำลังใจผู้วิจัยมาโดยตลอด คือ คุณแม่สมใจ วัฒนาพันธ์ และบุคคลในครอบครัววัฒนาพันธ์ ทุกคน ซึ่งเป็นกำลังใจและให้การสนับสนุนช่วยเหลือในทุกๆ เรื่องแก่ผู้วิจัย

เกศประภา วัฒนาพันธ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญแผนภาพ.....	ช
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ความสำคัญของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
ข้อตกลงเบื้องต้นของการวิจัย.....	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
แนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	9
นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนากการท่องเที่ยว.....	19
ผลกระทบของการท่องเที่ยว.....	29
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชน.....	41
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	47
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	54
ขอบเขตการศึกษา.....	54
การศึกษาเอกสาร.....	55
การศึกษาภาคสนาม.....	55
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	56

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	56
การตรวจสอบข้อมูล.....	57
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	57
4 ผลการศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและวัฒนธรรมอันเป็นผลมาจากการท่องเที่ยว และผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนบ้านท่าลี่ เขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี.....	60
การเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและวัฒนธรรม อันเป็นผลมาจากการท่องเที่ยวในชุมชน บ้านท่าลี่ เขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี.....	60
ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนบ้านท่าลี่ เขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำ: เภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี.....	81
5 สรุปอภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	93
สรุปผลการวิจัย.....	93
อภิปรายผล.....	99
ข้อเสนอแนะ.....	103
บรรณานุกรม.....	106
ภาคผนวก.....	109
ประวัติผู้วิจัย.....	114

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
4.1 แผนที่หมู่บ้าน/ชุมชนบ้านท่าลั้ง หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยไผ่ อำเภอโง้งเจียม จังหวัด อุบลราชธานี.....	65
4.2 สภาพเส้นทางเข้าหมู่บ้านท่าลั้ง.....	66
4.3 สภาพถนนในหมู่บ้านท่าลั้งที่ยังไม่ได้รับการปรับปรุง.....	67
4.4 สภาพถนนที่กระทรวงคมนาคมกำลังจะทำการปรับปรุงให้หมู่บ้านในโครงการ ถนนไร้ฝุ่น.....	67
4.5 สภาพบ้านที่ชาวบ้านท่าลั้งเก่าแก่ใช้พักอาศัย ที่ยังคงสภาพเดิมๆยังไม่ค่อย เปลี่ยนแปลงมากนัก.....	68
4.6 สภาพบ้านที่เป็นที่ทำการผู้ใหญ่บ้านท่าลั้ง.....	68
4.7 สภาพที่ตั้งโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลห้วยไผ่ ที่ชาวบ้านมาใช้บริการใน ยามเจ็บป่วย.....	69
4.8 สภาพที่ตั้งที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยไผ่.....	69
4.9 สภาพที่ตั้งศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยไผ่...	70
4.10 สภาพธารน้ำที่ชาวบ้านท่าลั้งใช้ดื่มมานาน ถึงแม้ว่าจะมีประปาแต่ปัจจุบันยังคง เป็นปัญหาหนักกับชาวบ้านท่าลั้ง.....	70
4.11 สภาพบริเวณวัดที่มีรอยพระพุทธรูปจำลอง ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง ของหมู่บ้านท่าลั้ง.....	71
4.12 บริเวณพื้นที่ที่เป็นจุดหมบั้งไฟพญานาค สถานที่ท่องเที่ยวที่ขึ้นชื่อของหมู่บ้าน ท่าลั้ง.....	71
4.13 สภาพวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนบ้านท่าลั้ง.....	72

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่ทำรายได้ให้แก่ประเทศจนกลายมาเป็นรายได้แหล่งใหม่ที่มีความสำคัญต่อสภาพเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศในปัจจุบัน แต่ในช่วงที่ผ่านมาธุรกิจด้านการท่องเที่ยวได้ซบเซาลงไปอันเนื่องมาจากปัญหาด้านเงินเฟ้อและปัญหาการผลิตน้ำมันในตลาดโลกลดน้อยลง ทำให้บรรดานักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เข้ามาในประเทศไทยลดจำนวนลงอย่างเห็นได้ชัด โดยจากสถิติการท่องเที่ยวปี 2550 ช่วงไตรมาสแรก ที่ภาพรวมมีอัตราการเติบโต 8.1% ทั้งนี้อาจเป็นเพราะด้านนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศภายใต้โครงการเที่ยวทั่วไทยไปได้ทุกเดือนตั้งแต่ปี 2549 และโครงการเมืองไทยสวยงาม(Unseen in Thailand) มุมมองใหม่เมืองไทยตามหัวข้อว่า “เราจะพาคุณไปสัมผัสปรากฏการณ์และธรรมชาติอันมหัศจรรย์ของเมืองไทยอย่างที่คุณไม่สามารถเห็นได้จากมุมไหนของโลก พร้อมได้ออกหนังสือคู่มือการท่องเที่ยวฉบับพิเศษเป็นไกด์ในการพานักท่องเที่ยวไปท่องเที่ยวสัมผัสเมืองไทยในมุมมองที่ไม่เคยเห็น ซึ่งรวมถึงการรวบรวมประเพณีต่างทั่วทุกภาคในเมืองไทยไว้ให้เลือกท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี ทำให้การขยายตัวของนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งอัตราการเจริญเติบโตเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาถึงร้อยละ 9.36 (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2546 : 50-56) ทำให้มีส่วนแบ่งทางการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจากเดิมจากการท่องเที่ยวทั้งหมด รวมถึงการกระตุ้นการท่องเที่ยวภายในประเทศด้วยการส่งเสริมการท่องเที่ยวตามโครงการต่างๆ

จากการรณรงค์โครงการ Unseen in Thailand ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยตั้งแต่ปี 2546 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบันส่งผลให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวในภูมิภาคนี้มากขึ้นเรื่อยๆ อีกทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมกันผลักดันแผนการตลาดในปี 2551 ชูจุดขายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมท่องเที่ยวเชิงรุก ขานรับภาวะโลกร้อนพุ่งเป้าหมายอัตราการเติบโตจากเดิม 1.81% เป็น 2.3% เช่นการที่ลูกค้าหลักกลุ่มยุโรปให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในระยะยาว ก็อาจสืบเนื่องจากรัฐมนตรีกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาในปี 2550 คือ นายสุวิทย์ ยอดมณี ได้จัดให้มีการประชุมร่วมกับคณะที่ปรึกษาเพื่อทำการหาหรือเสนอแนะนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวตลาดต่างประเทศ จัดทำโปรเจกต์ “วิถีไทย ท่องเที่ยวไทยลดภาวะโลกร้อน” โดยเสนอคณะรัฐมนตรีในเดือนมิถุนายน 2550 เพื่อนำร่องทั่วประเทศ 12 แห่ง เน้น

ให้ทุกจังหวัดให้ชุมชนเป็นพื้นฐานให้มีศักยภาพเลี้ยงตัวเองได้ และสร้างสำนึกรักษาสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเบื้องต้น เช่นที่จังหวัดสุโขทัย เกาะช้าง อัมพวา พิมายและจะกระจายให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ (ผู้จัดการออนไลน์ 2551 : 8)

ในส่วนของจังหวัดอุบลราชธานี นับว่าเป็นจังหวัดหนึ่งในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ถือว่ามีศักยภาพในการท่องเที่ยวสูง เนื่องจากภูมิศาสตร์ของจังหวัดมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมากมาย รวมทั้งยังเป็นเขตพรมแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านและมีแม่น้ำหลายสายไหลผ่าน เช่น แม่น้ำมูล แม่น้ำชี มีประเพณีวัฒนธรรมที่หลากหลาย เช่น ประเพณีงานแห่เทียนเข้าพรรษา งานเทศกาลอาหารไทย-อินโดจีน ตลาดการค้าชายแดนช่องเม็ก และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่งดงาม เช่น อุทยานแห่งชาติผาแต้ม ป่าดงนาทาม อุทยานแห่งชาติภูจอง-นายอย เขื่อนสิรินธร รวมถึงน้ำตกหลายแห่ง เช่น น้ำตกสร้อยสวรรค์ น้ำตกห้วยหลวง น้ำตกแสงจันทร์ ในเขตอุทยานแห่งชาติภูจอง-นายอยต้น

ในปี 2550 จังหวัดอุบลราชธานี มีรายรับจากการท่องเที่ยวทั้งในจังหวัดและการท่องเที่ยวระหว่างประเทศประมาณ 3 พันล้านบาท คาดว่ามีการขยายตัวต่อเนื่องอีกในปี 2551 ด้านบริษัททัวร์ใน ส่วนจังหวัดอุบลราชธานีชี้ว่า การท่องเที่ยวปี 2550 โตกว่าปีก่อนหน้าอีก 50 เปอร์เซ็นต์ เล็งดึงคนจากยุโรปและทวีปออสเตรเลีย วัฒนธรรมท้องถิ่นอีสานสัมผัสแหล่งตากลากอากาศตามธรรมชาติ ที่ประเทศแถบยุโรปและออสเตรเลียไม่มี ซึ่งนโยบายในปี 2551 โดย นายวิระศักดิ์ โควสุรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬาปี 551 ได้ผลักดันให้ด่าน "ช่องเม็ก" มีการลดภาษีผ่านแดนเพื่อจูงใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวมากขึ้น และล่าสุด จากการร่วมประชุมของหอการค้าและข้าราชการร่วมกับรมต.คนใหม่ เน้นการท่องเที่ยวผาแต้ม โดยจะปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว "ผาชนะได" ในอุทยานแห่งชาติผาแต้ม ให้สามารถดูได้ทั้งพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตกในที่เดียวกัน ได้ (หนังสือพิมพ์มติชน 2550 : 5)

นอกจากนี้ นายนพรัตน์ กอกหวาน ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือเขต 2 จังหวัดอุบลราชธานี กล่าวถึงธุรกิจภาคการท่องเที่ยวตามจังหวัดแนวชายแดนไทย กัมพูชา และลาว มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จากตัวเลขการขอผ่านแดนเข้าออกที่ด่านช่องเม็ก อ.สิรินธร จ.อุบลราชธานี ตลอดทั้งปี 2550 มีนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างประเทศ ขอเดินทางเข้าไปเที่ยวตามแหล่งพักตากลากอากาศในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) เฉลี่ยเดือนละ 15,000-25,000 คน และมีนักท่องเที่ยวจากกลุ่มประเทศอินโดจีนเข้าไทยในอัตราเฉลี่ยใกล้เคียงกันทำให้ตัวเลขการเดินทางเข้าออกระหว่างไทยกับลาว มีอัตราเฉลี่ยเดือนละ 30,000-50,000 คน เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับ การเดินทางเข้าออกเมื่อปี 2549 การเดินทางมาท่องเที่ยวมีอัตราเฉลี่ยเดือนละ 20,000-30,000 คนเท่านั้น ซึ่งการเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น อาจก่อให้เกิดปัญหาและผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชน ดังเช่นปัญหาจากการท่องเที่ยวน้ำโขงที่โขงเจียม

ซึ่งถือได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ มีความหลากหลายกระจายตามจุดท่องเที่ยวที่อำเภอโขงเจียมอย่างมากมาย นอกเหนือจากผาแต้มที่เป็นจุดท่องเที่ยวยอดนิยม เป็นแหล่งอารยธรรมอีกแห่งหนึ่งที่มีมาช้านานหลายพันปีบนแผ่นดินอีสาน (หนังสือพิมพ์โพสทูเดย์ 51 : 9)

จากการเจริญเติบโตและผลกระทบที่เกิดจากรุคกิจการท่องเที่ยว ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงเรื่องราวของประเพณี วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ เช่น การชมวิถีชีวิตงานศิลปหัตถกรรมที่บ้านตามุย ซึ่งอยู่เบื้องล่างจากผาแต้ม การดำเนินชีวิตของชาวบ้านท่าลั้งในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม การล่องเรือชมธรรมชาติตามลำน้ำโขง และศักยภาพของที่พักระดับมาตรฐานริมแม่น้ำโขงที่อำเภอโขงเจียม ซึ่งจากการตัดสินใจเลือกมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่สถานที่ดังกล่าวนี้ นอกจากชาวบ้านจะได้รับประโยชน์อันมากมายจากนักท่องเที่ยว เช่น การก่อให้เกิดรายได้ (กิตติพงษ์ ประชุม 2533 : 35 ; สุจิต บุญประเสริฐ 2533 : 86 ; กฤติยากร นวลศรี 2543 : 43) และการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวยังส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางเมืองได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาที่ดิน การสร้างงานสร้างอาชีพและการเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว (วนิดา วิชยประเสริฐ 2541 : 35) แต่ก็มีผลกระทบทางด้านลบซึ่งส่งผลกระทบต่อชุมชนอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ราคาที่ดินสูง การใช้ประโยชน์ที่ดินขัดแย้ง การบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ การตั้งถิ่นฐานเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอย่างไร้ระเบียบ (อดิศร เรือลม 2546 : 28) รวมถึงการเปลี่ยนแปลงประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนอีกด้วย (รติกา อังกูร 2542 : 19 ; สุธิรา อินทร์พรหม 2547 : 42)

ประกอบกับนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตอีสานใต้ภายใต้หัวข้อ *Seen in Thailand* ที่ภาครัฐบาลได้สานต่อนโยบายจนถึงปัจจุบันนี้ แหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอโขงเจียมก็ได้รับผลกระทบจากการเลือกมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวด้วย ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบทางด้านบวกและด้านลบ ซึ่งถ้าหากมีแต่ส่งเสริมการไปท่องเที่ยวแต่ไม่มีการป้องกันและอนุรักษ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมแล้ว ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวมากที่สุดคงไม่ใช่แต่ประชาชนที่อาศัยในเขตแหล่งท่องเที่ยวเท่านั้น ยังสื่อถึงภาพลักษณ์และการสืบสานวัฒนธรรมอันดีงามก็จะสูญหายไป ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีผลต่อชุมชนชาวบ้านท่าลั้งในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหาแนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมวัฒนธรรมและภูมิศาสตร์ของแหล่งชุมชน สร้างความตระหนักถึงการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนและขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตภูมิภาคอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและวัฒนธรรม อันเป็นผลมาจากการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านท่าลี่ เขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนบ้านท่าลี่ เขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้มีความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรมอันเป็นผลมาจากการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านท่าลี่ เขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี
2. ทำให้ทราบถึงผลกระทบที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรมของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนบ้านท่าลี่ เขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการศึกษาไปเป็นข้อมูลในการวางแผนและนโยบายในการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดจากการท่องเที่ยวต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนบ้านท่าลี่ ในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี โดยอาศัยกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพรวมกับการสังเคราะห์เอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และใช้การสัมภาษณ์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึก ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ไว้ ดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา

การเลือกพื้นที่ศึกษา ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง จากแหล่งท่องเที่ยวที่มีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งเป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นทางธรรมชาติ มีชื่อเสียง ด้านวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี และการผลิตสินค้าพื้นเมือง และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพใน

การบริหารจัดการโดยชุมชน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษา ชุมชนบ้านท่าลั้ง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

2.1 การเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและวัฒนธรรม อันเป็นผลมาจากการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านท่าลั้ง เขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาสภาพการเปลี่ยนแปลงของชุมชนบ้านท่าลั้งในด้าน

- 1) บริบททั่วไปของชุมชน
- 2) การจัดการท่องเที่ยวในชุมชน
- 3) นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวและแผนพัฒนาการท่องเที่ยว
- 4) สภาพวิถีชีวิตของคนในชุมชนก่อนและหลังการเข้ามาของการท่องเที่ยวภายใน

ชุมชน

2.2 ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนบ้านท่าลั้ง เขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนบ้านท่าลั้งในด้านสังคม วัฒนธรรม และด้านสภาพแวดล้อมของชุมชน

3. ขอบเขตด้านประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง จากปราชญ์ชุมชน หรือกลุ่มผู้นำชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำทางศาสนา กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือกรรมการหมู่บ้าน ปราชญ์ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน ข้าราชการ ผู้ประกอบการ ธุรกิจบริการและการท่องเที่ยว ในชุมชน เกษตรกรรม นักเรียน นักศึกษา รวมถึงชาวบ้านในชุมชน

ข้อตกลงเบื้องต้นของการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งข้อมูลที่ได้เป็นคำบอกเล่าของประชากรจำนวนหนึ่งเท่านั้นซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการจัดกลุ่มความคิด แล้วพรรณนาเรียบเรียงตามข้อค้นพบ ดังนั้นในงานวิจัยชิ้นนี้จึงมี ข้อจำกัดของการศึกษาบางประการที่จำเป็นต้องตั้งเป็นข้อตกลงเบื้องต้น เพื่อใช้เป็นกรอบในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลผลกระทบทางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่ได้จากการพูดคุย การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบ สัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง โดยอาศัยการบอกต่อของผู้ให้ข้อมูลหลัก ที่เป็นคนอาศัยอยู่ในพื้นที่และรู้เรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นมา และสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนเป็นอย่างดี ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดข้อตกลงเบื้องต้น ดังนี้

1. สภาพความเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรม เป็นการศึกษาข้อมูลเปรียบเทียบในช่วงก่อนและหลังจากการมีกิจกรรมการท่องเที่ยว ดังนั้น ภาพของชุมชนบ้านท่าลั้งในช่วงก่อนมีกิจกรรมการท่องเที่ยวในอดีตจึงอาจไม่ชัดเจนนักในมุมมองของกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุอยู่ระหว่าง 15–40 ปี หรือคนต่างถิ่นที่ย้ายเข้ามาอยู่ในชุมชนบ้านท่าลั้งหลังจากมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดขึ้นแล้ว ทำให้ได้ข้อมูลในส่วนของการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและวัฒนธรรมในมุมมองของกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวไม่ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและไม่ละเอียดเท่าที่ควร

2. ปัจจุบันสภาพชุมชนที่ทำการศึกษามีความเจริญทางด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน และมีลักษณะเป็นชุมชนเปิด ประชาชนมีฐานะความเป็นอยู่ดีพอสมควร จากความเป็นชุมชนเปิดนี้ย่อมทำให้ประชาชนได้รับอิทธิพลจากปัจจัยภายนอกชุมชนมากขึ้นกว่าแต่ก่อน การวิเคราะห์ผลการศึกษาผลกระทบทางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดจากการท่องเที่ยว จึงอาจเกิดความคลาดเคลื่อนขึ้นได้ โดยเหตุที่ผู้ศึกษาไม่สามารถควบคุมตัวแปรอื่นๆ ไม่ให้เข้ามาเกี่ยวข้องได้ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม การศึกษาครั้งนี้ก็มุ่งศึกษาวิเคราะห์การท่องเที่ยวในฐานะที่เป็นเพียงปัจจัยหนึ่งที่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ดังนั้น ผลการวิเคราะห์ที่ได้จึงอาจไม่ใช่บทสรุปสุดท้าย แต่เป็นข้อสันนิษฐานเพื่อใช้ตั้งสมมติฐานในการศึกษาครั้งต่อไปเท่านั้น

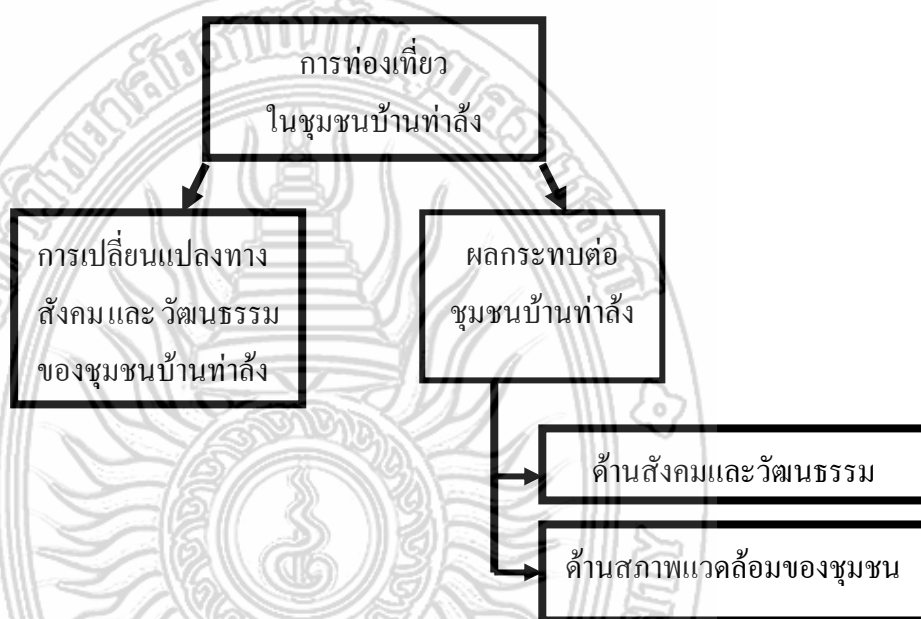
3. ผู้วิจัยมีระยะเวลาศึกษาในพื้นที่น้อย ทำให้ไม่มีโอกาสสังเกตสภาพการท่องเที่ยวและวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชนทั้งหมดได้ ข้อมูลที่ได้จึงจำกัดอยู่ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว จึงอาจส่งผลให้การศึกษาวิเคราะห์ถึงการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบจากการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านท่าลั้งไม่สมบูรณ์

นอกจากนี้ ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งในการศึกษาผลกระทบทางด้านสังคมและวัฒนธรรม คือ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนั้นมีอยู่หลากหลายและที่สำคัญก็คือ ปัจจัยอันหลากหลายเหล่านั้นมักจะเป็นตัวกระทำร่วมกันเสียเป็นส่วนใหญ่ การที่จะระบุว่าปัจจัยใดเป็นตัวก่อให้เกิดผลกระทบหรือการเปลี่ยนแปลงโดยชัดเจนนั้น มักจะทำได้ยาก ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงเป็นแต่เพียงการศึกษาถึงการท่องเที่ยวในฐานะที่เป็นหนึ่งในบรรดาปัจจัยอันหลากหลายที่เข้ามามีส่วนผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงบวกและเชิงลบเท่านั้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของชุมชน โดยการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านเกี่ยวกับสภาพสังคม วัฒนธรรมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ตลอดจนพัฒนาการด้านการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ในเบื้องต้น ซึ่งมีประเด็นสำคัญที่น่าสนใจศึกษา

ผู้วิจัยจึงได้นำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาข้อมูลอันจะนำไปสู่การตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยจะศึกษาสภาพของชุมชนที่เกิดขึ้นหลังจากการส่งเสริมการท่องเที่ยว ของชุมชน ในด้านการเปลี่ยนแปลงทาง สังคม วัฒนธรรมและผลกระทบหลังจากมีกิจกรรมการท่องเที่ยวต่อสังคมวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมของชุมชนในลักษณะพัฒนาการและการปรับตัวของคนในชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

แผนภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ชุมชนท่าลั้ง หมายถึง กลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ในบ้านท่าลั้ง เขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีภูมิลำเนาที่อาศัยในชุมชน โดยไม่มีการย้ายถิ่นเป็นเวลายาวนาน้อย 5 ปีย้อนหลังนับจากวันที่ดำเนินการเก็บข้อมูล คือ ก่อนวันที่ 15 พฤศจิกายน 2551

ผลกระทบจากการท่องเที่ยว หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นหลังจากกิจกรรมการท่องเที่ยวของมนุษย์ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาและเกิดการเปลี่ยนแปลงต่อเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชน โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประชาชนในชุมชนและการศึกษาชุมชนจากกลุ่มตัวอย่าง

การท่องเที่ยว หมายถึง สภาพของบุคคลที่มีต่อการผ่อนคลายอิริยาบถในรูปแบบต่างๆ โดยส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปแบบของการพักผ่อน โดยจะมีออกมาหลายรูปแบบและเน้นการผ่อนคลายเป็นหลักซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่ไม่ใช่การไปทำงานหารายได้หรือการเรียนหนังสือ

การเปลี่ยนแปลงด้านสภาพแวดล้อม หมายถึง สภาพแวดล้อม หรือสิ่งแวดลอมของชุมชน
ท่าลิ่ง เขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม ที่มีการปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยน โดยแตกต่างไปจากเดิม ซึ่งอันมีผล
มาจากกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน

สภาพทั่วไปของชุมชน หมายถึง สภาพโดยรวมของชุมชน ตลอดจนสภาพการดำเนินชีวิต
ของชาวบ้านในชุมชน ปัจจัย เงื่อนไข สภาพการณ์ที่เกิดขึ้นของการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ศึกษาซึ่งใน
งานวิจัยชิ้นนี้ หมายความรวมถึงประวัติของชุมชน การตั้งถิ่นฐาน ลักษณะทางกายภาพและภูมิศาสตร์
ข้อมูลด้านประชากร ลักษณะครอบครัว(เครือญาติ) สภาพเศรษฐกิจและสังคม ความเชื่อ ประเพณีและ
วัฒนธรรม การประกอบอาชีพและการให้บริการด้านการท่องเที่ยว

ผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรม หมายถึง ผลอันสืบเนื่องจากการจัดการท่องเที่ยวที่มี
ต่อ สังคมและวัฒนธรรมทั้งในด้านบวกและด้านลบ ซึ่งในงานวิจัยชิ้นนี้ ให้ความหมายรวมถึง ผลกระทบ
ของการท่องเที่ยวที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนบ้านท่าลิ่ง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี
ในด้านความสัมพันธ์ของคนในชุมชน วิถีชีวิตค่านิยมภาษาประเพณี

ผลกระทบด้านสภาพแวดล้อมของชุมชน หมายถึง ผลอันสืบเนื่องจากการจัดการท่องเที่ยว
ที่มีต่อสภาพแวดล้อมของชุมชน ทั้งในด้านบวกและด้านลบ ซึ่งในงานวิจัยชิ้นนี้ ให้ความหมายรวมถึง
ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพแวดล้อมของชุมชนบ้านท่าลิ่ง อำเภอ โขงเจียม จังหวัด
อุบลราชธานี

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี เอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการศึกษาถึงบริบทต่างๆของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงไปสู่ชุมชนการท่องเที่ยว ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. แนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
2. นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยว
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชน
4. ผลกระทบของการท่องเที่ยว
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ความหมายและนิยามของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว คือการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจหรือเพื่อความสนุกสนานตื่นเต้น หรือเพื่อหาความรู้ องค์การการท่องเที่ยวของสหประชาชาติ (World Tourism Organization) กำหนดไว้ว่า การท่องเที่ยวหมายถึงการเดินทาง โดยระยะทางมากกว่า 80 กิโลเมตรจากบ้าน เพื่อจุดประสงค์ในการพักผ่อนหย่อนใจ (สารานุกรมไทย 2534 : 26)

สำหรับความหมายของคำว่า “อุตสาหกรรมท่องเที่ยว” ได้มีคำจำกัดความกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 มาตรา 4 ซึ่งให้ความหมาย “อุตสาหกรรมท่องเที่ยว” ว่าเป็นอุตสาหกรรมที่จัดให้มีหรือให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทั้งภายในและภายนอกราชอาณาจักร โดยมีค่าตอบแทน และหมายรวมถึง

1. ธุรกิจนำเที่ยว
2. ธุรกิจโรงแรมนักท่องเที่ยว
3. ธุรกิจภัตตาคาร สถานบริการ และสถานที่ตากอากาศสำหรับนักท่องเที่ยว
4. ธุรกิจการขายของที่ระลึกหรือสินค้าสำหรับนักท่องเที่ยว
5. ธุรกิจการกีฬาสำหรับนักท่องเที่ยว

6. การดำเนินงานนิทรรศการ งานแสดง งานออกร้าน โฆษณาเผยแพร่ หรือการดำเนินงานอื่นใด โดยมีความมุ่งหมายเพื่อชักนำหรือส่งเสริมให้มีการเดินทางท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวอาจถูกมองได้หลายแง่หลายมุม (Multifaceted) หรือหลายมิติ (Multidimensional) และเกี่ยวข้องกับเชื่อมโยงกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่นๆ อย่างหลากหลายและเป็นสหสาขาวิทยาการ (Interdisciplinary) อย่างมาก จึงเป็นคำตอบว่า ทำไมจึงให้คำจำกัดความคำว่า 'การท่องเที่ยว' ได้ยาก และดูเหมือนว่า คำจำกัดความต่างๆ ที่ได้บัญญัติขึ้นไว้ก็เพื่อตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะเรื่องหรือขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในขณะนี้ความพยายามที่จะให้คำจำกัดความเรื่องการท่องเที่ยวและขอบเขตของการท่องเที่ยว อาจต้องพิจารณาถึงกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ที่มีส่วนร่วมหรือได้รับผลกระทบจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ซึ่งอาจารย์ได้ใน ลักษณะ (สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ๒๕๔๖ : ๓๒) คือ

1. นักท่องเที่ยว ซึ่งแสวงหาประสบการณ์และความพึงพอใจ ซึ่งโดยธรรมชาติแล้วมักสังเกตเห็นได้จากสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวผู้นั้นเลือก หรือกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวผู้นั้นให้ความสนใจ
2. ธุรกิจที่ให้บริการทั้งสินค้าและบริการแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งนักธุรกิจมองเรื่องการท่องเที่ยวว่าเป็นโอกาสที่แสวงหากำไร โดยการเสนอสินค้าและบริการ ซึ่งตรงกับอุปสงค์ของตลาดการท่องเที่ยว
3. รัฐบาลผู้ซึ่งเป็นเจ้าภาพของพื้นที่ท่องเที่ยว ซึ่งมองการท่องเที่ยวว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำมาซึ่งความมั่งมีทางเศรษฐกิจ และอยู่ในขอบเขตอำนาจหน้าที่ที่รัฐบาลต้องดูแลรวมทั้งรายได้ต่างๆ ที่ประชากรจะได้รับจากธุรกิจต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่อง และนักการเมืองก็จะมองถึงรายรับที่เป็นเงินตราต่างประเทศ และภาษีที่ได้จากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นภาษีทางตรงหรือทางอ้อม
4. ชุมชนที่เป็นเจ้าภาพ โดยปกติประชาชนในท้องถิ่นจะมองการท่องเที่ยวว่าเป็นปัจจัยทางวัฒนธรรม และปัจจัยด้านการจ้างงาน และผลจากความมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวจำนวนมากต่อประชากรจำนวนมาก จึงอาจมีทั้งที่เป็นประโยชน์ หรือเป็นอันตราย หรือมีผลพร้อมกันทั้ง 2 ประการ

ดังนั้น จึงอาจให้คำจำกัดความ คำว่า “การท่องเที่ยว ” ได้ว่า “เป็นผลรวมของปรากฏการณ์และความสัมพันธ์ ซึ่งเกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยว นักธุรกิจที่ให้บริการสินค้าและบริการ รัฐบาลที่เป็นเจ้าภาพ และชุมชนในท้องถิ่นที่เป็นเจ้าภาพ ในกระบวนการการเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจ และในกระบวนการให้การต้อนรับจับคู่ นักท่องเที่ยว หรือผู้มาเยือน”

ประเภทของการท่องเที่ยว

1. แบ่งตามลักษณะการศึกษาตามแหล่งกำเนิด คือ

1.1 การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนเกษตรกรรม เช่น สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์ และสัตว์เลี้ยงรวมถึงแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำต่างๆ

1.2 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การเดินทางไปในสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติ เช่น อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เป็นต้น

1.3 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวและเยี่ยมชมสถานที่แสดงถึงความเป็นวัฒนธรรม เช่น การชมสถานโบราณวัตถุ โบราณสถาน ปราสาท พระราชวัง วัด ประเพณี รวมถึงวิถีการดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัย

2. แบ่งประเภทของการท่องเที่ยวตามหลักวิชาการท่องเที่ยว มีดังนี้

2.1 การท่องเที่ยวเพื่อความสนุก เป็นการท่องเที่ยวโดยใช้เวลาหยุดงานเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ เพื่อสนองความอยากรู้อยากเห็น เพื่อพบเห็นสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ทิวทัศน์อันสวยงาม ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น เพื่อสงบอารมณ์ และอื่น ๆ ที่มีผลเป็นความสนุก

2.2 การท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน เป็นการใช้เวลาวันหยุดเพื่อพัก โดยไม่ทำอะไร เพื่อขจัดความเมื่อยล้าทั้งหลายทั้งปวง ทั้งทางกายและทางใจที่เกิดขึ้นในเวลาทำงานให้หมดสิ้นไป และเรียกพลกำลังกลับคืนมาสำหรับเริ่มต้นทำงานในวันใหม่

2.3 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการใช้เวลาในการท่องเที่ยวแสวงหาความรู้ด้านวิชาการเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาติต่าง ๆ หรือเพื่อศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ในแง่มานุษยวิทยา และสังคมวิทยา หรือเพื่อชมโบราณสถานที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์

2.4 การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ชนิด คือ

2.4.1 การท่องเที่ยวเพื่อชมการแข่งขันกีฬาครั้งใหญ่ ๆ ของโลก เช่น กีฬาโอลิมปิก กีฬาเอเชียนเกมส์ ฟุตบอลโลก

2.4.2 การท่องเที่ยวเพื่อไปเล่นกีฬายังถิ่นที่มีการเล่นกีฬาชนิดนั้น ๆ เช่น สกี เรือใบ ล่าสัตว์ ตกปลา กอล์ฟ

2.5 การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ เป็นเวลาที่นักท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจมักจะจัดเวลาที่ว่างจากการปฏิบัติการกิจ ไว้สำหรับการท่องเที่ยวโดยเฉพาะ หรือถือโอกาสอยู่ท่องเที่ยวต่ออีกสัก 2-3 วัน

2.6 การท่องเที่ยวเพื่อประชุมสัมมนา ในการจัดวาระการประชุมทั้งหลาย ผู้จัดจะต้องมีรายการนำเที่ยวอย่างน้อย 1 ที่ ทำให้ผู้เข้าประชุมและผู้ติดตามกลายเป็นนักท่องเที่ยวอย่างสมบูรณ์ ซึ่งการจัดประชุมแต่ละครั้งมักจะเลือกสถานที่ที่มีแหล่งท่องเที่ยวเป็นสถานที่ประชุม เช่น พัทยา ภูเก็ต เชียงใหม่

2.7 การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา หมายถึงบุคคลที่เดินทางไปศึกษาหรือทำวิจัยในด้านสังคมวิทยา และมานุษยวิทยา ซึ่งพักอาศัยอยู่ในสถานที่ศึกษานั้น ๆ เป็นเวลานาน ซึ่งในช่วงพักหรือหยุดก็จะกลายเป็นนักท่องเที่ยวไปโดยปริยาย

3. การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ที่ผ่านมาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเน้นมิติทางเศรษฐศาสตร์อย่างเดียว แต่ในปัจจุบันมีการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการแสวงหารายได้ในรูปเงินตราต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นทางภาครัฐและเอกชนที่มองเน้นถึงผลตอบแทน ผลประโยชน์ที่จะได้จากการท่องเที่ยวในเชิงธุรกิจ รวมเข้ากับมิติทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปด้วย ซึ่งการพัฒนาแบบยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่จะใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน โดยไม่กระทบกระเทือนผลประโยชน์ที่พึงได้ในอนาคต หรือการใช้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจจากธรรมชาติในระดับที่ธรรมชาติดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างถาวร (กรราเดช พยัฒวิเชียร 2539 : 45)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2548 : 16) ได้กล่าวถึงความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า หมายถึง การท่องเที่ยวรวมถึงการจัดบริการอื่นๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยจะต้อง

1. ต้องดำเนินการภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยว
2. ต้องตระหนักดีต่อการมีส่วนร่วมของประชากร ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยว
3. ต้องยอมรับให้ประชาชนทุกคนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน
4. ต้องชี้นำภายใต้ความปรารถนาของประชาชนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยวต่างๆ ดังนั้น จึงได้เกิดแนวคิดที่จะแสวงหาแนวทางใหม่ของการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบให้น้อยที่สุดแก่แหล่งท่องเที่ยวและชุมชนในท้องถิ่น การท่องเที่ยวแนวใหม่นี้เป็นการท่องเที่ยวแบบมีความรับผิดชอบแพร่ไปในตัวต่อสภาพแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณี และตลอดจนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไปด้วย รวมทั้งการให้ประโยชน์แก่คนในท้องถิ่นให้มากที่สุด (วรรณพร วัฒนพานุกร 2540 : 5) ยิ่งจากการพัฒนาของโลกในด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน แนวคิดที่ว่าด้วยการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจึงได้รับความนิยมน้อยมาก ซึ่งในการประชุม Globe' 90 ณ ประเทศแคนาดา ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่า เป็นการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้อง สงวนรักษาไว้ให้นุชนรุ่นหลังด้วย ซึ่งการท่องเที่ยวแบบนี้จึงอาจหมายถึง การจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อตอบสนองความจำเป็นทาง

เศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพในขณะที่รักษาอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศน์ด้วย โดยสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ได้สร้างกรอบและแนวทางปฏิบัติ ดังนี้ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย 2542 : 19)

1. การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี (Using Resource Sustainably) คือ การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี ทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญและเป็นแนวทางการทำธุรกิจในระยะยาว
2. การลดการบริโภคที่มากเกินไป (Reducing Over-consumption and Waste) คือ การลดการบริโภคที่มากเกินไปและลดของเสีย จะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายในระยะยาวและเป็นการเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยว
3. การคงรักษาสภาพสังคม (Maintaining Diversity) คือ การรักษาและส่งเสริมความหลากหลายทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในระยะยาว และช่วยขยายฐานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
4. การประสานการพัฒนาเข้าสู่แผนกลยุทธ์ (Integration Tourism into Planning) คือ การประสานการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้ากับกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ การพัฒนาท้องถิ่นและการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม
5. การรองรับเศรษฐกิจของชุมชน (Supporting Local Economics) คือ การท่องเที่ยวที่รองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น โดยพิจารณาด้านราคาและคุณค่าของสิ่งแวดล้อมไว้ไม่เพียงแต่ทำให้เกิดการประหยัดแต่ยังป้องกันสิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลายได้
6. การมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ (Involving Local Communities) คือ การมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของท้องถิ่นสาขาการท่องเที่ยว ไม่เพียงแต่สร้างผลตอบแทนแก่ประชาชนและสิ่งแวดล้อมโดยรวม แต่ยังช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวอีกด้วย
7. การปรึกษาอย่างต่อเนื่องของชุมชน (Consulting Stakeholders and The Public) คือ การปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ ระหว่างผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้อง มีความจำเป็นในการที่จะร่วมงานไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งร่วมแก้ปัญหาและลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน
8. การฝึกอบรมบุคลากร (Training Staff) คือ การฝึกอบรมบุคลากร โดยสอดแทรกแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อบุคลากรท้องถิ่นในทุกระดับ จะช่วยยกระดับบริการการท่องเที่ยว

9. การตอบสนองด้านตลาดการท่องเที่ยว (Marketing Tourism Responsibly) คือ การตลาดที่จัดเตรียมข้อมูลข่าวสารอย่างพร้อมมูล จะทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจและเคารพในสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว และจะช่วยยกระดับความพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย

10. การวิจัยและการติดตามตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ (Undertaking Research) คือ การวิจัยและการติดตามตรวจสอบด้วยกระบวนการที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ จำเป็นต่อการช่วยแก้ปัญหาและเกิดผลประโยชน์ต่อแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวและนักลงทุน

ซึ่งจากแนวปฏิบัติจากแนวคิดดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าเป็นการมุ่งเน้นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยรวมปรับสภาพการจัดการเพื่อเข้าสู่ยุคใหม่ของกระแสโลกที่เปลี่ยนแปลงไป หรือโดยเป็นการปรับกิจกรรมท่องเที่ยวที่จะต้องอยู่ได้และยังคงรักษา ทำนุบำรุงและให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมการท่องเที่ยวให้น้อยที่สุด ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว ลักษณะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนี้เป็นเพียงรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่มีปรัชญาพื้นฐานที่มุ่งสู่หรือเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน จะครอบคลุมจัดการการท่องเที่ยวที่กว้างขวางกว่าและไม่ได้เป็นเรื่องสำคัญ ในการที่จะให้มีการศึกษาหรือเรียนรู้หรือการมุ่งเน้นให้เกิดการอนุรักษ์ เพียงแต่ให้มีการจัดการที่ลด หรือปราศจากผลกระทบ และนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจเป็นสำคัญ

การพัฒนาแหล่งของท่องเที่ยว

แนวคิดทางด้านภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว โดยเฉพาะประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่ การกระจาย รูปแบบ ปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของมนุษย์ที่เกิดขึ้นบนพื้นดินและพื้นที่ ในส่วนของการศึกษาภูมิศาสตร์นั้น ให้ความสนใจที่จะให้คำจำกัดความเกี่ยวกับแบบจำลองกระบวนการที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยว ภายใต้มิติทางภูมิศาสตร์ในทฤษฎีขึ้นมา ซึ่งในการศึกษาทางด้านภูมิศาสตร์ที่ผ่านมา ได้มีการพยายามสร้างแบบจำลองขึ้นมาเพื่อใช้ในการศึกษาภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว ได้ถูกนำมาเสนอและนำมาใช้อธิบายเกี่ยวกับขั้นตอนในการพัฒนาของแหล่งท่องเที่ยวกันอย่างแพร่หลาย ซึ่งแนวคิดที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดคือ แนวคิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของ Butler(1980 อ้างถึงในรัชชัชยมานิตย์ 2550 : 10 – 11) นักภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว ได้กล่าวว่าในการศึกษาถึงแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ นั้น จะต้องอยู่ในขั้นตอนวิวัฒนาการ 6 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจ(Exploration) เกิดขึ้นโดยนักค้นพบกลุ่มเล็กๆ เป็นการค้นพบที่ไม่เป็นทางการ ยังไม่มีความสะดวกสบายใดๆ ในขั้นตอนนี้ สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว มักจะไม่ถูกเปลี่ยนแปลงโดยนักท่องเที่ยวแต่อย่างใด

ขั้นตอนที่ 2 ช่วงเกี่ยวพัน(Involvement) เป็นช่วงที่นักท่องเที่ยวและประชาชนผู้อาศัยอยู่ในท้องถิ่นเดินทางเข้าสู่พื้นที่บริเวณนั้นมากขึ้น พร้อมกับมีการพัฒนาสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ในบริเวณดังกล่าวด้วย

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนา(Development) เป็นช่วงที่มีการพัฒนาอย่างมากที่สุดมี สาธารณูปโภคที่มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น ตอบสนองความต้องการของตลาดนักท่องเที่ยวได้อย่าง ชัดเจน มีการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมากที่สุด

ขั้นตอนที่ 4 ความเป็นปึกแผ่น(Consolidation) ในแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวมีความชัดเจน ในเชิงธุรกิจมากขึ้น มีย่านธุรกิจที่แบ่งแยกพื้นที่ออกเป็นแหล่งอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ได้รับการ พัฒนาอย่างดีและชัดเจน บรรดาสาธารณูปโภคต่างๆ ของพื้นที่เดิมถูกเปลี่ยนแปลงไปเกือบทั้งหมด

ขั้นตอนที่ 5 หยุคนิ่ง(Stagnation) เป็นช่วงที่มีนักท่องเที่ยวในพื้นที่ดังกล่าวมากที่สุด และบางครั้งอาจมีการเปลี่ยนแปลงสภาพธรรมชาติในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว จึงจำเป็นต้อง มีการสร้างสภาพธรรมชาติเทียมขึ้นทดแทน และจากการที่นักท่องเที่ยวมากขึ้นกว่าขั้นที่ 4 จึงอาจ เกิดปัญหาทางสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม ในแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว

ขั้นตอนที่ 6 ขั้นเสื่อม(Decline or Rejuvenation) เป็นขั้นตอนสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ มีความเสื่อมโทรมลง สาธารณูปโภคและบริการล่าสมัย ไม่เหมาะกับสมัยนิยม นักท่องเที่ยว หายไป ที่พักต่างๆ ที่มีอยู่จะเปลี่ยนแปลง กลายเป็นคอนโดมิเนียม บ้านเพื่อการพักผ่อนถาวรของ ผู้สูงอายุ การตั้งถิ่นฐานที่มิใช่เพื่อการท่องเที่ยว การศึกษาพัฒนาการของการท่องเที่ยวหรือขั้นตอน ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของ Butler นั้น จะเห็นได้ว่าเมื่อแหล่งท่องเที่ยวเริ่มมีการถูกค้นพบและ เริ่มมีการพัฒนาเกิดขึ้นเมื่อใด ผลกระทบของการท่องเที่ยวก็จะเกิดตามมาด้วยเช่นกัน ตั้งแต่ ขั้นตอนเริ่มแรกไปจนถึงขั้นตอนสุดท้าย โดยแนวคิดดังกล่าวนี้ได้มีผู้นำไปประยุกต์ใช้ในการศึกษา ในเรื่องเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

ต่อมา Doxey(1980 อ้างถึงใน รัชชัช มาณิตย์ 2550 : 11 – 13) ซึ่งเขาได้เสนอโมเดล ดัชนีการรบกวน(Irritation index) ขึ้นมา โดยโมเดลนี้ได้แสดงออกถึงการแสดงออกของ ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่มีการเปลี่ยนแปลงไป เมื่ออุตสาหกรรม การท่องเที่ยวได้มีการพัฒนาขึ้นโดยการแสดงออกของประชาชนในท้องถิ่น จะปรากฏให้เห็นได้อยู่ 4 ระยะดังนี้

ช่วงระยะที่ 1 ช่วงพึงพอใจ(Euphoria) เป็นช่วงเริ่มแรกของการพัฒนาการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเริ่มเข้ามาในพื้นที่ นักท่องเที่ยวเป็นเสมือนสิ่งแปลกใหม่สำหรับชุมชนท้องถิ่น และ สร้างรายได้ให้แก่พื้นที่แหล่งท่องเที่ยว มีการวางแผนในการควบคุมด้านต่างๆ น้อยมาก

ช่วงระยะที่ 2 ช่วงของความเฉยชา (Apathy) เป็นช่วงที่มีนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เริ่มมีการพัฒนาขึ้นในพื้นที่ สร้างทั้งงาน ส่งเสริมการค้า สาธารณูปโภค สาธารณูปการ เพิ่มมากขึ้นในพื้นที่ ประชาชนบางส่วนให้ความสำคัญผู้มาเยือน และมีประชาชนมีความรู้สึกเฉยชาต่อการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวด้วยเช่นกัน

ช่วงระยะที่ 3 ช่วงการรบกวน (Annoyance) เป็นช่วงที่การท่องเที่ยวใกล้ถึงจุดอิ่มตัว การพัฒนายังมีการเจริญเติบโตต่อไปอีก ปัญหาที่เกิดจากการท่องเที่ยวเริ่มเกิดเพิ่มมากขึ้น โดยเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตของชุมชนในท้องถิ่น ประชาชนในท้องถิ่นมีความรู้สึกกังวลกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว

ช่วงระยะที่ 4 ช่วงเกิดความขัดแย้ง (Antagonism) เป็นช่วงที่ชุมชนเริ่มแสดงออกถึงความไม่พึงพอใจเพราะการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาและผลกระทบทางด้านต่างๆ ขึ้นมาเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ส่งปัญหาต่อประชาชนในท้องถิ่น ประชาชนในท้องถิ่นรู้สึกไม่ดีต่อนักท่องเที่ยวและทำให้เกิดการต่อต้านการท่องเที่ยว โดยมองว่านักท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเป็นตัวสร้างปัญหาและผลกระทบต่อพื้นที่ ถึงแม้ว่าโมเดลของ Doxey จะแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องประสบกับขั้นตอนทั้ง 4 ขั้นตอนที่กล่าวมาแล้ว

โมเดลของ Doxey นี้ สามารถที่จะแสดงให้เห็นว่าในการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องผ่านระยะเวลาทั้ง 4 ช่วง ดังกล่าวมาแล้ว แต่โมเดลนี้ก็มีจุดอ่อนหลายประการและผู้ให้การโต้แย้งออกมา ในประเด็นที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนในท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว โมเดลนี้แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนในท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยวต้องเป็นไปตามทฤษฎีอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่ในทางปฏิบัติแล้ว ความสัมพันธ์ของคนนั้นค่อนข้างที่จะซับซ้อน ไม่สามารถอ้างอิงได้ตามทฤษฎี เมื่อมีการพัฒนาการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ทำหน้าที่แสดงออกของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ไม่อาจจะเป็นไปในทางลบเสมอไป ประชาชนที่ได้รับผลประโยชน์และมีส่วนเกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยว อาจมีการแสดงออก หรือทำที่ไปในทิศทางบวกก็เป็นไปได้ และในการพัฒนาการท่องเที่ยวนั้น ก็อาจมีการวางแผนรับมือป้องกันและควบคุมผลกระทบที่จะเกิดขึ้น อาจทำให้ช่วงของความขัดแย้งในดัชนีการรบกวนไม่เกิดขึ้นตามมาก็สามารถเป็นไปได้

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน เกิดจากการถกเถียงในระดับสากลระหว่างการประชุมของสหประชาชาติด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (The United Nations Conference on Environment and Development - UNCED) ในปี ค.ศ. 1992 คณะกรรมาธิการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา ได้มีการเรียกร้องให้ประเทศสมาชิกในยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ส่งเสริมความยั่งยืนและไม่เป็นอันตรายแก่สิ่งแวดล้อม จึงได้ข้อสรุปซึ่งเป็นที่ยอมรับว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน

เป็นแนวทางที่ประเทศต่างๆ ควรใช้เป็นแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาของประเทศตนเอง และได้มีการกำหนดนิยามการพัฒนาอย่างยั่งยืน(Sustainable Development) เอาไว้ว่า การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการในปัจจุบัน โดยไม่ไปขัดขวางการบรรลุความต้องการของคนรุ่นต่อไปในอนาคต

จากกรอบของแนวคิดดังกล่าว จะ เห็นได้ว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืนประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญ 3 ประการ ซึ่งนำมาสรุปพอสังเขป ดังนี้

1. ปัจจัยด้านประเมินค่าสิ่งแวดล้อม การพัฒนาอย่างยั่งยืนจะให้ความสำคัญสูงมากแก่การประเมินค่าของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ

2. ปัจจัยด้านของมิติของเวลา การพัฒนาอย่างยั่งยืนเกี่ยวพันกับเรื่องพัฒนาการเศรษฐกิจสังคมในระยะสั้นที่ฝ่ายการเมืองสามารถวางนโยบายได้ มองไปให้ไกลถึงอนาคตของชนรุ่นหลังหรือไปไกลกว่านั้น

3. ปัจจัยด้านความเสมอภาคและความยุติธรรม การพัฒนาที่ยั่งยืนเน้นการสนองความต้องการของกลุ่มชนผู้ยากไร้ที่สุดในสังคม และการปฏิบัติอย่างยุติธรรมต่อชนรุ่นอนาคต

ตามที่นักพัฒนาการท่องเที่ยวจากองค์การท่องเที่ยวโลก(World Tourism Organization : WTO) และสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก(Pacific Asia Travel Assosiation : PATA) ได้ศึกษารูปแบบการบริการที่สอดคล้องกับการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในแต่ละท้องถิ่น โดยใช้หลักการของแม่บทของโลก หรือ Agenda21 เป็นกรอบการจัดการ ดังนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยวในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน(Sustainable tourism development) แนวคิดต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนมุ่งเน้นในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยรวมปรับเปลี่ยนแนวคิดการจัดการเข้ากับกระแสโลกที่เปลี่ยนไปจากสังคมบริโภคนิยมเข้าสู่สังคมที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ ดังนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งหมดต้องมุ่งสู่ความยั่งยืน โดยคำนึงถึงหลักการปฏิบัติ 4 ประการคือ

1. การดำเนินกิจการการท่องเที่ยวในขอบเขตความสามารถรองรับของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว

2. การตระหนักในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อชุมชน ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน

3. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว ผู้เกี่ยวข้องทั้งผู้เป็นพันธมิตรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ต้องประสานการจัดการร่วมกัน เพื่อลดผลกระทบต่อระบบนิเวศ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่มีต่อการท่องเที่ยว

4. การประสานความต้องการและกำหนดแผนงาน ทางเศรษฐกิจ การดำรงอยู่ของสังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

ราไพพรรณ แก้วสุริยะ(2545 : 6) กล่าวว่า นักวิชาการด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวได้กำหนดหลักการในการจัดการการท่องเที่ยวทุกรูปแบบที่ยั่งยืนตามหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของโลก ไว้ดังนี้

1. อนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี(Using Resource Sustainable) หมายถึง ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องมีวิธีการจัดการใช้ทรัพยากร ทั้งมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ดั้งเดิมอย่างเพียงพอหรือใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ลดการบริโภคและใช้ทรัพยากรที่เกินความจำเป็น กับการลดการก่อของเสีย (Reducing Over – consumption and Waste) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องร่วมกันวางแผนกับผู้เกี่ยวข้องจัดการการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ

3. รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม(Maintain Diversity) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องวางแผนขยายฐานการท่องเที่ยว โดยการรักษาและส่งเสริมให้มีความหลากหลาย

4. ประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว(Integrating Tourism into Planning) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่เพียงแต่ทำงานตามแผนที่วางไว้ แต่ต้องประสานแผนการพัฒนากับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

1. อนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี(Using Resource Sustainable) หมายถึง ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องมีวิธีการจัดการใช้ทรัพยากร ทั้งมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ดั้งเดิมอย่างเพียงพอหรือใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ลดการบริโภคและใช้ทรัพยากรที่เกินความจำเป็น กับการลดการก่อของเสีย (Reducing Over – consumption and Waste) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องร่วมกันวางแผนกับผู้เกี่ยวข้องจัดการการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ

3. รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม(Maintain Diversity) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องวางแผนขยายฐานการท่องเที่ยว โดยการรักษาและส่งเสริมให้มีความหลากหลาย

4. ประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว(Integrating Tourism into Planning) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่เพียงแต่ทำงานตามแผนที่วางไว้ แต่ต้องประสานแผนการพัฒนากับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

5. ต้องนำการท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น (Supporting Local Economy) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานราชการอื่นที่เกี่ยวข้องส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

6. การมีส่วนร่วมการสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น (Involving Local Communities) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวควรร่วมทำงานกับท้องถิ่นแบบองค์รวม (Participation Approach)

7. หมั่นประชุมและปรึกษาหารือกับผู้เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน (Consulting Stakeholders and the Public) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องประสานกับทุกภาค

8. การพัฒนาบุคลากร (Training Staff) การให้ความรู้ การฝึกอบรม การส่งพนักงานดูงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้พนักงานมีความรู้ มีแนวคิด และวิธีปฏิบัติในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

9. การจัดเตรียมข้อมูล คู่มือบริการข่าวสารการท่องเที่ยวให้พร้อม (Marketing Tourism Responsibly) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องร่วมกับผู้เกี่ยวข้องจัดเตรียมข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว ข่าวสารการบริการการขาย ให้พร้อมมีเพียงพอต่อการเผยแพร่

10. ประเมินผล ตรวจสอบ และวิจัย (Undertaking Research) ความจำเป็นต่อการช่วยแก้ปัญหาและเพิ่มคุณค่า รวมถึงคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวการลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยว ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ จะต้องมีการประเมินผล การตรวจสอบผลกระทบและการศึกษาวิจัยอย่างสม่ำเสมอ

นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยว

กรอบแนวคิดในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว หรือ วาระแห่งชาติว่าด้วยการท่องเที่ยว ประกอบด้วย แนวคิด สถานการณ์และทิศทางการท่องเที่ยวโลก แผนปฏิบัติการและกระแสนโยบาย พ.ศ. 2552 – 2555 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 สถานการณ์และทิศทางการท่องเที่ยวไทย และนโยบายรัฐบาล

สถานการณ์และทิศทางการท่องเที่ยวระดับโลศมีการคาดการณ์ไว้ว่า ในปี ค.ศ. 2020 หรืออีก 12 ปีข้างหน้า ทั่วโลกจะมีนักท่องเที่ยว 1,600 ล้านคน จำนวนนักท่องเที่ยวในเอเชีย/แปซิฟิกจะเพิ่มขึ้นเป็น 400 ล้านคนหรือขยายตัวเฉลี่ยปีละ 6.5-7% ประเทศจีนจะเป็นประเทศท่องเที่ยวที่ใหญ่ที่สุดในโลก มีนักท่องเที่ยว 134 ล้านคนและฮ่องกงมีนักท่องเที่ยว 59 ล้านคน ธุรกิจการบินของโลกจะขยายตัวปีละ 4.8% แต่เอเชีย/แปซิฟิกจะขยายตัว 6% ทำให้กลายเป็นภูมิภาคที่มีธุรกิจการบินที่ใหญ่ที่สุดในโลก ประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub region – GMS) จะมีนักท่องเที่ยวเพิ่มจาก 16.5 ล้านคนในปี 2545 เป็น 60 ล้านคนในปี 2557

กระบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มท่องเที่ยวที่ก้าวหน้าเพื่อสร้างอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

1. การท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อทรัพยากร (Responsible Tourism)
2. การท่องเที่ยวเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน (No – poor Tourism)
3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)
4. การท่องเที่ยวที่เป็นธรรม (Fair Trade Tourism)
5. โรงแรมที่มีนโยบายจัดการด้านสิ่งแวดล้อม (Green Hotel)

6. การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community based Tourism)
7. การท่องเที่ยวโดยการอาสาสมัคร (Volunteer Tourism)

ประเทศที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามามากที่สุด 20 อันดับแรก ปี 2549

1. France จำนวนนักท่องเที่ยว 79.1 ล้านคน
2. Spain จำนวนนักท่องเที่ยว 58.5 ล้านคน
3. United States จำนวนนักท่องเที่ยว 51.1 ล้านคน
4. China จำนวนนักท่องเที่ยว 49.6 ล้านคน
5. Italy จำนวนนักท่องเที่ยว 41.1 ล้านคน
6. United Kingdom จำนวนนักท่องเที่ยว 23.6 ล้านคน
7. Germany จำนวนนักท่องเที่ยว 23.6 ล้านคน
8. Mexico จำนวนนักท่องเที่ยว 21.4 ล้านคน
9. Austria จำนวนนักท่องเที่ยว 20.3 ล้านคน
10. Russia จำนวนนักท่องเที่ยว 20.2 ล้านคน
11. Turkey จำนวนนักท่องเที่ยว 18.9 ล้านคน
12. Canada จำนวนนักท่องเที่ยว 17.9 ล้านคน
13. Ukraine จำนวนนักท่องเที่ยว 17.6 ล้านคน
14. Malaysia จำนวนนักท่องเที่ยว 17.5 ล้านคน
15. Hong Kong จำนวนนักท่องเที่ยว 15.8 ล้านคน
16. Poland จำนวนนักท่องเที่ยว 15.7 ล้านคน
17. Greece จำนวนนักท่องเที่ยว 14.3 ล้านคน
18. Thailand จำนวนนักท่องเที่ยว 13.9 ล้านคน
19. Portugal จำนวนนักท่องเที่ยว 11.3 ล้านคน
20. Netherlands จำนวนนักท่องเที่ยว 10.7 ล้านคน

ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวไทยในเวทีโลก ในปี 2551 จากการจัดอันดับของ World Travel Mart : WTM 2008 ฟิวเจอร์ แปรน

อันดับหนึ่ง สาขา küm ค่าเงินเดินทางท่องเที่ยว

อันดับสาม สาขาผู้นำมหานครที่มีวิถีวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์

อันดับสาม สาขาชุมชนท้องถิ่นเป็นมิตร

อันดับสี่ สาขาเมืองช้อปปิ้ง

อันดับสี่ สาขาเมืองท่องเที่ยวยามราตรี

สถานการณ์และทิศทางการท่องเที่ยวของไทย แม้สถานการณ์ของไทยจะประสบกับภาวะวิกฤติต่างๆ(ความไม่มั่นคงทางการเมือง ภาวะเศรษฐกิจชะลอตัว และระดับราคาน้ำมันที่สูงขึ้น) แต่การเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศของคนไทยยังคงมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง ในปี 2550 สถานการณ์การท่องเที่ยวโดยรวมของประเทศ มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นในระดับที่ไม่สูงนัก ยกเว้นรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีการขยายตัวค่อนข้างสูง รายได้ 928,199 ล้านบาท แยกเป็นรายได้จากการนักท่องเที่ยวต่างชาติ 547,782 ล้านบาท รายได้จากนักท่องเที่ยวไทย 380,417 ล้านบาท จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติ 14.46 ล้านคน จำนวนนักท่องเที่ยวไทย 83.23 ล้านคน

หลักเกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย

1. อุปทาน(Supply) ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐาน(40%)

1.1 โครงสร้างพื้นฐาน(40%) ประกอบด้วย การเข้าถึงแหล่ง(ถนน) ป้ายบอกทาง สนามบินในประเทศ/นานาชาติ ท่าเรือ

1.2 บริการท่องเที่ยว(40%) ประกอบด้วย ที่พักแรม ห้องพัก ร้านอาหาร

1.3 แหล่งท่องเที่ยว(20%)

2. อุปสงค์(Demand) ได้แก่

2.1 จำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนปี 2549

2.2 การใช้จ่ายของผู้เยี่ยมชมเยือน ปี 2549

การวิเคราะห์ทิศทางการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว การกำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ เพื่อใช้ในการวางแผนกำหนดศักยภาพของพื้นที่ท่องเที่ยว โดยวิเคราะห์จาก Demand Site(จำนวนและรายได้จากการท่องเที่ยว) Supply Site(โครงสร้างพื้นฐาน) เพื่อกำหนดแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพเป็น 3 กลุ่ม คือ L(ศักยภาพปานกลาง) M(ศักยภาพปานกลาง) L (ศักยภาพสูง)

แนวคิดและทิศทางการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของไทย

1. เป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์

1.1 สร้างคุณค่าและพัฒนาสินค้าและบริการการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาดโลก

1.2 กระจายผลประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวไปสู่ท้องถิ่นและธุรกิจที่เกี่ยวข้องตลอดห่วงโซ่อุปทาน(Supple Chain)

1.3 บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน

2. เป้าหมายของยุทธศาสตร์ ไม่เน้นเฉพาะด้านจำนวนนักท่องเที่ยว/รายได้จากการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว แต่คำนึงถึงความสมดุลระหว่าง 3 ด้านคือ เศรษฐกิจ ทนสังคม/วัฒนธรรม และ ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3. เปลี่ยนจุดเน้นอุตสาหกรรมใหม่(Industry Refocus)

3.1 การมุ่งเน้นแต่ปริมาณ การมุ่งเน้นในเชิงคุณภาพ

3.2 มุ่งเน้นนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ ครอบคลุมนักท่องเที่ยวจากทั้งภายในและภายนอกประเทศ

3.3 การมุ่งเน้นการท่องเที่ยวแบบ Mass Market ให้มีความสำคัญกับ Segmented Market มากขึ้น

4. กำหนดยุทธศาสตร์และการจัดการใหม่(Stratgy & Management)

4.1 การกำหนดยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจากส่วนกลาง การเพิ่มบทบาทในการบริหารจัดการระดับพื้นที่ขององค์กรท้องถิ่น

4.2 ให้ความสำคัญกับการตลาดเป็นสำคัญ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาและฟื้นฟูทรัพยากรเป็นหลัก

5. แบ่งภาระและการรับผิดชอบใหม่(Division of Labor)

5.1 ภาครัฐ

5.2 องค์กรท้องถิ่น บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

5.3 ภาคเอกชน สภาอุตสาหกรรมเป็น Self Regulation สร้างเครือข่ายการขายให้แข่งขันได้ในระดับโลก

6. การปรับบทบาทองค์กรการบริหาร การบริหารจัดการการท่องเที่ยวระดับพื้นที่เพื่อความยั่งยืนของท้องถิ่น

6.1 กำหนดยุทธศาสตร์พัฒนาพื้นที่

6.2 มอบอำนาจ

6.3 สนับสนุนงบประมาณ

6.4 เพิ่มขีดความสามารถ

วาระแห่งชาติว่าด้วยการท่องเที่ยว

1. ความสำคัญและความเป็นมาของการประกาศให้การท่องเที่ยวเป็นวาระแห่งชาติ ในช่วงที่ผ่านมภาคการท่องเที่ยวของประเทศได้รับผลกระทบจากปัจจัยลบต่างๆ ทั้งจากวิกฤตเศรษฐกิจโลก ปัญหาความไม่สงบทางการเมือง และการแพร่ระบาดของโรคต่างๆ ซึ่งรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับภาคการท่องเที่ยวของประเทศ โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 17 เมษายน 2552 ประกาศให้การท่องเที่ยวเป็นวาระแห่งชาติ(National Agenda) เพื่อให้ทุกฝ่ายได้ใช้ความพยายามทุกรูปแบบในการช่วยผู้วิกฤติให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นฐานเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศกลับฟื้นตัวได้ในเวลาอันรวดเร็วที่สุด ด้วยเหตุผลดังกล่าว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาจึงได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์และมาตรการกระตุ้นการท่องเที่ยว ปี 2552 – 2555

2. กรอบแนวคิดในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ผู้วิกฤติและมาตรการกระตุ้นการท่องเที่ยว พ.ศ. 2552 - 2555

- 2.1 การกระตุ้นและฟื้นฟูภาคการท่องเที่ยวของประเทศ
- 2.2 ขอบเขตครอบคลุมทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
- 2.3 คำนึงถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการกระตุ้นและฟื้นฟูภาคการท่องเที่ยวของประเทศ
- 2.4 เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในกระบวนการร่างแผนยุทธศาสตร์ฯ เพื่อให้เกิดการยอมรับและนำไปใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติ
- 2.5 ปัญหาเร่งด่วนที่ต้องแก้ไข ได้แก่
 - 2.5.1 เพิ่มอัตราเข้าพักในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว ทั้งในช่วงฤดูกาลและนอกฤดูกาลท่องเที่ยว
 - 2.5.2 ขยายตลาดนักท่องเที่ยวที่มาจากเมืองไทยเป็นครั้งแรกและนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวซ้ำ(Repeaters)
 - 2.5.3 ขยายตลาดนักท่องเที่ยวที่มีค่าใช้จ่ายสูง
 - 2.5.4 เสริมสภาพคล่องและลดต้นทุนการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยว
 - 2.5.5 เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของธุรกิจท่องเที่ยว
 - 2.5.6 สร้างโอกาสหรือรายได้ให้กับธุรกิจท่องเที่ยว
 - 2.5.7 ชะลอการเลิกจ้างแรงงานในภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
 - 2.5.8 สร้างระบบภูมิคุ้มกันให้กับภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย

2.6 การแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้าง

2.6.1 ตั้งเป้าหมายให้ไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพสูง มีการจัดระเบียบแหล่งท่องเที่ยว ไม่อยู่ในสภาพเสื่อมโทรมหรือถูกทำลาย และสิ่งแวดล้อมปลอดภัย รวมทั้งการเป็นเจ้าบ้านที่ดี นักท่องเที่ยวมีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยว และครอบคลุม Green Tourism

2.6.2 ลงทุนด้านความรู้และสารสนเทศ

2.6.3 การคมนาคมที่ติดต่อเชื่อมโยงถึงกันได้ทุกระบบ

2.6.4 มีระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และสิ่งอำนวยความสะดวกในปริมาณที่เหมาะสม สะดวก และบริการที่มีคุณภาพ

2.6.5 มีความปลอดภัยจากอาชญากรรม อุบัติเหตุและโรคร้ายไข้เจ็บ

2.6.6 คงประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม ดำรงเอกลักษณ์ของไทยไว้ให้ลือชื่อไปทั่วโลก

3. โครงสร้างแผนยุทธศาสตร์วิสัยทัศน์และมาตรการกระตุ้นการท่องเที่ยว พ.ศ. 2552 - 2555

3.1 โครงสร้างแผนยุทธศาสตร์

3.1.1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว (Infrastructure & Logistic)

(1) กลยุทธ์การพัฒนาและปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ การคมนาคมขนส่ง ปักจ้ยพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว

(2) กลยุทธ์การพัฒนาเครือข่ายการสื่อสาร โทรคมนาคม และระบบสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยว

(3) กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายเส้นทางคมนาคมและระบบเชื่อมโยงการเดินทางท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านและในภูมิภาค

3.1.2 ยุทธศาสตร์การสร้างสรรค์กิจกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยว

(1) กลยุทธ์การสร้างสรรค์กิจกรรมให้มีความหลากหลายเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยว โดยอาศัยการสร้างนวัตกรรมและมูลค่าเพิ่ม

(2) กลยุทธ์การสร้างโอกาสและแรงจูงใจเพื่อพัฒนาการค้า การลงทุนด้านการท่องเที่ยว

(3) กลยุทธ์การสร้างพันธมิตรและขยายความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านและในภูมิภาค

3.1.3 ยุทธศาสตร์การฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน

(1) กลยุทธ์การฟื้นฟูและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อยกระดับคุณภาพและมาตรฐาน

(2) กลยุทธ์การยกระดับคุณภาพของธุรกิจและการให้บริการท่องเที่ยวสู่ความเป็นมาตรฐานสากล

(3) กลยุทธ์การสร้างโครงข่ายการท่องเที่ยวระดับชุมชนและการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยว

3.1.4 ยุทธศาสตร์การป้องกันและรักษาความปลอดภัยเพื่อสร้างความเชื่อมั่นทางการท่องเที่ยว(Safety & Security)

(1) กลยุทธ์การป้องกันและรักษาความปลอดภัยทางการท่องเที่ยว

(2) กลยุทธ์การสร้างและพัฒนากลไกในการบริหารจัดการการป้องกันและรักษาความปลอดภัยทางการท่องเที่ยว

3.1.5 ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้มีขีดความสามารถในการแข่งขัน

(1) กลยุทธ์เร่งพัฒนาศักยภาพแรงงานวิชาชีพและบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเพื่อสร้างอาชีพและรายได้

(2) กลยุทธ์เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้กับบุคลากรด้านการท่องเที่ยว

(3) กลยุทธ์การส่งเสริมให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานด้านการท่องเที่ยว

3.1.6 ยุทธศาสตร์การฟื้นฟูภาพลักษณ์และยกระดับความเชื่อมั่นด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทย

(1) กลยุทธ์สร้างและเผยแพร่ภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวและยกระดับความเชื่อมั่นให้แก่นักท่องเที่ยว

(2) กลยุทธ์สร้างสภาพแวดล้อมและพัฒนาระบบสนับสนุนการตลาดท่องเที่ยว

3.1.7 ยุทธศาสตร์กระตุ้นการเดินทางท่องเที่ยวและสร้างรายได้เข้าประเทศจากนักท่องเที่ยวต่างชาติ

(1) กลยุทธ์เร่งกระตุ้นให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวมาประเทศไทยทั้งกลุ่มตลาดเก่าและแสวงหาดตลาดใหม่ เพื่อสร้างรายได้เข้าประเทศจากนักท่องเที่ยวต่างชาติ

(2) กลยุทธ์เสริมสร้างการรับรู้และไขหานักท่องเที่ยวให้มากที่สุด เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าการท่องเที่ยว

3.1.8 ยุทธศาสตร์กระตุ้นการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย

(1) กลยุทธ์การสร้างกระแสการเดินทางของนักท่องเที่ยวชาวไทย

3.2 แผนยุทธศาสตร์กึ่งวิกฤตและมาตรการกระตุ้นการท่องเที่ยวระยะ 4 ปี(พ.ศ. 2552 – 2555) กรอบวงเงินงบประมาณ 30,000 ล้านบาท

3.2.1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว (Infrastructure & Logistic) มูลค่า 6,165 ล้านบาท

3.2.2 ยุทธศาสตร์การฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน มูลค่า 4,500 ล้านบาท

3.2.3 ยุทธศาสตร์การป้องกันและรักษาความปลอดภัยเพื่อสร้างความเชื่อมั่นทางการท่องเที่ยว (Safety & Security) มูลค่า 2,350 ล้านบาท

3.2.4 ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้มีขีดความสามารถในการแข่งขัน มูลค่า 1,200 ล้านบาท

3.2.5 ยุทธศาสตร์การสร้างสรรคกิจกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยว มูลค่า 4,500 ล้านบาท

3.2.6 ยุทธศาสตร์การฟื้นฟูภาพลักษณ์และยกระดับความเชื่อมั่นด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยมูลค่า 7,947 ล้านบาท

3.2.7 ยุทธศาสตร์กระตุ้นการเดินทางท่องเที่ยวและสร้างรายได้เข้าประเทศจากนักท่องเที่ยวต่างชาติ มูลค่า 1,590 ล้านบาท

3.2.8 ยุทธศาสตร์กระตุ้นการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย มูลค่า 1,748 ล้านบาท

กลยุทธ์ตลาดต่างประเทศ ปี 2551 - 2552

1. สร้างความเข้มแข็งให้แบรนด์ประเทศไทย
2. สร้างกระแสให้การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต
3. รณรงค์ให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างรู้ค่า รักษาแหล่งท่องเที่ยว
4. ส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และสร้างสรรค์ประโยชน์ต่อสังคม
5. ส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยวเชื่อมโยง

การพัฒนาด้านการท่องเที่ยว พ.ศ. 2552 – 2555 ตามแนวคิดกลุ่มคลัสเตอร์ด้านการ

ท่องเที่ยว

1. กลุ่มท่องเที่ยวน้ำพุร้อน ประกอบด้วย 4 จังหวัดคือ จังหวัดเชียงราย จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำปาง และจังหวัดแม่ฮ่องสอน พื้นที่ภาคเหนือตอนบน มีแหล่งน้ำพุร้อนที่มีคุณภาพสูง สามารถพัฒนาให้มีความโดดเด่นขึ้นมา โดยพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในการให้บริการให้มีรูปแบบการให้บริการที่ทันสมัย ควบคู่กับการให้ไทยสปา และการสร้างเอกลักษณ์ของน้ำแร่ไทย

2. กลุ่มท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผจญภัย ประกอบด้วย 10 จังหวัดคือ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดพะเยา จังหวัดน่าน จังหวัดตาก จังหวัดสุโขทัย จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดอุดรธานี จังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดเพชรบูรณ์ พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงผจญภัย โดยเน้นกิจกรรมที่มีความท้าทายและผจญภัย เช่น การล่องแก่ง ปีนหน้าผา จักรยานเสือภูเขา และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ทั้งนี้ จะต้องพัฒนามาตรฐานการให้บริการอุปกรณ์และการรักษาความปลอดภัย รวมทั้งการอำนวยความสะดวกในการเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว

3. กลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา ประกอบด้วย 7 จังหวัดคือ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำพูน จังหวัดลำปาง จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ และจังหวัดน่าน นำความโดดเด่นของอารยธรรมล้านนาในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ซึ่งมีจุดเด่นในด้านเอกลักษณ์และวัฒนธรรมมาสร้างเป็นจุดขายสำคัญในด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม มุ่งเน้นการอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิม

4. กลุ่มท่องเที่ยวมรดกโลกเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย 8 จังหวัดคือ จังหวัดตาก จังหวัดสุโขทัย จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดพิจิตร จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดอุทัยธานี และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในพื้นที่ภาคเหนือและภาคกลาง มีแหล่งท่องเที่ยว มรดกโลกอยู่ 3 แห่งคือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ศรีสัชนาลัย กำแพงเพชร และอุทยานประวัติศาสตร์อยุธยา แนวทางการพัฒนาจะเน้นสร้างความเชื่อมโยงระหว่างมรดกโลกทั้ง 3 แห่ง และเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียง โดยเน้นการดูแลรักษาอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกโลก พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก ส่งเสริมการท่องเที่ยวลักษณะที่มีเรื่องราว (Thematic Leisure) และรูปแบบการนำเสนอที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

5. กลุ่มท่องเที่ยววิถีชีวิตป้าร้อนขึ้น ประกอบด้วย 13 จังหวัดคือ จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดอุทัยธานี จังหวัดชัยนาท จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดลพบุรี จังหวัดสระบุรี จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดนครนายก จังหวัดปราจีนบุรี และจังหวัดสระแก้ว พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวแบบพำนักนาน และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงผจญภัย โดยสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ที่มีจุดเด่นคือ ธรรมชาติที่สวยงามของป่าเขตร้อนมาเป็นจุดขาย

6. กลุ่มท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำภาคกลาง ประกอบด้วย 14 จังหวัดคือ จังหวัดชัยนาท จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดอ่างทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดลพบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดราชบุรี และจังหวัดกรุงเทพมหานคร ในพื้นที่ลุ่มภาคกลาง มีแม่น้ำหลายสาย

ไหลผ่าน และก่อให้เกิดวัฒนธรรมประเพณีและภูมิทัศน์อันโดดเด่น สามารถพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวตลอดลำน้ำ เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น พร้อมเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวกับแหล่งผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และสนับสนุนแหล่งที่พักในลักษณะโฮมสเตย์

7. กลุ่มท่องเที่ยว Royal Coast ประกอบด้วย 4 จังหวัดคือ จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดชุมพร และจังหวัดระนอง พื้นที่ Royal Coast มีจุดเด่นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้กรุงเทพฯ มีความสะดวกในการคมนาคม และความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาพื้นที่โดยนำศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายรูปแบบ ทั้งประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ชุมชนชาติ ภูเขา และชายฝั่งทะเลที่สวยงาม และมีความพร้อมด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน เป็นต้นทุนในการพัฒนาการท่องเที่ยว

8. กลุ่มท่องเที่ยวมหัศจรรย์สองสมุทร ประกอบด้วย 12 จังหวัดคือ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดพังงา จังหวัดภูเก็ต จังหวัดกระบี่ จังหวัดตรัง จังหวัดสตูล จังหวัดพัทลุง จังหวัดสงขลา จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส พัฒนาเชื่อมโยงการท่องเที่ยวใน 2 ฝั่งมหาสมุทรคือ 1. ชายฝั่งอันดามัน คือ กลุ่มจังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่ เป็นศูนย์กลางแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลแบบครบวงจร ให้มีความแข็งแกร่ง ในขณะเดียวกัน ต้องเร่งพัฒนาจังหวัดตรังและสตูล เพื่อให้มีความพร้อมที่จะรองรับการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวจากภูเก็ต อย่างสมดุลและมีประสิทธิภาพ และ 2. ชายฝั่งทะเลอ่าวไทย พัฒนาเกาะสมุยและเกาะพะงัน เป็นศูนย์กลาง ควบคู่ไปกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลอ่าวไทย รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติบนบก และแหล่งวัฒนธรรม/โบราณสถาน และภูมิสังคมของภาคใต้ ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช การค้าชายแดนและการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวตามกรอบความร่วมมือ G-GT)

9. กลุ่มท่องเที่ยวเลียบฝั่งแม่น้ำโขง ประกอบด้วย 6 จังหวัด คือ จังหวัดเลย จังหวัดหนองคาย จังหวัดนครพนม จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดอำนาจเจริญ และจังหวัดอุบลราชธานี พัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมในจังหวัดที่มีพื้นที่ติดกับแม่น้ำโขง เพื่อรองรับการขยายตัวบริเวณพรมแดน เชื่อมโยงการท่องเที่ยวของประเทศไทย - ลาว

10. กลุ่มท่องเที่ยวเส้นทางไดโนเสาร์ ประกอบด้วย 8 จังหวัดคือ จังหวัดอุดรธานี จังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดสกลนคร จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดมุกดาหาร พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดี ธรณีวิทยาในประเทศในต่างประเทศ มุ่งสู่การเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้โลกดึกดำบรรพ์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

11. กลุ่มท่องเที่ยวมหัศจรรย์เส้นทางบุญ ประกอบด้วย 10 จังหวัดคือ จังหวัดอุดรธานี จังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดสกลนคร จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดร้อยเอ็ด และจังหวัดยโสธร

ส่งเสริมเส้นทางท่องเที่ยวเชิงศาสนา กิจกรรม ประเพณี ทั้งที่เป็นศาสนสถานสำคัญเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียง

12. กลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้ ประกอบด้วย 6 จังหวัดคือ จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี พื้นที่และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง รวมทั้งเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวกับประเทศกัมพูชา

13. กลุ่มท่องเที่ยวเส้นทางอัญมณีและการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบด้วย 7 จังหวัดคือ จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดสระแก้ว จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และนำจุดเด่นของการเป็นแหล่งอัญมณีที่สำคัญของโลก พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีเรื่องราว (Thematic Leisure) และรูปแบบการนำเสนอที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

14. กลุ่มท่องเที่ยว Active Beach ประกอบด้วย 4 จังหวัดคือ จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด พัฒนาและสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวทางทะเล ที่เน้นความสนุกสนาน ตื่นเต้น และความหลากหลายของกิจกรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น สวนสนุก มอเตอร์สปอร์ต และกีฬาทางน้ำ เป็นต้น

ผลกระทบของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวถือได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของโลก การท่องเที่ยวเป็นช่องทางในการสร้างรายได้และการหมุนเวียนของเงินตราระหว่างประเทศ และในขณะเดียวกันเริ่มเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางว่าการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมให้กับท้องถิ่นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างมากมาย อิทธิพลของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบทางด้านสังคมและวัฒนธรรมของการท่องเที่ยวนั้น มีความแปรเปลี่ยนและแตกต่างกันระหว่างประชาชนและแหล่งท่องเที่ยว สาเหตุที่ก่อให้เกิดความแตกต่างเกิดจากอิทธิพลของกิจกรรมการท่องเที่ยว ส่งผลโดยตรงหรือทางอ้อมต่อพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว เมื่อนักท่องเที่ยวได้มีการพบปะหรือติดต่อสัมพันธ์กับประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวระดับใด นักท่องเที่ยวย่อมนำเอาวิธีการแต่งกาย ภาษา การรับประทานอาหาร และความรู้สึกนึกคิดเข้ามาสู่ชุมชนและแสดงพฤติกรรมในเรื่องต่างๆ ต่อชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ กิจกรรมการท่องเที่ยวยังมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว ก่อให้เกิดผลเสียต่อน้ำ อากาศ หรือทำให้

เกิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดผลกระทบด้านเศรษฐกิจ การระดมเงินลงทุน การสร้างงาน การสร้างรายได้ สิ่งเหล่านี้ล้วนได้รับอิทธิพลของกิจกรรมการท่องเที่ยว ผลกระทบดังกล่าวจะแสดงออกในรูปของการเปลี่ยนแปลงในกิจกรรมการดำเนินชีวิตของประชาชนทั้งทางด้านสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และเมื่อแหล่งท่องเที่ยวเริ่มได้รับความนิยม มีการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวในบริเวณนั้นมากขึ้น Mathieson Alister and Geoffrey (1982 อ้างถึงในรัชชัชย มานิตย์ 2550 : 14 – 15) ให้ความเห็นว่าการเข้ามาของนักท่องเที่ยวอาจเกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวได้ดังนี้

1. มลภาวะทางสถาปัตยกรรม (Architectural Pollution) เกิดจากความพยายามในการจัดสร้างแหล่งท่องเที่ยวขึ้นๆ ให้มีแหล่งบริการต่างๆ เช่น โรงแรมที่ใหญ่โตโดดเด่นต่างต่างกัน รวมทั้งเกิดปัญหาจากบรรดาสาธารณูปโภคต่างๆ ไม่สอดคล้องกัน ทำให้เกิดทัศนอุจาด (Visual Pollution) ความงดงามสอดคล้องกันทางสถาปัตยกรรม

2. การพัฒนาและขยายตัวในลักษณะเส้น (Ribbon Development and Sprawl) เกิดจากความพยายามในการก่อสร้างแหล่งท่องเที่ยวให้ได้รับผลประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวขึ้นๆ ให้ได้มากที่สุด เช่น อยู่ริมทะเล ก็จัดสร้างสถานที่ตากอากาศชายทะเลตลอดแนว การพัฒนาลักษณะดังกล่าว เป็นการพัฒนาที่ค้ำยคุณภาพและไม่เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาพื้นที่ในอนาคต

3. โครงสร้างพื้นฐานรับภาระมากเกินไป (Overloading of Infrastructure) เกิดจากแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งไม่สามารถให้บริการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการแก่นักท่องเที่ยวและคนในท้องถิ่นได้อย่างเพียงพอ จะเกิดมลภาวะในสิ่งแวดล้อมและปัญหาสุขภาพของผู้อยู่อาศัย

4. การแบ่งแยกของผู้ที่อาศัยในท้องถิ่น (Segregation of Local Residents) เกิดจากการแบ่งแยกของผู้ที่อาศัยอยู่ดั้งเดิมในท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว เพราะการเข้ามาใช้บริการในสถานบริการหรือสาธารณูปการในโซนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว มักใช้ค่าใช้จ่ายที่สูงกว่าปกติเพื่อให้นักท่องเที่ยว ซึ่งไม่เหมาะกับคนในท้องถิ่น คนในท้องถิ่นจึงเลือกสรรที่ให้บริการที่สะดวกและประหยัดค่าใช้จ่ายมากกว่าอีกทั้งสภาพทางกายภาพของโซนท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับกลุ่มที่อยู่อาศัยของคนในท้องถิ่นจะมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน จุดแบ่งแยกจะเป็นโรงแรมขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นกลุ่มแบ่งแยกทางเศรษฐกิจ ผลทางอ้อมที่ตามมาคือ จะเกิดการแบ่งแยกทางกายภาพด้วย

5. การจราจรติดขัด (Traffic Congestion) มักจะเกิดขึ้นเมื่อมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเดินทางมาใช้บริการยังแหล่งท่องเที่ยวด้วยเส้นทางเดียวกัน

นอกจากผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวนี้แล้ว Alister and Wall (1982 อ้างถึงในรัชชัชย มานิตย์ 2550: 15 - 16) ได้กล่าวไว้ใน "Tourism : Economic, Physical Impact" ว่า ปัญหาความสูญเสียทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวที่สำคัญมี 3 ประการคือ

1. ปัญหาการรั่วไหลของรายได้ที่เพิ่มขึ้น และที่ควรตกแก่ระบบเศรษฐกิจของแหล่งท่องเที่ยว
2. ความแตกต่างของประชาชนในท้องถิ่นในการได้รับผลประโยชน์ในด้านรายได้และการมีงานทำ

3. ปัญหาการเพิ่มขึ้นของค่าครองชีพและราคาที่ดิน ปัญหาและความสูญเสียอื่นๆ รวมทั้งปัญหาเกี่ยวกับความไม่มีเสถียรภาพทางด้านเศรษฐกิจท้องถิ่น เนื่องจากการมุ่งพัฒนาโดยให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวมากเกินไป ความไม่สมดุลกันของรายได้ของหน่วยงานท้องถิ่นที่ได้จากการจัดเก็บภาษีและค่าธรรมเนียมต่างๆ กับค่าใช้จ่ายการจัดหาบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น

ซึ่งจากการศึกษายังพบว่า การท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลกระทบที่มีต่อสังคมที่สำคัญ พอสรุปได้ ดังนี้

1. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ และนักท่องเที่ยวภายในประเทศ รวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อคนในท้องถิ่นด้วย ให้ได้ประโยชน์ได้เท่ากัน
2. การท่องเที่ยวให้เกิดงานต่างๆ ขึ้นมา โดยเฉพาะงานสำหรับแรงงานประเภทที่ไม่ต้องอาศัยฝีมือและความชำนาญ ทำให้การว่างงานน้อยลง
3. การท่องเที่ยวสามารถเป็นนโยบายหลักของการพัฒนาภาค โดยมีจุดมุ่งหมายหลักที่ก่อให้เกิดความสมดุลระหว่างพื้นที่ที่เป็นอุตสาหกรรมหนักกับพื้นที่ที่ไม่เป็นแหล่งอุตสาหกรรมของประเทศ
4. การท่องเที่ยวเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมอื่นๆ ได้ เช่น งานหัตถกรรมต่างๆ สินค้าประเภทเครื่องหนัง เสื้อผ้า เพชรพลอย เครื่องแก้ว อาหารเครื่องดืม เครื่องมือเกี่ยวกับนันทนาการ เป็นต้น กล่าวคือ การท่องเที่ยวจะมีบทบาทในการกระตุ้นให้เกิดการผลิตหรือที่เรียกว่า Multiplier Effect เพราะเมื่อมีการใช้จ่ายเกิดขึ้นครั้งหนึ่ง จะก่อให้เกิดรายได้แก่คนบางกลุ่มหรือกิจกรรมบางประเภท บุคคลหรือกิจกรรมที่ได้นำรายได้ส่วนหนึ่งไปใช้จ่ายต่อไป และก่อให้เกิดการใช้จ่ายต่อไปเรื่อยๆ ซึ่งเมื่อรวมการใช้จ่ายรอบต่างๆ มีมูลค่าสูงกว่าการใช้จ่ายในครั้งแรกหลายเท่า
5. การพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว อาจส่งเสริมให้เกิดภาพพจน์ที่ดีของประเทศในสายตาชาวโลก และยังทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้านอื่นๆ อีกเป็นอันมาก

ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชน ส่วนใหญ่แล้วเป็นการศึกษาแบบเฉพาะกรณี(Case Study) ซึ่งผลการศึกษาหลายๆงานวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวเปรียบเสมือนดาบสองคมเช่นเดียวกับนวัตกรรมทางสังคมอื่นๆ คือ ผลด้านดีคือ มีการเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว จากการที่นักท่องเที่ยวใช้จ่ายเงินซื้อบริการอาหาร และของที่ระลึก จากการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของวัฒนธรรม สังคมที่เกิดจากการกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวตะวันตก โดยการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยที่มีผลกระทบมาจากการท่องเที่ยว (วินิจ วีรยางกูล 2536 : 18-20) สามารถสรุปได้ดังนี้ คือ

ผลกระทบด้านบวกของการท่องเที่ยวต่อสังคมท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลดีแก่สังคมอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจของชุมชน สภาพแวดล้อมชุมชนและสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เช่น

1. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการประกอบอาชีพของประชาชน กล่าวคือ เมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ย่อมเกิดธุรกิจการท่องเที่ยวขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ทำให้ประชาชนในสถานที่ท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในธุรกิจท่องเที่ยวในลักษณะที่เป็นผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวหรือผู้รับจ้างในธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการประกอบอาชีพของประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวจากการทำการเกษตร มาสู่อาชีพด้านการท่องเที่ยวอันเป็นอาชีพหลักใหม่หรืออาชีพเสริม

2. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างสรรค์ความเจริญทางสังคม กล่าวคือ เมื่อเกิดการท่องเที่ยว ย่อมต้องสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ก่อให้เกิดการลงทุนทั้งภาครัฐบาลและเอกชน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว อันเป็นการสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่สังคมในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ด้วย

3. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการช่วยยกมาตรฐานการครองชีพ กล่าวคือ เมื่อมีการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ มีการสร้างอาชีพ และการจ้างงานมากขึ้น ในชุมชนแหล่งท่องเที่ยว ทำให้คนในชุมชนมีรายได้และอำนาจซื้อมากขึ้น ทำให้ความเป็นอยู่ดีขึ้น อันเป็นการช่วยยกมาตรฐานการครองชีพของคนในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวให้ดีขึ้น

4. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัวของประชาชน เมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ย่อมก่อให้เกิดการสร้างอาชีพ และการจ้างงานของคนในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ซึ่งผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวต้องการความมั่นคงของครอบครัว จึงมีแนวโน้มที่จะให้ขนาดของครอบครัวเล็กลง อันเป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางครอบครัวของประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวให้มีความมั่นคงมากขึ้น

5. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศชาติ ศาสนา ซึ่งการท่องเที่ยวย่อมเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีการแลกเปลี่ยนทำความเข้าใจต่อขนบธรรมเนียม ประเพณีของแต่ละชาติ อันก่อให้เกิดความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนไทย และนักท่องเที่ยวต่างชาติ

6. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างความสามัคคีให้แก่สังคมชุมชน การท่องเที่ยวก่อให้เกิดความรู้สึกรักถิ่นกำเนิด ตระหนักในคุณค่า ความรัก และความหวงแหนทรัพยากรการท่องเที่ยวของคนในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ยังผลให้เกิดความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการร่วมมือพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ ให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

7. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการป้องกันการอพยพย้ายถิ่นของชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือเมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่น ย่อมก่อให้เกิดการสร้างอาชีพการจ้างงาน ภายในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ จึงทำให้คนในชุมชนไม่อยากจะย้ายถิ่นไปทำงานในเมืองใหญ่ๆ อันเป็นการป้องกันการอพยพย้ายถิ่นของคนในชุมชน

8. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการเสริมสร้างการศึกษา กล่าวคือเมื่อมีการท่องเที่ยว ย่อมทำให้ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ มีความต้องการด้านการศึกษาเพิ่มขึ้น เพื่อพัฒนาตัวเองให้มีความรู้ความสามารถมากขึ้น และมีโลกทัศน์กว้างขวางยิ่งขึ้น อันนำไปใช้ในการประกอบอาชีพด้านการท่องเที่ยว และการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนตนเองให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

9. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการเสริมสร้างความปลอดภัย กล่าวคือ เมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น จึงต้องมีการเสริมสร้างความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจะเลือกเดินทางท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวที่ปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สิน ดังนั้นชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ จึงต้องเสริมสร้างความปลอดภัยให้เพียงพอ อันเป็นการดีต่อคนในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวอีกด้วย

ผลกระทบด้านลบของการท่องเที่ยวต่อสังคม ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวที่มีผลเสียต่อสังคม โดยเกิดจากปัจจัยหลายด้าน เช่น

1. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและค่านิยมของคนในสังคม กล่าวคือชุมชนท้องถิ่นเคยมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย เมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ย่อมเป็นเหตุให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นชื่นชมและเลียนแบบนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและค่านิยมแบบดั้งเดิมมาเป็นแบบสมัยใหม่

2. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาความผูกพันทางครอบครัว กล่าวคือ เมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ย่อมเปิดโอกาสให้หนุ่มสาวมีงานทำในธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งธุรกิจท่องเที่ยวมักมีวันหยุดไม่แน่นอน จึงทำให้ห่างเหินจากครอบครัว ทำให้ความผูกพันทางครอบครัวน้อยลง

3. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาความไม่เป็นธรรมในสังคม และการเอาเปรียบนักท่องเที่ยว เมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ย่อมทำให้ประชาชนบางส่วนมองเห็นความแตกต่างในการดำรงชีวิตของตนเมื่อเปรียบเทียบกับนักท่องเที่ยว โดยเห็นว่านักท่องเที่ยวเป็นผู้มีฐานะดี จึงมุ่งหวังหาผลประโยชน์จากนักท่องเที่ยวมากเกินไป โดยไม่คำนึงถึงคุณธรรมและคุณค่าของความเป็นมิตรซึ่งเป็นอุปนิสัยพื้นฐานอันดีของคนในสังคมไทย นอกจากนี้ยังมีการหลอกลวง เอาเปรียบ น้อ โกง นักท่องเที่ยว และก่ออาชญากรรมนักท่องเที่ยวขึ้น ทำให้ภาพพจน์การท่องเที่ยวเสื่อมเสีย

4. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาเพศพาณิชย์ กล่าวคือ เมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ย่อมทำให้เกิดธุรกิจการขายบริการทางเพศเพิ่มมากขึ้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อศีลธรรมแล้วยังเกิดปัญหาอื่นๆ ตามมาอีกด้วย เช่น ปัญหาโรคติดต่อ การล่อลวงผู้หญิงและเด็ก ปัญหายาเสพติด เป็นต้น

5. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดความขัดแย้งของคนในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว กล่าวคือเมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ย่อมทำให้สถานที่บางแห่งต้องสงวนไว้สำหรับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะ ทำให้ประชาชนในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ รู้สึกไม่พอใจที่ถูกกีดกันไม่ให้ใช้สถานที่เหล่านั้น ก่อให้เกิดความไม่เป็นมิตรกับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวบางอย่างอาจขัดแย้งกับความรู้สึกของคนในชุมชน อาจถึงขั้นต่อต้านและไม่ต้อนรับนักท่องเที่ยวได้ เช่น การเปลือยกายอาบแดด การแต่งกายไม่สุภาพเข้าไปยังศาสนสถาน หรือการกอดจูบในที่สาธารณะ เป็นต้น

นอกจากนี้ ผลกระทบจากการท่องเที่ยวก็มีส่วนที่ทำให้ชุมชนเกิดรายได้ ซึ่งการวิจัยของ กิตติพงษ์ ประชุมแดง(2533 : 45) พบว่า จากการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อชาวบ้านคูเต๋อ ทำให้จากเดิมการประกอบอาชีพหลักเกษตรกรรม ปัจจุบันเปลี่ยนมาประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวดำเนินธุรกิจเพื่อการค้า การประกอบธุรกิจท่องเที่ยวของชาวบ้านเริ่มประมาณปี พ.ศ.20 โดยชาวบ้านจะประกอบธุรกิจร้านอาหารบริเวณหาดคูเต๋อ ในปี พ.ศ. 2530 ได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว จึงทำให้มีผู้มาประกอบธุรกิจท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากจนกลายเป็น ธุรกิจที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป นอกจากธุรกิจบริการ อื่น ๆ อีกคือ บริการรับฝากรถ และหาบเร่ การพัฒนาการท่องเที่ยว หาดคูเต๋อส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคมชาวบ้านคูเต๋อดังนี้ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ชาวบ้านมีอาชีพหลัก อาชีพรองมากขึ้น ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ชาวบ้านมีการถือครองและใช้ประโยชน์ จากที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมน้อยลง การอพยพแรงงานไปทำงาน นอกหมู่บ้านของชาวบ้านน้อยลง หรือการท่องเที่ยว นอกจากจะทำให้มีรายได้แล้วยังได้พัฒนางานหัตถกรรมจากเดิมให้ก้าวไปสู่ธุรกิจการค้าเชิงพาณิชย์ ซึ่งผลการศึกษาของสุจิต บุญประเสริฐ(2533 : 63) พบว่า สภาพทางเศรษฐกิจของชาวบ้านเรณู เดิมอาชีพหลัก คือ การทำนา และประกอบอาชีพรองที่เด่นชัด คือ การทอผ้า พบว่าผลต่อเนื่องด้านหน้าจากการท่องเที่ยว ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับนักท่องเที่ยว คือ ร้านจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง ร้านอาหาร และที่พัก สำหรับร้านจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองสามารถกระจายรายได้สู่กลุ่มต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน ผลต่อเนื่องด้านหลังเป็นกิจกรรมที่ส่งผลทางอ้อม ในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นที่สามารถสร้างงานรองรับและผลิตสินค้าให้กับร้านค้าในท้องถิ่น กิจกรรมทอผ้าและ ตัดเย็บเสื้อผ้าก็เกิดการขยายขนาดธุรกิจมากขึ้น มีการสั่งซื้อวัตถุดิบจากกรุงเทพ เพื่อรองรับความต้องการของตลาด นอกจากนี้การพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง ทางด้านการประกอบอาชีพของประชาชน จากการประกอบอาชีพภาคเกษตรกรรม และการรับจ้างมาสู่การประกอบอาชีพในด้านการให้บริการในกิจกรรมการท่องเที่ยวซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเพิ่มสูงขึ้นของรายได้ของประชาชน การเข้ามามีส่วนร่วมใน

กิจกรรมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดความมั่นคงในด้านรายได้ (กฤตยากร นวลศรี 543 : 57) และวนิดา วิชยประเสริฐกุล (2541 : 53) พบว่า การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจในด้านรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้น และส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมเมืองพัทยา ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาที่ดิน การสร้างงานสร้างอาชีพและการเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว

ในทางกลับกัน คือ ผลเสียในแง่ของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อการปรับตัวของชุมชนอย่างมาก กล่าวคือ ในด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่จะมีปัญหาด้านการบุกรุกที่ดิน ปัญหาขยะมูลฝอย น้ำเสียเป็นต้น ซึ่งวนิดา วิชยประเสริฐกุล (2541 : 51-53) ศึกษาผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพแวดล้อมเมืองพัทยา เนื่องจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว และขาดการจัดการที่เหมาะสม ก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบใน 3 ลักษณะคือ ผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ โดยมีระดับความรุนแรงของผลกระทบมาก ได้แก่ การขยายตัวของสิ่งปลูกสร้างโดยขาดการควบคุมการขัดแย้งการใช้ประโยชน์ที่ดิน ระดับความรุนแรงของผลกระทบปานกลาง ได้แก่ น้ำเสียปัญหาขยะ การจราจรคับคั่งและติดขัด ระดับความรุนแรงน้อย ได้แก่ การพังทลายของชายหาด การขาดแคลนน้ำประปา การรุกรานพื้นที่สาธารณะ ผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ ปรากฏในระดับความรุนแรงของผลกระทบปานกลาง ได้แก่ การกว้านซื้อที่ดิน ค่าครองชีพสูงขึ้น และผลกระทบที่มีต่อสภาพแวดล้อมทางสังคม ระดับความรุนแรงของผลกระทบมาก ได้แก่ สถิติคดีอาชญากรรมเพิ่มสูงขึ้น

นฤมล กรณินันท์ (2541 : 42-59) ศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อปะการัง พบว่า การเปรียบเทียบพฤติกรรมการสัมผัสปะการังหรือสิ่งมีชีวิตใต้ทะเลของนักดำน้ำ 3 ประเภท คือ Scuba divers, Snorkellers และ Sea walkers พบว่าในเวลาการดำน้ำ 30 นาทีนักดำน้ำแบบ snorkelling แต่ละคนจะสัมผัสปะการังเฉลี่ย 19 ครั้งมากกว่านักดำน้ำแบบ Scuba divers และแบบ Sea walking ซึ่งสัมผัสเฉลี่ย 11 และ 1 ครั้งตามลำดับ การสัมผัสที่เกิดจากนักดำน้ำแบบ snorkelling ทำให้ปะการังเกิดการแตกหักสูงถึงร้อยละ 82.34 ของการสัมผัสทั้งหมด นักดำน้ำแบบ Sea walking ทำให้ปะการังเกิดการแตกหักเพียงร้อยละ 0.78 ของการสัมผัสทั้งหมด ส่วนการสัมผัสของนักดำน้ำแบบ Scuba divers จะไม่ทำให้เกิดการแตกหักของปะการังหรือถ้ามีก็เป็นส่วนน้อยเท่านั้น บน reef flat หรือในบริเวณน้ำตื้นนักดำน้ำจะเดินเหยียบบนปะการังทำให้เกิดความเสียหายมาก จึงพบร่องรอยการแตกหักของปะการังมากกว่าบริเวณ reef slope หรือบริเวณน้ำลึก นอกจากนี้บริเวณที่มือนักท่องเที่ยวมากๆ เช่น เกาะล้าน พัทยา ยังพบขยะที่รวบรวมได้จากบริเวณปะการัง ซึ่งส่วนมากเป็นขยะที่มาจากกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น ขวดเบียร์ ฯลฯ

ฤทธิ อนุจรพันธ์ (2543 : 52-55) ศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่ออำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน พบว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยในปัจจุบันพื้นที่ส่วนใหญ่ที่ตั้งอยู่บริเวณริมถนนสายหลักได้เปลี่ยนจากที่อยู่อาศัยเป็นพื้นที่พื้นที่การค้าและบริการ ซึ่งส่งผลให้เกิดการสร้างงานและสร้างรายได้แก่ประชากรในท้องถิ่น จากปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งการเข้ามาประกอบกิจการค้าขายและบริการของคนต่างถิ่นทำให้จำนวนประชากรในเขตเทศบาลมีจำนวนที่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้พื้นที่เกิดปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ 2 ด้าน คือปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน และปัญหาน้ำเสียจากการปล่อยน้ำทิ้งของพื้นที่พักอาศัย อาคารพาณิชย์ และโรงแรมต่างๆ และทัศนาวลัย อุทาร์ส (2544 : 56-64) ศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวในเส้นทางเดินป่าที่ศึกษาสำนักงานอุทยาน-หนองผักชี โดยใช้ขยะเป็นดัชนีหลักพบว่าขยะที่พบมากที่สุดคือขยะประเภทพลาสติก คิดเป็นร้อยละ 63.93 รองลงมาคือ กระดาษคิดเป็นร้อยละ 22.87 และพบว่าจำนวนนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับจำนวนและน้ำหนักของขยะในระดับสูงที่ $R=0.85$ และ 0.89 ตามลำดับ โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หรือแม้กระทั่งผลกระทบต่อสภาพพื้นที่ที่ควรแก่การดำรงไว้ก็ถูกรุกราน ซึ่งผลการวิจัยของ ดอกอ้อ ปาณะดิษฐ์ (2544 : 55-61) ได้ศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อชุมชนเกาะช้าง พบว่า ในระหว่าง พ.ศ.2540-ปัจจุบันนั้นมีการขยายตัวของสถานบริการการท่องเที่ยวที่หลากหลายขึ้น โดยพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบสูงสุดคือ หาดทรายขาวบริเวณตะวันตกของเกาะ อันเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของเกาะช้าง พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ รองลงมาได้แก่ หาดคลองพร้าว หาดไก่อแบ้ อันเป็นพื้นที่ต่อเนื่องจากพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหลัก โดยการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อด้านลบต่อด้านการใช้ที่ดินมากที่สุด นอกจากนี้ยังทำให้เกิดความแออัดภายในเมือง ราคาที่ดินสูง การใช้ประโยชน์ที่ดินขัดแย้ง การบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ การขยายตัวของสิ่งปลูกสร้างการตั้งถิ่นฐานไร้ระเบียบ เห็นได้จากการเกิดโรงแรมขึ้นหนึ่งบริเวณภายนอกเมืองก่อให้เกิดศูนย์กลางพาณิชยกรรมแห่งใหม่บริเวณตอนใต้ของเมืองแม่ฮ่องสอน (อดิศร เรือลม 2546 : 60-69)

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อวัฒนธรรม (Culture Factors) การท่องเที่ยวในชุมชนบางแห่งได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น จังหวัดอุบลราชธานีมีการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษานานาชาติ ทำให้ในช่วงเทศกาลเข้าพรรษามีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวจำนวนมาก และนักท่องเที่ยวบางส่วนจะกระจายตัวไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ เช่น วัด หรือสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอื่นๆ เช่น ศิลปะภาพเขียนที่ผาแต้ม ซึ่งถือว่าขนบธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรม และวิถีชีวิตมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวในแต่ละพื้นที่ และจัดเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้มาก ซึ่งวัฒนธรรมในท้องถิ่นอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงจากชุมชนอันเป็นผลมาจากการท่องเที่ยวได้ โดยการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมนั้น หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้านต่างๆ ที่มนุษย์ประดิษฐ์และสร้างขึ้น และที่สำคัญคือ ทำให้เกิดการ

เปลี่ยนแปลงในด้านค่านิยมและบรรทัดฐานทางสังคม โดยการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีความเกี่ยวข้องกัน เช่น การเปลี่ยนแปลงจากสังคมการเกษตรกรรมไปสู่สังคมอุตสาหกรรม (งามพิศ สัตย์สงวน และคณะ 2540 : 56) หรือ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม คือ การเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมที่บุคคลในสังคมได้เคยประพฤติปฏิบัติติดต่อกันมาเป็นระยะเวลานาน ไปสู่แบบแผนใหม่ที่ยังไม่เคยจินตนาการมาก่อน ซึ่งในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงนั้นจะเป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงในทางที่มีผลดีขึ้นกว่าสภาพเดิมที่ตนเองประสบอยู่ (นิยพรรณวรรณศิริ 2540 : 50) หรือเรียกอีกอย่างว่า การพัฒนา ซึ่งปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ได้แก่ การรับรู้ (Perceiving) การเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงนิสัย กิจวัตรหรือพฤติกรรมโดยอัตโนมัติ การเลียนแบบ ทักษะคิดและความคิดเห็น การโยกย้ายถิ่น เป็นต้น

โดยวัฒนธรรมจัดได้ว่าเป็นพฤติกรรมการเรียนรู้หรือดำเนินปฏิบัติสืบต่อกันมาจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกคนรุ่นหนึ่งและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเป็นผู้ดำรงรักษา ถ่ายทอด และเปลี่ยนแปลงเอง ซึ่งวัฒนธรรมนี้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวทั้งทางด้านการแต่งกาย การรับประทานอาหาร รูปแบบการท่องเที่ยว ศาสนาและเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ สำหรับประเทศไทยได้แบ่งวัฒนธรรมย่อยออกตามพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เป็นภาค คือ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก และภาคใต้ ซึ่งแต่ละภูมิภาคก็มีวัฒนธรรมและรูปแบบการดำรงชีวิตแตกต่างกันไปเช่น ภาคเหนือมีภาษาพื้นเมืองเรียกว่าภาษาเหนือและกิริยาจาใจไพเราะ นุ่มนวล หรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ก็มีภาษาประจำถิ่นเรียกว่าภาษาอีสาน ลักษณะการดำเนินชีวิตแบบหนักเอาเบาสู้อะอยู่กินแบบเรียบง่าย เป็นต้น

ส่วนผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีผลต่อวัฒนธรรมในท้องถิ่น สามารถจำแนกได้เป็น 2 แบบคือ

1. ผลกระทบด้านบวกของการท่องเที่ยวต่อวัฒนธรรม

1.1 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการใช้วัฒนธรรมเป็นทรัพยากรท่องเที่ยว กล่าวคือ วัฒนธรรมเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทหนึ่งที่เกิดการท่องเที่ยวขึ้น เพราะเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยี่ยมชมและสามารถให้ผลตอบแทนเป็นรายได้จากการท่องเที่ยวในรูปค่าเข้าชม เช่น รายได้จาก การเก็บค่าเข้าชม โบราณสถาน พิพิธภัณฑ์ ต่างๆ เป็นต้น

1.2 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับวัฒนธรรมของตน กล่าวคือ เมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ทำให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสได้พบเห็นวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของคนในชุมชน ย่อมก่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตที่แตกต่างกัน และยอมรับในคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ

1.3 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการช่วยฟื้นฟูอนุรักษ์วัฒนธรรมของประเทศไทย และชุมชน เมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ก็จะเป็นตัวเร่งในการชักจูงประชาชนให้ฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีของตนที่ลืมนั่นไปให้คืนกลับมา และพัฒนาวัฒนธรรมประเพณีที่มีอยู่ในปัจจุบันให้โดดเด่นยิ่งใหญ่ โหฬาร เพื่อเป็นเอกลักษณ์และดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม

1.4 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างความรัก ความหวงแหน และความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง ย่อมทำให้ประชาชนตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรมประเพณีของตน อันเนื่องมาจากวัฒนธรรมประเพณีของตนเป็นตัวดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่สำคัญ และยอมก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของตนเองอย่างพร้อมเพรียง เช่น มีการตั้งชมรมอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นในด้านต่างๆ ขึ้นเป็นต้น

1.5 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างประชาชนในชุมชนและนักท่องเที่ยว อันเป็นกานส่งเสริมและเกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาศึกษาเรียนรู้ภาษาของกันและกัน นอกจากนี้ อาจมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมของกันและกันอีกด้วย

1.6 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการส่งเสริมการผลิตและจำหน่ายงานศิลปหัตถกรรม ของชุมชนในท้องถิ่น กล่าวคือ เมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่น ทำให้ชุมชนสามารถส่งเสริมงานอาชีพศิลปะ หัตถกรรมเป็นสินค้าที่ระลึก แล้วนำมาจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว เป็นการสร้างรายได้ และเป็นการอนุรักษ์เผยแพร่งานศิลปะของชุมชนอีกด้วย

2. ผลกระทบด้านลบของการท่องเที่ยวต่อวัฒนธรรม

2.1 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการขัดแย้งทางวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในชุมชนแหล่งท่องเที่ยว เมื่อมีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมและนักท่องเที่ยวบางส่วนไม่เข้าใจวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม จารีตประเพณีของคนในชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ หรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ประพฤติปฏิบัติตนตามความเคยชิน จนบางครั้งกลายเป็นผิดกาลเทศะ หรือลบหลู่ จารีตประเพณีของชุมชนในท้องถิ่น ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นเกิดความไม่พอใจ มีการต่อต้านขับไล่นักท่องเที่ยวขึ้น

2.2 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยมทางวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น กล่าวคือ เมื่อชุมชนท้องถิ่นมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ย่อมนำความเจริญทางด้านวัตถุเข้ามาสู่ชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยมทางวัฒนธรรมที่มีมาแต่โบราณ ถ้าหากพิจารณาองการณ์ไกลแล้ว นับเป็นการทำลายเอกลักษณ์ดั้งเดิมของชุมชนท้องถิ่นอันเป็นเสน่ห์ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เข้าไปเยี่ยมชม

2.3 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ และลดคุณค่าของวัฒนธรรม เมื่อชุมชนท้องถิ่นเกิดการท่องเที่ยวขึ้นย่อมมีการนำประเพณีท้องถิ่นมาเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นแต่ความสวยงามความสนุกสนาน ไม่สนใจในพิธีกรรมและความเชื่อของชุมชนที่เป็นเจ้าของ

วัฒนธรรมประเพณี ทำให้รูปแบบและคุณค่าของวัฒนธรรมในชุมชนเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ถูกต้องและไม่เหมาะสม

2.4 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการลดคุณค่าของงานศิลปหัตถกรรม เมื่อมีการท่องเที่ยวข้อมก่อให้เกิดการนำงานศิลปหัตถกรรมเป็นสินค้าที่ระลึกมาจำหน่ายนักท่องเที่ยว แต่ถ้ามุ่งเน้นคำนึงถึงปริมาณ มากกว่าคุณภาพก็ทำให้คุณค่าของงานศิลปะอันละเอียดอ่อนประณีตบรรจงลดคุณค่าลงไป อันเป็นการทำลายคุณค่าของงานศิลปะให้หมดความนิยมลง

2.5 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการทำลายศิลปวัตถุ โบราณสถาน กล่าวคือเมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นก่อให้เกิดการทำลายงานศิลปวัตถุ โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เช่นการขีดเขียนบนศิลปวัตถุ หรือนำมาเป็นสมบัติส่วนตัว ก่อให้เกิดการขโมยศิลปวัตถุไปขายนักท่องเที่ยว หรือตัวเศียรพระพุทธรูปไปขายให้นักท่องเที่ยวเป็นต้น (วินิจ วีรยางกูล 2536 : 25)

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนพบว่า การท่องเที่ยวได้เริ่มมีรูปร่างและขยายตัวขึ้นเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวแบบสำเร็จรูป(Package Tour) ซึ่งรูปแบบนี้มีจุดมุ่งหมายให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในปริมาณครั้งละมากๆ โดยกำหนดรายละเอียดและเวลาอย่างจำกัด ทำให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสน้อยที่จะเรียนรู้และปรับตัวเข้ากับท้องถิ่น (จามะรี เชียงทอง 41) เช่น แต่เดิมนักท่องเที่ยวมีเวลาเดินจะเลือกซื้อและเยี่ยมชมหัตถกรรมพื้นบ้านจะเข้าชมขังในหมู่บ้าน ทำให้ได้เรียนรู้ถึงวิธีการทำอย่างละเอียด แต่ปัจจุบันถ้านักท่องเที่ยวจะซื้อก็ได้ซื้อและชมจากร้านค้ามากกว่า ทำให้ชาวบ้านในท้องถิ่นต้องปรับสภาพจากผู้ประกอบหัตถกรรมเป็นเจ้าของร้านค้าหัตถกรรมและรับสินค้าจากรายอื่นมาขายเอง หรือเปลี่ยนจากร้านหรือบ้านแบบไม้ชนบทมาเป็นตึกแถว หรืออาคารพาณิชย์ หรือร้านกระจกคิดเครื่องปรับอากาศ เป็นต้น หรือแม้กระทั่งการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการต้อนรับนักท่องเที่ยวจากเดิมเป็นการให้ชาวเขาแต่งกายแบบชุดประจำเผ่าซึ่งเป็นศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านของชาวเขาเพื่อสร้างความประทับใจให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยว แต่ต่อมาได้รับคำแนะนำเชิงบังคับจากกลุ่มบริษัทท่องเที่ยวและมัคคุเทศน์ให้เปลี่ยนการแต่งกายมาเป็นแบบนุ่งกระโปรงให้สั้นและเปลี่ยนลีลาท่าเต้นให้เร้าใจกว่าเดิมซึ่งจะได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวมากกว่า (รติกา อังกูร 2542 : 56) นอกจากนี้ผลกระทบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่อวิถีชีวิตในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของเกษตรกรในชุมชนเฉวง เกาะสมุยก็มีผลกระทบต่อสังคม กล่าวคือรูปแบบครอบครัวเปลี่ยนไปเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวขยายค่อยๆ ลดลง และความสัมพันธ์แบบเครือญาติเริ่มเปลี่ยนแปลงไป การพึ่งพาอาศัยกันลดน้อยลงผลกระทบด้านวัฒนธรรมคือ ศิลปะการแสดง อาทิ ลิเก คอนเสิร์ต เข้ามาแทนที่มโนราห์ หนังตะลุงที่เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่ลดน้อยลงไปตามลำดับ งานบุญประเพณีของท้องถิ่นเดิมเป็นการจัดงานด้วยการร่วมมือเปลี่ยนไปเป็นการใช้เงินทำบุญแทนแรงกาย รูปแบบการจัดงานเดิมที่เรียบง่ายและประหยัดเปลี่ยนเป็นเน้นเชิงพาณิชย์เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว วัฒนธรรมการบริโภคเปลี่ยนจากการทำอาหารด้วย

ตัวเอง การแลกเปลี่ยนอาหารกลายเป็นการซื้ออาหารสำเร็จรูปเพื่อความสะดวก ในขณะที่เดียวกันก็รับวัฒนธรรมจากการท่องเที่ยว โดยเฉพาะด้านภาษาจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เพื่อนำมาใช้โดยเฉพาะในกลุ่มที่ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว สุทธิรา อินทร์พรหม 2547 : 37)

ส่วนในงานวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวในต่างประเทศ พบว่า จากการพัฒนาประเทศในด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อประชากรในเขตประเทศที่สาม แถบแอฟริกา พบว่า มีปัญหาหลายด้านเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหารายได้ของประชาชนในเขตที่มีการท่องเที่ยว ด้านสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การสร้างโรงแรมที่พักเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว การโจรกรรม (Hundt, A. 1996 : 99) รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนแบบเอื้อเฟื้อลดลง เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะการก้าวมากขึ้น

ดังนั้น การศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวโดยทั่วไปมักจะมุ่งศึกษาในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนเป็นส่วนใหญ่ และผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาในเรื่องผลกระทบจากการท่องเที่ยวมีสาเหตุมาจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมเช่นกัน โดยการท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์หลายๆ ด้าน เช่น การช่วยยกระดับเศรษฐกิจของครอบครัวและชุมชน เป็นการสร้างรายได้และอาชีพ และสามารถป้องกันปัญหาการย้ายถิ่น ไปยังที่อยู่ใหม่ของคนในชุมชนท้องถิ่นได้ และการท่องเที่ยวนั้นยังก่อให้เกิดปัญหาหลายอย่างตามมา เช่น ปัญหาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและค่านิยมของคนในสังคม ปัญหาความไม่เป็นธรรมในสังคมและการเอาเปรียบนักท่องเที่ยว ปัญหาทางเพศในเชิงพาณิชย์ ปัญหาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การจัดการขยะมูลฝอย ปัญหาน้ำเสียจากการปล่อยทิ้งของพื้นที่พักอาศัย โรงแรม เป็นต้น

ในการศึกษาผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรมของการท่องเที่ยวนั้น Pearce(1982 อ้างถึงใน ธวัชชัย มานิตย์ 2550 15 - 16) ได้นำเอาแนวคิดของนักคิดที่ทำการศึกษารื่อง ผลกระทบทางด้านสังคมและวัฒนธรรมของการท่องเที่ยวในสังคมต่างๆ โดยเสนอว่าการศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวที่อาจเกิดขึ้นกับชุมชน ควรพิจารณาในประเด็นดังนี้คือ

1. ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อโครงสร้างประชากร
2. ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการเปลี่ยนแปลงอาชีพ
3. ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยม
4. ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการเปลี่ยนแปลงขนบธรรมเนียมประเพณี
5. ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริโภค
6. การพิจารณาผลกระทบของการท่องเที่ยวที่เกิดผลดีหรือผลเสียในแหล่งท่องเที่ยว

จากแนวคิดดังกล่าว เมื่อนำมารวมผสมผสานกับจุดประสงค์ในการศึกษาค้นคว้า เพื่อใช้พิจารณาในการสร้างตัวแปรหรือปัจจัยที่จะนำมาวิเคราะห์ในการศึกษาค้นคว้า จำเป็นที่จะต้องเพิ่มจาก

การศึกษาข้อมูลด้านต่างๆ ให้ครบถ้วน จึงจะสามารถสรุปแน่ชัดว่าเป็นผลกระทบจากการท่องเที่ยว เพื่อใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์และทำความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของการท่องเที่ยว ก่อนเริ่มมีกิจกรรมการท่องเที่ยว ถึงแม้ว่าหลายๆ พื้นที่จะมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเข้ามาดำเนินการไปได้ในระยะเวลาอันยาวนานแล้วก็ตาม แต่ก็ยังมีพื้นที่ซึ่งยังมีสภาพของชุมชนดั้งเดิมก่อนที่จะมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเข้ามายังชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้มองเห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและสภาพปัญหาผลกระทบได้อย่างชัดเจนในแต่ละด้าน ถึงแม้ว่าจะมีข้อจำกัดหลายประการในเรื่องของสภาพพื้นที่ ประชากร หรือกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายรูปแบบและในบางกิจกรรมยังส่งผลกระทบชัดเจนนั้นก็ตาม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชน

การที่จะศึกษาวิเคราะห์ถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในมิติด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนนั้น จำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะการเปลี่ยนแปลงของชุมชน สังคมและวัฒนธรรม ดังนี้

การเปลี่ยนแปลงของชุมชน คือ การศึกษาถึงเรื่องราวความเป็นมาของชุมชนในด้านต่าง เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการเมือง โดยการวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทบทวนเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอันมีผลมาจากการท่องเที่ยวของชุมชน โดยการเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรมนั้นถือว่ามีความสำคัญและส่วนที่เกี่ยวข้องกันอย่างเห็นได้ชัด และเป็นปัจจัยที่สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ตามมา

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม คือ การที่ระบบสังคม กระบวนการหรือรูปแบบทางสังคม เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี ระบบครอบครัวและสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็นด้านใดก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้อาจเป็นไปได้ในทางก้าวหน้าหรือถดถอยก็ได้ เป็นไปอย่างชั่วคราวหรือถาวรโดยอาจจะเป็นไปตามที่วางแผนหรือไม่ได้วางแผนก็ได้และอาจจะเป็นประโยชน์หรือให้โทษก็ได้ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในความหมายตรงๆ คือ การเปลี่ยนแปลงของระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคม โดยอาจไม่จำเป็นว่ามีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นหรือเลวลง (งามพิศ สัตย์สงวน และคณะ, 2540) หรือการเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่มีผลทำให้ความสัมพันธ์ทางสังคมเกิดความแตกต่างกันขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งแล้ว การเปลี่ยนแปลงนั้นไม่ว่าจะเล็กน้อย หรือใหญ่โตเพียงไรก็ตาม ย่อมถือได้ว่าเป็นเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ทั้งสิ้น

การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม คือ การเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมที่บุคคลในสังคมได้เคยประพฤติปฏิบัติติดต่อกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ไปสู่แบบแผนใหม่ที่ยังไม่เคยชินมาก่อน ซึ่งในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงนั้นจะเป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงในทางที่มีผลดีขึ้นกว่าสภาพเดิมที่ตนเองประสบอยู่ (นิยพรรณ วรณศิริ 2540 : 12-14) หรือเรียกอีกอย่างว่า การพัฒนา ซึ่งปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ได้แก่ การรับรู้ (Perceiving) การเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงนิสัย กิจวัตรหรือพฤติกรรมโดยอัตโนมัติ การเลียนแบบ ทักษะและความคิดเห็น การโยกย้ายถิ่น เป็นต้น

ในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างเหนียวแน่น ผู้วิจัยอาจจะศึกษาโดยพิจารณาในระดับปัจเจกบุคคลซึ่งถือว่าเป็นหน่วยย่อยทางสังคมที่เล็กที่สุด ขยายวงกว้างออกไปในระดับกลุ่มบุคคล ระดับองค์การต่างๆ จนถึงการเปลี่ยนแปลงในระดับสังคม ทั้งหมดเพื่ออธิบายและเชื่อมโยงถึงการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในสังคม โดยในระดับปัจเจกบุคคลนั้นอาจพิจารณาได้จากลักษณะของการเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ แรงจูงใจ ความพึงพอใจ ส่วนในการศึกษาระดับกลุ่มบุคคล พิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ เช่น การติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่ม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การยอมรับ การแข่งขัน การแก้ไขปัญหา ความขัดแย้ง และในระดับองค์การอาจพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงในขอบเขตของโครงสร้างและหน้าที่ของแต่ละองค์การ การเปลี่ยนแปลงในช่วงชั้นสังคมรวมถึงการเปลี่ยนแปลงจากระบบการเมืองการปกครอง เป็นต้น

ในส่วนของทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน มีดังนี้

1. ทฤษฎีจิตวิทยาสังคม (Social-Psychological theory) จากแนวความคิดด้านจิตวิทยาสังคมที่เสนอว่า การพัฒนาทางสังคมเกิดจากการทำงานของปัจจัยทางด้านจิตวิทยาที่เป็นแรงขับให้ประชาชนมีการกระทำ มีความกระตือรือร้น มีการประดิษฐ์ มีการค้นพบ มีการสร้างสรรค์ มีการแข่งขัน มีการก่อสร้างและพัฒนาสิ่งต่างๆ ภายในสังคม โดยมีนักสังคมวิทยาที่ใช้ปัจจัยทางด้านจิตวิทยาอธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น

แมก เวเบอร์ (Max Weber อ้างถึงใน นิยพรรณ วรณศิริ 2540 : 21-25) เป็นนักสังคมวิทยาคนแรกที่ใช้หลักจิตวิทยาในการอธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมว่า การพัฒนาของในสังคมอุตสาหกรรมสมัยใหม่ตามลัทธิทุนนิยม เป็นแบบนักแสวงหาสิ่งใหม่ มุ่งสู่ความสำเร็จเพื่อให้เกิดการยอมรับ ทำงานหนักเพื่อสะสมความร่ำรวย เก็บออมเพื่อนำไปใช้ในการลงทุน สร้างกำไรอย่างต่อเนื่อง และเวเบอร์ยังเสนอว่า การพัฒนาของจิตวิญญาณแบบทุนนิยมทำให้เกิดลัทธิความมีเหตุ (Rationalism) ซึ่งภายใต้สังคมที่ใช้ความมีเหตุผลจะทำให้บุคคลมีความน่าเชื่อถือ เชื่อสัตย์ สุจริต ยอมรับสิ่งใหม่และสามารถเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ภาวะแวดล้อมใหม่ๆ เวเบอร์เชื่อว่า อิทธิพลของความคิด ความเชื่อ และบุคลิกภาพของคนในสังคมภายใต้สภาวะดังกล่าวมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมตามมา

อีวีเรทท์ อี เฮเกน(Everett E. Hagen 1996 : 102-105) ได้เสนอแนวความคิดที่สอดคล้องกับเวเบอร์ที่ว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีการเริ่มต้นมาจากการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ และเสนอว่าการเปลี่ยนจากสังคมดั้งเดิม(Traditional) ไปสู่สังคมสมัยใหม่(Modern) จะมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในบุคลิกภาพของบุคคล (Personality) ในสังคมสมัยใหม่ เฮเกนเสนอว่า บุคลิกภาพของคนที่มีความสร้างสรรค์ อยากรู้อยากเห็น และเปิดรับประสบการณ์ใหม่ ๆ มองโลกที่อยู่รอบตัวเขาอย่างมีเหตุมีผล บุคลิกภาพของคนในสังคมสมัยใหม่จึงเป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยการพัฒนาทางเศรษฐกิจนั้น(Economic development) ทำให้เกิดความทันสมัย(Modernization) เพราะมีการเปลี่ยนแปลงการผลิตตามแบบดั้งเดิมในยุคสังคมเกษตรกรรม(Preindustrial society) ไปสู่การผลิตแบบอุตสาหกรรมและแบบเมือง ทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ ความเป็นอุตสาหกรรม (Industrialization) ที่เปลี่ยนระบบการผลิตจากการใช้แรงงานมนุษย์ไปสู่การใช้แรงงานจากเครื่องจักรกล ใช้ระบบการทำงานแบบอุตสาหกรรม บริเวณที่มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรม เกิดความเป็นเมือง (Urbanization) เพราะมีการอพยพแรงงานจากชนบทเข้ามาทำงานในภาคอุตสาหกรรม การทำงานในกิจกรรมต่าง ๆ เปลี่ยนรูปแบบไปสู่ความเป็นระบบราชการ(Bureaucratization) เกิดเป็นองค์กรขนาดใหญ่ที่มีการจัดการที่เป็นทางการ (นิยพวรรณ วรรณศิริ 40 : 29)

ในส่วนของการปรับเปลี่ยนจากชุมชนเกษตรกรรมไปสู่ชุมชนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนั้น ผลจากการท่องเที่ยวทำให้ชุมชนเกิดมีรายได้เพิ่มขึ้น รวมถึงการสร้างแหล่งงานใหม่ให้กับชุมชน ทำให้ผู้อยู่อาศัยในชุมชนจำเป็นต้องปรับตัวและสนองต่อการเปลี่ยนแปลงถึงแม้ว่าจะเปลี่ยนไปในทางบวกและทางลบ แต่เพื่อความอยู่รอดจึงจำเป็นต้องดำเนินการต่อไป โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางสังคมคือ รูปแบบครอบครัวจากครอบครัวใหญ่เปลี่ยนไปเป็นครอบครัวเดี่ยว ความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติลดน้อยลง การพึ่งพาอาศัยน้อยลงและเปลี่ยนไปในเชิงธุรกิจ (สุชีรา อินทร์พรหม 2547 : 35)

2. ทฤษฎีวิวัฒนาการ (Evolutionary theory) เป็นแนวความคิดที่ได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีวิวัฒนาการทางชีวภาพของชาร์ลส์ ดาร์วิน(Charles Darwin) โดยนักสังคมวิทยาในกลุ่มทฤษฎีวิวัฒนาการเสนอว่า การเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นกระบวนการที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นขั้นตอนตามลำดับ โดยมีการเปลี่ยนแปลงจากขั้นหนึ่ง ไปสู่อีกขั้นหนึ่งในลักษณะที่มีการพัฒนาและก้าวหน้ากว่าขั้นที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมที่มีรูปแบบเรียบง่ายไปสู่รูปแบบที่สลับซับซ้อนมากขึ้น และมีความเจริญก้าวหน้าไปเรื่อย ๆ จนเกิดเป็นสังคมที่มีความสมบูรณ์

นิยพวรรณ วรรณศิริ 2540 : 18) กล่าวถึงทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงในเชิงพัฒนาการของลิวอิส เฮนรี มอร์แกน(Lewis Henry Morgan) ว่า สังคมจะมีขั้นของการพัฒนา 3 ขั้นคือ จากสังคมคนป่า (Savage) ไปสู่สังคมอนารยชน(Barbarian) และไปสู่สังคมอารยธรรม(Civilized) ซึ่งการเปลี่ยนแปลง

ของสังคมนั้นจะเริ่มจากสภาพของสังคมชาวบ้าน(Folk) แล้วเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมแบบเมือง(Urban) หรือการเปลี่ยนแปลงจากวิถีชาวบ้านไปสู่วิถีคนเมือง เช่น มีการค้าขาย มีการแลกเปลี่ยนที่เป็นแนวโน้ม ทางระบบเศรษฐกิจเกิดขึ้น ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนน้อยลง นอกจากนี้กระบวนการ วิวัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมที่แสดงถึงความเจริญก้าวหน้าขึ้นอยู่กับลำดับเวลาด้วย

จากแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีวิวัฒนาการข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่ากระบวนการวิวัฒนาการ เป็นปรากฏการณ์ ที่สำคัญทั้งในแง่ของสิ่งมีชีวิตและสังคมและวัฒนธรรม เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ ค่อยเป็นค่อยไปและเป็นการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง

ในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนั้นอาจวิเคราะห์ได้ตั้งแต่ผล ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงตามจิตวิทยาในระดับบุคคลในด้านแรงผลักดันทางจิตวิทยาให้เกิดการ กระทำภายใต้เหตุผลที่ทำให้เกิดการยอมรับในสิ่งใหม่และเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ตอบสนองความ ต้องการและก้าวเข้าสู่สภาวะแวดล้อมใหม่ๆ เช่น จากชุมชนเกษตรกรรมเปลี่ยนไปสู่ชุมชนการ ท่องเที่ยวเชิงเกษตร ทำให้คนในชุมชนต้องเปลี่ยนวิถีชีวิตเพื่อปรับตัวสู่สังคมการท่องเที่ยวเชิง เกษตร เป็นต้น จนในที่สุดเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมตามมา การเปลี่ยนแปลงนี้มีมักจะเริ่มจาก สภาพสังคมที่เรียบง่ายไปสู่สภาพสังคมที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น คนในชุมชนรุ่นต่อมาก็จะปรับตัวให้เข้ากับ สภาพสิ่งแวดล้อมใหม่ ปรับเปลี่ยนค่านิยม ทักษะและพฤติกรรมทางสังคมเพื่อให้เข้ากับการ เปลี่ยนแปลงนั้นๆ แต่ในขณะเดียวกันก็ส่งผลให้เกิดปัญหาสังคมแบบใหม่ที่มีความซับซ้อนและยาก ต่อการแก้ไขได้ เช่น ปัญหาชุมชนแออัด การโจรกรรม ปัญหาด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงจากการพัฒนาการท่องเที่ยว

การศึกษาผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงจากการพัฒนาการท่องเที่ยว นั้น งานศึกษา ของ Allen, Long, Perdue, and Keiselbach(1988 อ้างถึงในรัชชัย มานิตย์ 2550 : 26) เพื่อทำ ความเข้าใจของคนในพื้นที่เกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อวัฒนธรรมทางสังคม ใน Dawlish ซึ่งแยกการศึกษาออกเป็น 3 หัวข้อ คือ การพัฒนาการท่องเที่ยว ผลกระทบระหว่าง นักท่องเที่ยวกับคนในพื้นที่ และวัฒนธรรม ซึ่งมีความหลากหลายที่สัมพันธ์กันมีผลกระทบซึ่งกัน และกัน เพื่อพิจารณาว่าการท่องเที่ยวนี้มีผลกระทบต่อวัฒนธรรมทางสังคมของคนในชุมชน ท้องถิ่นนี้อย่างไร ประการแรกนักท่องเที่ยวนี้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของชุมชน คน ในท้องถิ่น ตลอดจนทางด้านทัศนคติของคนในท้องถิ่นด้วย ซึ่งผลจากการศึกษานี้มีทั้งทัศนคติทั้ง แง่บวกและลบ ผู้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนนี้มายาวนานมีทัศนคติในแง่ลบต่อนักท่องเที่ยวที่เข้ามา และ Brougham and Butler(1981 อ้างถึงในรัชชัย มานิตย์ 2550 : 26) ได้มีการศึกษาว่าผู้ที่มา อาศัยอยู่ในใหม่อาจจะมีทัศนคติในแง่ลบต่อนักท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเช่นกัน และยังมีหลักฐาน ที่ว่าถิ่นฐานที่เกิดก็สามารถมีผลต่อทัศนคติต่อนักท่องเที่ยวด้วย ข้อที่สองคือ การสร้างความเข้าใจ

ให้ผู้ที่อยู่ในชุมชนถึงผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีการเปลี่ยนแปลงจากโรงแรมพื้นฐานด้านการบริการให้ไปเป็นที่พักที่มีการจัดเตรียมอาหารให้พร้อม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงจากโรงแรมพื้นฐานด้านการบริการให้ไปเป็นที่พักที่มีการจัดเตรียมอาหารให้พร้อม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ เป็นการลดประสิทธิภาพทางวัฒนธรรมทางสังคมของชุมชนของ Dawlish ถึงแม้ว่าจะเป็นงานสร้างงานและสร้างเศรษฐกิจให้กับชุมชนก็ตาม จากหลายๆ การศึกษาพบว่าการประกอบอาชีพของผู้ที่อาศัยในชุมชนนั้น ขึ้นอยู่กับทัศนคติของความชอบของผู้ประกอบการ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางภูมิศาสตร์ของรีสอร์ท และอีกทั้งที่พักอาศัยของชาวเมืองด้วย อย่างไรก็ตามการศึกษาของ Belisle and Hoy(1980 อ้างถึงในรัชชชัย มานิตย์ 2550 : 26) สรุปว่าส่วนที่ไกลออกไปยังมีทัศนคติทางด้านลบ สรุปข้อที่สามว่า วัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวใน Dawlish ซึ่งความไม่เข้าใจในวัฒนธรรมเป็นผลสะท้อนที่สำคัญ แต่ก็ยังสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวไปได้เพราะยังเป็นความไม่เข้าใจในระดับกลางๆ นอกจากนี้การศึกษากการท่องเที่ยวในเกาะบาห์ลี ประเทศอินโดนีเซียของ Noronha (1990 อ้างถึงในรัชชชัย มานิตย์ 2550 : 27) การท่องเที่ยวนอกจากจะสร้างงานสร้างอาชีพแล้ว ในขณะเดียวกัน การท่องเที่ยวยังส่งผลกระทบต่อรูปแบบการกระจายตัวของประชาชนและการใช้ที่ดิน ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มจำนวนประชากร การกว้านซื้อที่ดินเพื่อเก็งกำไร การขึ้นราคาที่ดินหรือการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากภาคเกษตรกรรมไปสู่การค้าและบริการ ซึ่งส่งผลกระทบต่อแรงงานบาห์ลี เนื่องมาจากการอพยพโยกย้ายเข้ามาทำงานในเกาะบาห์ลีของคนต่างถิ่น ซึ่งเรื่องนี้รัฐบาลอินโดนีเซียถึงกับออกกฎหมายห้ามมิให้คนต่างถิ่นเข้ามาอยู่หรืออาศัยอยู่ และแทบจะไม่ได้รับผลในทางปฏิบัติ ส่วนเรื่องราคาที่ดินนั้น พบความเคลื่อนไหวว่ามีราคาเพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 43-100 แต่ในทางตรงข้าม ราคาที่ดินสวนหรือไร่นามีราคาเพิ่มสูงขึ้นเพียงร้อยละ 50 เท่านั้น อย่างไรก็ตาม การซื้อขายที่ดินในบาห์ลีส่วนใหญ่ขายให้แก่คนต่างถิ่นโดยเฉพาะชาวอินโดนีเซียที่มาจากกรุงจาการ์ตา นอกจากนี้แล้ว การสนับสนุนให้คนในพื้นที่ในการพัฒนาการท่องเที่ยวพบว่า การสนับสนุนหรือการคัดค้านของคนในพื้นที่ในทางการพัฒนาการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ผลกระทบด้านบวกและด้านลบของการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่นั้นๆ การยอมรับผลกระทบของการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับลักษณะของคนแต่ละกลุ่มในท้องถิ่น ลักษณะที่เป็นตัวบ่งชี้คือ ลักษณะพื้นฐานทางด้านประชากรและสังคม รวมถึงระยะห่างของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ตัวชี้วัดข้างต้นคือ การจ้างงานเปรียบเทียบการลงทุนระหว่างคนในท้องถิ่น ภาครัฐ และกลุ่มคนภายนอก(Perdue 1990 อ้างถึงในรัชชชัย มานิตย์ 2550 : 27)

จากการศึกษาผลกระทบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่ามีอุปสรรคได้ว่านโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เน้นเฉพาะในเรื่องเศรษฐกิจ ได้ส่งผลกระทบต่อ

วัฒนธรรมประเพณีของคนในท้องถิ่น เพราะคนในท้องถิ่นต้องเปลี่ยนตามความต้องการของตลาด การท่องเที่ยว มีการเน้นรูปแบบภายนอกของวัฒนธรรมที่ไม่ใช่ส่วนสัมพันธ์กับวิถีชีวิต มีการจัด ขบวนแห่ต่างๆ ที่หยิบเอาเฉพาะรูปแบบภายนอก แต่เพื่อให้นักท่องเที่ยวดูความตระการตาให้ แปลกประสพการณ์ เพื่อสนองความรู้สึกของนักท่องเที่ยวมากขึ้น การเปลี่ยนวัฒนธรรมที่เป็น ส่วนสำคัญที่กลายเป็นสินค้า ทำให้วัฒนธรรมไม่สามารถที่จะใช้กับชีวิตต่อไปได้อีก ทำให้ วัฒนธรรมท้องถิ่นหมดพลังที่จะเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์ต่อไป เช่นเดียวกับผลกระทบจากการ ท่องเที่ยวในจังหวัดแม่ฮ่องสอน สุริย์ บุญญาอนุพงศ์ (2539 : 56) พบว่าในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา การท่องเที่ยวได้เป็นตัวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนอย่างรวดเร็ว การพัฒนาด้านคมนาคม การบริการสาธารณสุขไปไกล รวมทั้งการบริการทางสังคมอื่นๆ ได้รับการสนับสนุนมากขึ้น เพื่อให้ สามารถรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม นอกจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพ และเศรษฐกิจแล้ว ยังส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน ซึ่งการ พัฒนาการท่องเที่ยวที่ผ่านมา รัฐได้สนับสนุนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง ในฐานะเป็น แหล่งรายได้ที่สำคัญ รัฐมุ่งเน้นขายความงามของธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทาง วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์บนที่สูงเป็นหลัก โดยไม่มีนโยบายที่ชัดเจนว่ากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ซึ่งเป็น แหล่งดึงดูดหรือเป็นจุดขาย ควรได้รับการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างไร ตลอดจนช่วงที่ผ่านมา การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่ผูกขาดโดยบริษัทเอกชน ซึ่งบางกลุ่มสนใจแต่ ตักตวงกำไร โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม กลุ่มชาติ พันธุ์บางกลุ่ม เช่น กะเหรี่ยงคอยาว กลายเป็นกลุ่มชนที่ถูกจับโยกย้าย ถูกแย่งชิง และเปิดให้ นักแสดงเข้าชมประหนึ่งเป็นสวนสัตว์มนุษย์ ซึ่งการพัฒนาการท่องเที่ยวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมชุมชน และวัฒนธรรม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ความสัมพันธ์ทางสังคม โดยเฉพาะระหว่างคนในชุมชนและระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในชุมชน รวมทั้งปัญหาอาชญากรรมประเภทลักทรัพย์ ทางด้านเศรษฐกิจทำให้ชุมชนมีรายได้และการ กระจายรายได้เข้าสู่ท้องถิ่นเพิ่มขึ้น รวมทั้งมีการบริโภคสินค้าของชุมชนเพิ่มขึ้น ทางด้าน วัฒนธรรมทำให้เกิดการนำวัฒนธรรมมาเป็นสินค้า ทำให้สูญเสียรูปแบบที่แท้จริง

จากการศึกษาผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงจากการพัฒนาการท่องเที่ยวนั้น จะเห็นได้ ว่าจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ทำให้เห็นถึง ผลกระทบที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไม่มากนักน้อยต่อสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งผลกระทบนี้มีทั้งทางบวกและทางลบ ไม่ว่าจะเป็นทางตรง หรือทางอ้อม ที่เป็นผลมากจากการพัฒนาการท่องเที่ยว

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาถึงผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีผลต่อปัจจัยด้านต่างๆ เช่น สภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ประเด็นด้านเศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรมแล้ว ประเด็นในเรื่องของสิ่งแวดล้อมจัดว่ามีความสำคัญและเป็นทรัพยากรที่ก่อให้เกิดความสวยงามและดึงดูดใจให้เกิดเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ทำให้สถานที่แห่งนั้น ได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว เกิดขึ้นและเกิดการเปลี่ยนแปลงหลายๆด้านตามมา ซึ่งข้อมูลจากการศึกษาและทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

กิตติพงษ์ ประชุมแดง (2533 : 51-56) ศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม จากการพัฒนาการท่องเที่ยว ต่อชาวบ้านคูเดื่อ ตำบลแจระแม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานีพบว่า จากการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อชาวบ้านคูเดื่อ ทำให้จากเดิมการประกอบอาชีพหลักเกษตรกรรม ปัจจุบันเปลี่ยนมาประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวดำเนินธุรกิจเพื่อการค้า การประกอบธุรกิจท่องเที่ยวของชาวบ้าน เริ่มประมาณปี พ.ศ.2520 โดยชาวบ้านจะประกอบธุรกิจร้านอาหารบริเวณหาดคูเดื่อ ในปี พ.ศ.30 ได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว จึงทำให้มีผู้มาประกอบธุรกิจท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากจนกลายเป็นธุรกิจที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป นอกจากธุรกิจบริการ อื่น ๆ อีกคือ บริการรับฝากรถ และ หาบเร่ การพัฒนาการท่องเที่ยว หาดคูเดื่อส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคมชาวบ้านคูเดื่อดังนี้ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ชาวบ้านมีอาชีพหลัก อาชีพรองมากขึ้น ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ชาวบ้านมีการถือครองและใช้ประโยชน์ จากที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมน้อยลง การอพยพแรงงานไปทำงาน นอกหมู่บ้านของชาวบ้านน้อยลง หรือการท่องเที่ยวนอกจากจะทำให้มีรายได้แล้วยังได้พัฒนางานหัตถกรรมจากเดิมให้ก้าวไปสู่ธุรกิจการค้าเชิงพาณิชย์

สุจิต บุญประเสริฐ(2533 : 56-61) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เป็นผลมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยว : การศึกษาเฉพาะกรณีบ้านเรณู อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม พบว่า สภาพทางเศรษฐกิจของชาวบ้านเรณู เดิมอาชีพหลัก คือ การทำนา และประกอบอาชีพรองที่เด่นชัด คือ การทอผ้า พบว่า ผลต่อเนื่องด้านหน้าจากการท่องเที่ยว ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับนักท่องเที่ยว คือ ร้านจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง ร้านอาหาร และที่พัก สำหรับร้านจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองสามารถกระจายรายได้สู่กลุ่มต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน ผลต่อเนื่องด้านหลังเป็นกิจกรรมที่ส่งผลทางอ้อม ในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นที่สามารถสร้างงาน รองรับและผลิตสินค้าให้กับร้านค้าในท้องถิ่น กิจกรรมทอผ้าและ ตัดเย็บเสื้อผ้าก็เกิดการขยายขนาดธุรกิจมากขึ้น มีการสั่งซื้อวัตถุดิบจากกรุงเทพ เพื่อรองรับความต้องการของตลาด

วนิดา วิชยประเสริฐกุล(2541 : 60-66) ศึกษาผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพแวดล้อมเมืองพัทยา พบว่า การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจใน

ด้านรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้น และส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมเมืองพัทยา ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาที่ดิน การสร้างงานสร้างอาชีพและการเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว ส่วนผลเสียในแง่ของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อการปรับตัวของชุมชนอย่างมาก กล่าวคือ ในด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่จะมีปัญหาด้านของการบุกรุกที่ดิน ปัญหาขยะมูลฝอย น้ำเสียเป็นต้น เนื่องจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว และขาดการจัดการที่เหมาะสม ก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบใน 3 ลักษณะคือ ผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ โดยมีระดับความรุนแรงของผลกระทบมาก ได้แก่ การขยายตัวของสิ่งปลูกสร้างโดยขาดการควบคุมการขัดแย้งการใช้ประโยชน์ที่ดิน ระดับความรุนแรงของผลกระทบปานกลาง ได้แก่ น้ำเสียปัญหาขยะ การจราจรคับคั่งและติดขัด ระดับความรุนแรงน้อย ได้แก่ การพังทลายของชายหาด การขาดแคลนน้ำประปา การรุกรานพื้นที่สาธารณะ

นฤมล กรกณิตนันท์(2541 : 51-59) ศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อปะการัง พบว่า การเปรียบเทียบพฤติกรรมการสัมผัสปะการังหรือสิ่งมีชีวิตใต้ทะเลของนักดำน้ำ 3 ประเภท คือ scuba divers, Snorkellers และ Sea walkers พบว่าในเวลาการดำน้ำ 30 นาทีนักดำน้ำแบบ snorkelling แต่ละคนจะสัมผัสปะการังเฉลี่ย 19 ครั้งมากกว่านักดำน้ำแบบ Scuba divers และแบบ Sea walking ซึ่งสัมผัสเฉลี่ย 11 และ 1 ครั้งตามลำดับ การสัมผัสที่เกิดจากนักดำน้ำแบบ snorkelling ทำให้ปะการังเกิดการแตกหักสูงถึงร้อยละ 82.34 ของการสัมผัสทั้งหมด นักดำน้ำแบบ Sea walking ทำให้ปะการังเกิดการแตกหักเพียงร้อยละ 0.78 ของการสัมผัสทั้งหมด ส่วนการสัมผัสของนักดำน้ำแบบ Scuba divers จะไม่ทำให้เกิดการแตกหักของปะการังหรือถ้ามีก็เป็นส่วนน้อยเท่านั้น บน reef flat หรือในบริเวณน้ำตื้นนักดำน้ำจะเดินเหยียบบนปะการังทำให้เกิดความเสียหายมาก จึงพบร่องรอยการแตกหักของปะการังมากกว่าบริเวณ reef slope หรือบริเวณน้ำลึก นอกจากนี้บริเวณที่มีนักท่องเที่ยวมากๆ เช่น เกาะล้าน พัทยา ยังพบขยะที่รวบรวมได้จากบริเวณปะการัง ซึ่งส่วนมากเป็นขยะที่มาจากกิจกรรมท่องเที่ยว เช่น ขวดเบียร์ ฯลฯ โดยพื้นที่ที่ถูกใช้เพื่อการท่องเที่ยวยาวนานกว่า คือหาดสังวาลย์และหาดทองหลางจะรวบรวมขยะได้ปริมาณมากกว่าที่เกาะนางยวนและอ่าวโหลกบ้านเก่า

กฤติยากร นวลศรี (2543 : 60-65) ศึกษาผลจากการพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยวในทัศนคติของผู้ประกอบการธุรกิจ การท่องเที่ยว กรณีศึกษา : เกาะพีพี อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ พบว่าผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างไม่เต็มรูปแบบ โดยได้เข้ามามีส่วนร่วม ในกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้เท่านั้นแต่ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ในด้านการบริหารจัดการพื้นที่ สำหรับทัศนคติของผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีต่อผลที่เกิดขึ้น หลังจากการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดจากจ้างงานและสร้างรายได้ให้กับผู้เข้ามามีส่วนร่วมการพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยว เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางด้านการ

ประกอบอาชีพของประชาชนจากการประกอบอาชีพภาคเกษตรกรรม และการรับจ้างมาสู่การประกอบอาชีพในด้านการให้บริการในกิจกรรมการท่องเที่ยวซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเพิ่มสูงขึ้นของรายได้อีกของประชาชนและกิจกรรมการท่องเที่ยวยังเป็นแรงจูงใจให้ประชาชนจากบริเวณต่าง ๆ เดินทางเข้าสู่พื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น ซึ่งจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านการใช้ที่ดิน ในด้านการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการใช้ที่ดินและการใช้ที่ดินอย่างหนาแน่น การพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยวเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อพื้นที่ เช่น กิจกรรมการท่องเที่ยวบางประเภทเป็นสาเหตุในการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรการท่องเที่ยวรวมถึงการเกิดปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาน้ำเสีย ปัญหาขยะ ปัญหาเสียงดังและปัญหาทางด้านสังคม

ฤทธิ อนุจรพันธ์ (2543 : 51-59) ศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่ออำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน พบว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยในปัจจุบันพื้นที่ส่วนใหญ่ที่ตั้งอยู่บริเวณริมถนนสายหลักได้เปลี่ยนจากที่อยู่อาศัยเป็นพื้นที่พื้นที่การค้าและบริการ ซึ่งส่งผลให้เกิดการสร้างงานและสร้างรายได้แก่ประชากรในท้องถิ่น จากปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นรวมทั้งการเข้ามาประกอบกิจการค้าขายและบริการของคนต่างถิ่นทำให้จำนวนประชากรในเขตเทศบาลมีจำนวนที่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้พื้นที่เกิดปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ 2 ด้าน คือปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน และปัญหาน้ำเสียจากการปล่อยน้ำทิ้งของพื้นที่พักอาศัย อาคารพาณิชย์ และโรงแรมต่างๆ

ทัศนาวลัย อุทาร์สกุล(2544 : 54-60) ศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวในเส้นทางเดินป่าที่ศึกษาสำนักงานอุทยาน- หนองผึกชี โดยใช้ขยะเป็นดัชนีหลักพบว่าขยะที่พบมากที่สุดคือขยะประเภทพลาสติก คิดเป็นร้อยละ 63.93 รองลงมาคือ กระดาษคิดเป็นร้อยละ 22.87 และพบว่าจำนวนนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับจำนวนและน้ำหนักของขยะในระดับสูงที่ $r=0.85$ และ 0.89 ตามลำดับ โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ข้อมูลที่รวบรวมจากการศึกษาครั้งนี้และข้อมูลของพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ได้นำมาใช้ในการกำหนดช่วงเวลาและฤดูกาลที่เหมาะสมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นอกจากนี้ได้จัดทำคู่มือประกอบการท่องเที่ยว และแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเส้นทางศึกษาธรรมชาตินี้ด้วย

ดอกอ้อ ปาณะดิษฐ์ (2544 : 62-68) ศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อชุมชนเกาะช้าง พบว่า ในระหว่าง พ.ศ.2540-ปัจจุบันนั้นมีการขยายตัวของสถานบริการการท่องเที่ยวที่หลากหลายขึ้น โดยพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบสูงสุด คือ หาดทรายขาวบริเวณตะวันตกของเกาะ อันเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของเกาะช้าง พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ รองลงมาได้แก่ หาดคลองพร้าว หาดไก่อแบ้ อันเป็นพื้นที่ต่อเนื่องจากพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหลัก โดยการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อด้านการใช้ที่ดินมากที่สุด ซึ่งผลกระทบการใช้ที่ดินเป็นสาเหตุหลักที่ก่อให้เกิดผลกระทบด้านต่าง ๆ ตามมา เพื่อเป็นการแก้ไขและควบคุมผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการใช้ที่ดิน และชุมชนของเกาะช้าง จังหวัดตราด จึง

เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาคือ 4 ด้าน คือด้านการท่องเที่ยวให้มีการควบคุมการขายตัวของนักท่องเที่ยวและสถานบริการการท่องเที่ยวด้านการใช้ที่ดิน เสนอให้มีการกำหนดเขตการใช้ที่ดิน โดยแบ่งเป็นการพัฒนา เขตควบคุมการพัฒนา และเขตอนุรักษ์ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน เสนอให้มีการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคการกำจัดขยะ แหล่งน้ำดิบ ด้านเศรษฐกิจและสังคมเสนอให้มีการกระจายรายได้ พัฒนาฝีมือแรงงานและสร้างควมมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน

อดิศร เรือถม (2546 : 64-75) ศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาเมืองกรณีศึกษา: เมืองแม่ฮ่องสอน พบว่ารูปแบบการท่องเที่ยวภายในเมืองแม่ฮ่องสอนได้แตกสาขาจากรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็น 2 สาขาย่อยคือ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบเที่ยวชมศิลปกรรม-สถาปัตยกรรมและโบราณสถาน และรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม-วิถีชีวิต และยังมี การท่องเที่ยวรูปแบบการท่องเที่ยวแบบนันทนาการและรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการประชุมหรือสัมมนา การเปลี่ยนแปลงของการใช้ที่ดิน เห็นได้จากการเกิด โรงแรมชั้นหนึ่งบริเวณภายนอกเมืองก่อให้เกิด ศูนย์กลางพาณิชยกรรมแห่งใหม่บริเวณตอนใต้ของเมือง ราคาที่ดินในเมืองสูงขึ้น ที่ดินประเภทเกษตรกรรมถูกกว้านซื้อ และมีการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวน การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ท้องถิ่นพบว่ารูปแบบของขนบธรรมเนียมประเพณีการเปลี่ยนแปลงในสองลักษณะคือ รูปแบบของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับขนบธรรมเนียม ประเพณี และการเปลี่ยนแปลงวิถีปฏิบัติในกลุ่มประชาชนในเมือง ผลกระทบที่เกิดขึ้นสามารถจำแนกออกได้เป็นผลกระทบทั้งด้านบวกและลบ ผลกระทบทางบวกทำให้เกิดการขายตัวของการใช้ที่ดิน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเมืองการขายตัวของนักท่องเที่ยวและบริการด้านการท่องเที่ยว ความต้องการแรงงานภาคบริการด้านการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ส่วนผลกระทบทางลบทำให้เกิดความแออัดภายในเมืองราคาที่ดินสูง การใช้ประโยชน์ที่ดินขัดแย้ง การบุกรุกพื้นที่ป่าไม่ การขายตัวของสิ่งปลูกสร้างการตั้งถิ่นฐานไร้ระเบียบ ค่าครองชีพสูงขึ้น การมีอิทธิพลทางเศรษฐกิจจากคนต่างถิ่น การย้ายถิ่นจากชนบทสู่เมือง และการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมท้องถิ่น

สุริธา อินทร์พรหม (2547 : 59-68) ศึกษาผลกระทบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่อวิถีชีวิตของเกษตรกร: ศึกษากรณีชุมชนเขวง อำเภอกะสมุยจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าผลกระทบด้านเศรษฐกิจในเชิงบวก คือ กลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักศึกษาทุกกลุ่มมีรายได้เพิ่มขึ้น รวมถึงมีการสร้างแหล่งงานและอาชีพใหม่รองรับภายในชุมชน ส่วนผลกระทบเชิงลบ คือ ทุกกลุ่มอาชีพในชุมชนต้องแบกรับภาระค่าครองชีพที่สูงขึ้น โดยเฉพาะชาวสวนมะพร้าวที่มีรายได้จากการขายผลผลิตมะพร้าวเพียงอย่างเดียวเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด สำหรับผลกระทบด้านสังคม คือรูปแบบครอบครัวเปลี่ยนไป เป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวหย่อนคลาย ลดลงและความสัมพันธ์แบบเครือญาติเริ่มเปลี่ยนแปลงไป การพึ่งพาอาศัยกันลดน้อยลงผลกระทบด้านวัฒนธรรมคือ ศิลปะการแสดง เช่น ลิเก คอนเสิร์ต เข้ามาแทนที่มโนราห์ หนังตะลุงที่เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่ลดน้อยลงไป

ตามลำดับ งานบุญประเพณีของท้องถิ่นเดิมเป็นการจัดงานด้วยการร่วมมือเปลี่ยนไปเป็นการใช้เงินทำบุญ แทนร่างกาย รูปแบบการจัดงานเดิมที่เรียบง่ายและประหยัดเปลี่ยนเป็นเน้นเชิงพาณิชย์เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว วัฒนธรรมการบริโภคเปลี่ยนจากการทำอาหารด้วยตัวเอง การแลกเปลี่ยนอาหารกลายเป็น การซื้ออาหารสำเร็จรูปเพื่อความสะดวก และวัฒนธรรมจากการท่องเที่ยว โดยเฉพาะด้านภาษาจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เพื่อนำมาใช้โดยเฉพาะในกลุ่มที่ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

ธวัชชัย มานิตย์(2550: 54--55) ศึกษาค้นคว้าเรื่อง ผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยว ต่อชุมชนท้องถิ่น: กรณีศึกษาตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าฝาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวของอำเภอป่าฝาง มีพัฒนาการควบคู่มากับการพัฒนาเส้นทางคมนาคมเข้าสู่อำเภอป่าฝาง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 ด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงามและวัฒนธรรมที่โดดเด่น ทำให้นักท่องเที่ยวเริ่มสนใจเข้ามาท่องเที่ยว ต่อมาในปี พ.ศ. 2530 รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว ทำให้แหล่งท่องเที่ยวอำเภอป่าฝางเริ่มเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวที่ชอบธรรมชาติและการผจญภัย ในขณะนั้นยังไม่มีสิ่งบริการ เป็นการดำเนินการกันเองโดยชาวบ้านในชุมชน ในปี พ.ศ. 2535 เริ่มมีผู้ประกอบการจากภายนอกเข้ามาลงทุนบ้างแต่ไม่มากนัก หลังปี พ.ศ. 2540 การท่องเที่ยวอำเภอป่าฝางได้เข้าสู่ธุรกิจการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง กระบวนการพัฒนาชุมชนถูกกระตุ้นจากนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว ในปี พ.ศ. 2545 การท่องเที่ยวป่าฝางเติบโตสุดขีด ส่งผลให้สถานการณ์การท่องเที่ยวอำเภอป่าฝางมีแนวโน้มเริ่มส่งสัญญาณว่า การท่องเที่ยวของอำเภอป่าฝางจะเป็นไปใน ทางลบมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชน ก่อนปี พ.ศ. 2539 ชุมชนป่าฝางมีการเปลี่ยนแปลงอย่างช้าๆ ช่วงหลังปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา การเปลี่ยนแปลงส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้เป็นตัวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ ชุมชนมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ระบบโครงสร้างพื้นฐานได้รับการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจประชาชนมีงานทำและทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้น ด้านสังคมและวัฒนธรรม กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจะไม่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางสังคมของชุมชนโดยตรง แต่กระแส วัฒนธรรมใหม่ที่เข้ามากับการท่องเที่ยว มีส่วนทำให้สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนป่าฝางมีการเปลี่ยนแปลงไป การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ส่งผลให้ชุมชนได้รับผลกระทบทางด้านกายภาพมากที่สุด การใช้ที่ดิน อาคารและสิ่งก่อสร้าง เกิดความแออัด ไม่เป็นระเบียบ ส่งผลต่อ สภาพแวดล้อมของชุมชนโดยรวม การเพิ่มขึ้นของประชากรอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ระบบ โครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่ไม่สามารถรองรับได้ การเพิ่มขึ้นของขยะมูลฝอย น้ำเสีย มลพิษทาง อากาศ เสียงดังรบกวน ส่งผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมชุมชน การท่องเที่ยวส่งผลให้เศรษฐกิจ โดยรวมของชุมชนดีขึ้น แต่เมื่อพิจารณาถึงการกระจายรายได้ที่ชุมชนได้รับ ถือว่ายังไม่ทั่วถึง มี

เพียงประชาชนส่วนหนึ่งเท่านั้นที่ได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยว ชุมชนต้องแบกรับค่าครองชีพที่สูงขึ้นจากราคาสินค้าอุปโภคบริโภคที่มีราคา การท่องเที่ยวได้กลายเป็นตัวเร่งให้เกิดผลกระทบในเชิงลบต่อความสัมพันธ์ของชาวบ้านภายในชุมชน การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การไหลบ่าเข้ามาของวัฒนธรรมต่างถิ่น ส่งผลให้ลักษณะการบริโภค การแต่งกาย ภาษา ค่านิยมและความเชื่อขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนเริ่มเสื่อมถอยลง เกิดปัญหาสังคม ปัญหายาเสพติด ปัญหาลักทรัพย์ และปัญหาความแตกแยกภายในชุมชน แนวทางในการลดปัญหาผลกระทบทางลบสามารถสรุปได้ว่า ปัญหาผลกระทบจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ผ่านมาจากชุมชน ไม่อาจแก้ไขได้ด้วยการสร้างความตระหนักของชุมชนเพียงอย่างเดียว การเรียนรู้ในแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวจากชุมชนหรือแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่ประสบความสำเร็จในการสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและการรักษาความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม และการส่งเสริมให้ผู้คนในสังคมมีความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น ท่องเที่ยวด้วยความรับผิดชอบ จึงเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืนต่อไป

วิชานันท์ ผ่องศรี และ สมพงษ์ ธงไชย(2550 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการสร้างสรรครูปแบบการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการพื้นที่อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพสถานการณ์และประเมินศักยภาพในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นเป็นทรัพยากรท่องเที่ยว เพื่อสร้างแบบอย่างการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ และเพื่อวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของแบบอย่างการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่อยู่ในเกณฑ์ดีมาก การศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวพบว่า หมู่บ้านเวินบึกได้รูปแบบการท่องเที่ยวทางธรรมชาติเป็นหลัก เพราะอยู่ใกล้เขตอุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ และปากแม่น้ำมูล ซึ่งไหลมาบรรจบกับแม่น้ำโขง บ้านตามุยได้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพราะมีการทำสวนเกษตรไม้ผลริมแม่น้ำโขง บ้านท่าลี่ได้รูปแบบการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพราะเป็นหมู่บ้านของชนเผ่าภูบ้านชะยอมได้รูปแบบการท่องเที่ยวเกษตรผสมผสานในหลักการเกษตรทฤษฎีใหม่ บนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพราะมีการทำนาข้าวและการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ เพราะเป็นหมู่บ้านแห่งแรกที่มีการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของอำเภอโขงเจียม

งานวิจัยต่างประเทศ

Henning Barend Johannes (2003 : Abstract) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับระบบนิเวศ ของป่าสงวน Waterberg Biosphere ในแอฟริกาใต้ ผลการวิจัยพบว่า ระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อมมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างแยกออกจากกันไม่ได้ การท่องเที่ยวในลักษณะนี้จำเป็นต้องเน้นความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่นั้นๆ

เช่น พันธุ์ไม้ต่างๆ สิ่งมีชีวิตตามธรรมชาติ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าสงวน มีบทบาทสำคัญอย่างมากในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยเมื่อนักท่องเที่ยวได้มาเที่ยวในพื้นที่แล้วจำเป็นต้องให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ ซึ่งเป็นการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักธรรมชาติ การจัดการป่าสงวนจึงเป็นทางออกของการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนได้

Kanisara Chetbandit (2003 : Abstract) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย : กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง ในชุมชนอ่าวสลักเพชร โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 126 คนที่สนใจกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและความเข้าใจกับผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้าใจรับรู้ของชุมชนต่อผลกระทบนั้น ไม่ปรากฏว่ามีปัจจัยใดที่มีความสัมพันธ์ทางสถิติ ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ต่อความตั้งใจมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ รายได้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในขั้นตอนการวางแผนพัฒนา และชุมชนมีความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากการศึกษาทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมในชุมชนที่มีผลมาจากการการท่องเที่ยวของชุมชนกำลัง โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องและมีความสัมพันธ์ต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชน ได้แก่ ปัจจัยด้านสภาพบริบททั่วไปของชุมชน ด้านสภาพเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ อิทธิพลและสภาพบริบทของนักท่องเที่ยวที่มีผลต่อชุมชน ปัจจัยด้านพัฒนาการและการปรับตัวของชุมชน และปัจจัยด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม นอกจากนี้ผู้วิจัยจะศึกษาถึงลักษณะความเปลี่ยนแปลงในบริบทของความสัมพันธ์ของสังคมและวัฒนธรรมเพื่อเป็นข้อมูลในการอธิบายวิวัฒนาการของการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษา และผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อวัฒนธรรม สังคมและสภาพแวดล้อมของชุมชนว่าเป็นไปในลักษณะใด และเพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหาแนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมและภูมิศาสตร์ของแหล่งชุมชน สร้างความตระหนักถึงการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนและขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตภูมิภาคอีสานได้อีกด้วย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนบ้านท่าลี่ ในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี โดยประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการศึกษาวิจัยภาคสนามเป็นหลักประกอบกับการใช้ข้อมูลทางเอกสาร ในบางส่วนเพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่มีความถูกต้องมากที่สุด โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขอบเขตการศึกษา

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา

การเลือกพื้นที่ศึกษา ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง จากแหล่งท่องเที่ยวที่มีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งเป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นทางธรรมชาติ มีชื่อเสียง ด้านวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และการผลิตสินค้าพื้นเมือง และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการโดยชุมชน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษา ชุมชนบ้านท่าลี่ เขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

2.1 การเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและวัฒนธรรม อันเป็นผลมาจากการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านท่าลี่ เขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาสภาพการเปลี่ยนแปลงของชุมชนบ้านท่าลี่ในด้าน

- 1) บริบททั่วไปของชุมชน
- 2) การจัดการท่องเที่ยวในชุมชน
- 3) นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวและแผนพัฒนาการท่องเที่ยว
- 4) สภาพวิถีชีวิตของคนในชุมชนก่อนและหลังการเข้ามาของการท่องเที่ยวภายใน

ชุมชน

2.2 ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนบ้านท่าลี่ เขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนบ้านท่าลี่ในด้านสังคม วัฒนธรรม และด้านสภาพแวดล้อมของชุมชน

3. ขอบเขตด้านประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง จาก ประชาชนชุมชน หรือกลุ่มผู้นำชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำทางศาสนา กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือกรรมการ หมู่บ้าน ประชาชนผู้อาวุโสในหมู่บ้าน ข้าราชการ ผู้ประกอบการ ธุรกิจบริการและการท่องเที่ยว ใน ชุมชน และ นักเรียน นักศึกษา รวมถึงชาวบ้านในชุมชน จำนวน 25 คน มีรายละเอียด ดัง ภาคนวนก ข

การศึกษาเอกสาร

การศึกษาเอกสาร ผู้วิจัยศึกษาและทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี เอกสาร วิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการศึกษาถึงบริบทต่างๆของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจาก การเปลี่ยนแปลงไปสู่ชุมชนการท่องเที่ยว เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิด และ การเขียนรายงานสรุปอ้างอิงกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มประชากรเป้าหมาย ประกอบกับการศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ซึ่งเป็นการรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับชุมชนในด้าน บริบทของชุมชน วิถีชีวิตความเป็นอยู่และภูมิปัญญาท้องถิ่น และประวัติความเป็น มาของชุมชน

การศึกษาภาคสนาม

ในการศึกษาค้างนี้ ผู้วิจัยประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการศึกษาวิจัยภาคสนามเป็นหลักประกอบกับการใช้ข้อมูลทางเอกสารใน บางส่วนเพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่มีความถูกต้องมากที่สุด ซึ่งในการศึกษาภาคสนามผู้วิจัยใช้วิธีการ สังเกต (Observation) ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ซึ่ง กระบวนการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมนั้น ผู้วิจัยใช้สังเกตชุมชนในแง่ของการศึกษาบริบทพื้นที่ การ ก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก พฤติกรรมการใช้ชีวิตของคนในชุมชน ตลอดทั้งศึกษา สภาพแวดล้อมโดยรวมของชุมชน ส่วนการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน แล้วสังเกตว่าชุมชนมีความสัมพันธ์กันอย่างไร หรือมีวัฒนธรรมในการรวมกลุ่มเพื่อประกอบ กิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนอย่างไร มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดกิจกรรมอย่างไร ซึ่งการสังเกตนี้ ผู้วิจัยใช้เวลาสังเกตทั้งสองแบบตลอดระยะเวลาในการลงพื้นที่ศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Information Interview) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการสังเกต (Observation) โดยอาศัยแนวคิดและทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรมร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการลงศึกษาในพื้นที่จริงในเบื้องต้นเพื่อพัฒนาสร้างเป็นแนวคำถามเพื่อประกอบการสัมภาษณ์ การพูดคุย การสังเกต จากนั้นนำแนวคำถามและประเด็นที่ได้ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อให้ได้แนวคำถามที่ครอบคลุมต่อประเด็นที่ทำการศึกษา เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์และการสังเกต นอกจากนี้ยังได้ใช้อุปกรณ์ประกอบการสัมภาษณ์ เช่น แผนที่ รูปภาพ เครื่องบันทึกเสียง เครื่องบันทึกภาพถ่ายและภาพเคลื่อนไหว และเครื่องคอมพิวเตอร์ช่วยบันทึกข้อมูลด้วย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การศึกษาจากเอกสารและรายงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ รายงานสถิติข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การศึกษารายงานผลการศึกษาและเอกสารวิชาการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว รายงานประจำปีของอำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ตลอดจนการรายงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องที่จะทำให้ผู้วิจัยเข้าใจพื้นฐานและสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมที่มีส่วนเชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงที่มีผลมาจากการท่องเที่ยว

2. การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ในช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนธันวาคม 2551 โดยการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรเป้าหมาย ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ศึกษาเป็นอย่างดี การเลือกกลุ่มเป้าหมายใช้วิธีการบอกต่อของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักโดยทำการเก็บข้อมูลในช่วงเวลา 10.00 – 11.00 น. และ ช่วง 14.00 – 15.00 น. ของทุกวันที่ทำการเก็บข้อมูล

3. การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นการพูดคุยระหว่างผู้ทำวิจัยกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อรวบรวมข้อมูลที่ต้องการ ซึ่งผู้วิจัยใช้กระบวนการสัมภาษณ์ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบยืนยันกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ซึ่งกลุ่มบุคคลผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง จากปราชญ์ชุมชน หรือกลุ่มผู้นำชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำทางศาสนา กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือ กรรมการหมู่บ้าน ปราชญ์ ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน ข้าราชการ ผู้ประกอบการ ธุรกิจบริการและการท่องเที่ยว ในชุมชน และนักเรียน นักศึกษา รวมถึงชาวบ้านในชุมชน จำนวน 25 คน โดยมีแนวคำถามเกี่ยวกับ สภาพทั่วไปของชุมชน พัฒนาการท่องเที่ยว วิถีชีวิตของชุมชนก่อนและหลังการเข้ามาของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนบ้านท่าดีสะแนวทางลดปัญหา

ผลกระทบ และแนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมของชุมชนบ้านท่าสิงห์เขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

ขั้นตอนในการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้วางแผนลำดับการสัมภาษณ์ ดังนี้คือ

1. นัดหมายบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมายไว้ล่วงหน้า โดยการทำหนังสือแจ้งและการนัดหมายทางโทรศัพท์
2. เตรียมแนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ วัสดุอุปกรณ์ประกอบการสัมภาษณ์ เช่น แผนที่ รูปภาพ เครื่องบันทึกเสียง เครื่องถ่ายภาพนิ่ง และเครื่องเขียน
3. แจ้งวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการศึกษาตลอดจนขั้นตอนในการสัมภาษณ์
4. ดำเนินการสัมภาษณ์
5. สรุปผลการสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลที่ได้นำเสนอต่อผู้สัมภาษณ์เพื่อเพิ่มเติมในส่วนประเด็นที่ไม่ชัดเจน

4. การสังเกต(Observation) เป็นการสังเกตชาวบ้านที่ร่วมศึกษา ประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับแบบแผนพฤติกรรม วัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรมการดำเนินชีวิตและสถานการณ์ต่างๆ ในชุมชน รวมถึงข้อมูลทางกายภาพของชุมชน เช่น ลักษณะการตั้งบ้านเรือน การตั้งที่พักของนักท่องเที่ยว ที่ตั้งของร้านค้าที่ให้บริการทางด้านการท่องเที่ยว ตลอดจนวิธีการต้อนรับนักท่องเที่ยวรวมถึงการบริการต่างๆ และสังเกตความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านหรือคนในชุมชนกับนักท่องเที่ยว

การตรวจสอบข้อมูล

ในการตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยใช้หลักเรื่องของเวลาในการตรวจสอบข้อมูลด้านต่าง ๆ ที่ได้มาว่ามีความถูกต้องหรือคลาดเคลื่อนอย่างไรบ้าง ซึ่งผู้วิจัยใช้เวลาศึกษาวิจัยเก็บข้อมูลโดยการสังเกตและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ประกอบกับผลการสังเคราะห์เอกสารเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความแม่นยำ และมีความถูกต้องกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากการบันทึกภาคสนาม เป็นข้อความบรรยายที่ได้จากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การสังเกตซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้อาจมาจากเหตุการณ์ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของ

ชุมชน ซึ่งผู้วิจัยใช้หลักการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป เป็นการวิเคราะห์แบบอุปนัย คือ วิธีการตีความสร้างข้อสรุปจากรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น เช่น การทำมาหากิน ความเป็นอยู่ในสังคม เพื่อนำไปการสร้างข้อสรุป หากข้อสรุปนั้นยังไม่ได้รับการตรวจสอบยืนยันก็ถือว่าเป็นข้อสมมุติฐานชั่วคราว ถ้าหากข้อสรุปได้รับการยืนยันแล้วถือว่าเป็นข้อสรุปซึ่งมีความเป็นนามธรรมในระดับต้นๆ จะต้องมีกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลหรือข้อสรุปเป็นระยะๆ จะถูกหรือผิดยังไม่ทราบเป็นเพียงสมมุติฐานชั่วคราว และระหว่างนั้นก็รวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อมาพิสูจน์และหาข้อสรุปต่อปัญหานั้น ซึ่งจะสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้โดยตรง (สุภางค์ จันทวานิช ๒๕๓๙ : ๑๙) จากหลักการดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา จัดหมวดหมู่ตามกรอบที่ใช้ในการสัมภาษณ์ โดยพิจารณาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล แล้วอธิบายโดยการพรรณนาข้อมูล ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น โดยข้อมูลที่ได้มาในแต่ละวันจะถูกนำมารวบรวมและแยกตามหมวดหมู่ตัวแปร พร้อมทั้งมีการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละวัน เพื่อค้นหาคำตอบของข้อมูลที่ได้มาในแต่ละวัน ซึ่งได้มาจากการสังเกต การสัมภาษณ์ การรับฟังคำบอกเล่า การสนทนากลุ่มย่อย โดยได้รับการตรวจสอบข้อมูลของแต่ละคนหรือในแต่ละเรื่องว่ามีความสมบูรณ์และมีรายละเอียดพอสำหรับตอบวัตถุประสงค์การวิจัยหรือไม่ ถ้าข้อมูลไม่ชัดเจนก็ให้ตั้งคำถามใหม่ เพื่อหาจุดบกพร่อง แก้ไข ปรับปรุงข้อมูลให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะนี้เป็นกระบวนการที่ทำกลับเข้าไปซ้ำมาในแต่ละวัน ระหว่างดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งนี้เพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูลที่เก็บมาและทำให้เข้าใจการเปลี่ยนแปลงและปรากฏการณ์ต่างๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2. การวิเคราะห์ข้อมูลรวม เป็นการนำข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมตามขั้นตอนต่างซึ่งได้จากการค้นหาเบื้องต้น อันได้มาจากการสรุปเป็นสมมุติฐานชั่วคราวที่ถูกต้องและตรวจสอบยืนยันแล้ว ตลอดจนได้มีการตัดทอนข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องออกไปแล้วนำข้อสรุปย่อๆ เหล่านั้นมาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงกัน

3. นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสารต่าง ๆ มาศึกษาสรุปสาระสำคัญตามขอบเขตด้านเนื้อหาของการวิจัย

4. นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสัมภาษณ์ซึ่งได้บันทึกไว้ในเทปบันทึกเสียงมาถอดความด้วยการสรุปสาระสำคัญตามประเด็นที่ต้องการ

5. นำข้อมูลตามข้อ 1 – 4 มาตรวจสอบความสมบูรณ์และเก็บข้อมูลเสริมในส่วนที่ขาดความสมบูรณ์ เป็นการนำข้อมูลมาศึกษาหาข้อมูลที่ขัดแย้งกันของข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือมากที่สุด

6. นำภาพประกอบทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้องและความชัดเจนของ
หลักฐานเชิงประจักษ์เพื่อนำไปประกอบการนำเสนอรายงานผล

7. นำข้อมูลเนื้อหาทั้งหมดมาศึกษาวิเคราะห์และจัดภาพประกอบตามขอบเขตของ
เนื้อหา

บทที่ 4

ผลการศึกษารเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและวัฒนธรรมอันเป็นผลมาจากการท่องเที่ยวและผลกระทบของ
การท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนบ้านท่าลั้ง เขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

ในการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการ เปลี่ยนแปลงด้านสังคมและวัฒนธรรม อันเป็นผล
มาจากการท่องเที่ยวและผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนบ้านท่าลั้ง เขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม
อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานีผู้วิจัยนำเสนอด้วยรายละเอียดต่อไปนี้

1. การเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและวัฒนธรรม อันเป็นผลมาจากการท่องเที่ยวในชุมชนบ้าน ท่าลั้ง เขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ประชาชนชุมชนหรือกลุ่มผู้นำชุมชน
ข้าราชการ ผู้ประกอบการ ธุรกิจบริการและการท่องเที่ยว ในชุมชน และนักเรียน นักศึกษา รวมถึง
ชาวบ้านในชุมชน เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและวัฒนธรรม อันเป็นผลมาจากการท่องเที่ยวใน
ชุมชนบ้านท่าลั้ง ในด้านบริบททั่วไปของชุมชนการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน นโยบายส่งเสริม
การท่องเที่ยวและแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน สภาพวิถีชีวิตของคนในชุมชนก่อนและหลังการ
เข้ามาของการท่องเที่ยวภายในชุมชน ผู้วิจัยประเด็นที่สำคัญ ๆ มาสรุปได้ดังนี้

1.1 ด้านบริบททั่วไปของชุมชน

1) ประวัติหมู่บ้าน

บ้านท่าลั้ง เดิมเป็นชุมชนชาวบรูที่อาศัยอยู่บ้านหนองเม็ก (บ้านลาดเสือ)
เมืองรัตนสมบูรณัม แขวงจำปาสัก ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมื่อประมาณปี
พ.ศ. 2452 ได้อพยพมาอยู่บริเวณถ้ำทราย ดินกับลำน้ำโขงทางทิศตะวันออกของบ้านตามุย ตำบล
ห้วยยาง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี (ซึ่งปัจจุบันคือ บ้านตามุย ตำบลห้วยไผ่)และ ตั้งถิ่น
ฐานอยู่ที่บ้านหนองสนม (อยู่บริเวณใกล้เคียงบ้านหนองฝือ หมู่ที่ 4 ตำบลนาโพธิ์กลาง อำเภอโขง
เจียม จังหวัดอุบลราชธานี ปัจจุบันเป็นพื้นที่ว่างเปล่า) ซึ่งขณะนั้น มีนายลา ละครวงษ์ เป็น
ผู้ใหญ่บ้าน มีจำนวนครัวเรือน 10 ครัวเรือน ต่อมาน้ำท่วมถ้ำทราย จึงพากันอพยพมาตั้งบ้านท่าลั้ง
ในปัจจุบัน จากการบอกเล่าของคนเฒ่าคนแก่ สมัยก่อนชื่อบ้านท่าลั้ง มาจากคำว่าทางลง บริเวณ
บ้านท่าลั้งจะเป็นทางที่คนใช้เส้นทางแม่น้ำโขงเพื่อไปหาปลาและเดินทางด้วยทางเรือ จึงใช้เรียกชื่อ
หมู่บ้านว่าบ้านท่าลั้ง ต่อมามีข้าหลวงได้มาตั้งหมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านตามกฎหมาย (สายสมร ละครวงษ์
2552 : สัมภาษณ์)

2) สภาพปัจจุบันของชุมชน

ปัจจุบันบ้านท่าลั้ง ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยไผ่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี (มีนายธีรเกียรติ แก้วใส เป็นผู้นำคนปัจจุบัน) เป็นหมู่บ้านที่ประกอบอาชีพประมงเป็นอาชีพหลัก และอาชีพจักสานเป็นอาชีพรองจนสามารถ นำผลิตภัณฑ์การจักสานสู่การค้าสรรหึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ประเภทของใช้และเครื่องประดับตกแต่ง (กระติบข้าว) ในระดับประเทศ และได้ระดับ 3 ดาว ปีพ.ศ. 2547 มีภาษาประจำท้องถิ่นของตนเอง คือภาษาบรู เป็นหมู่บ้านที่มีการถ่ายทอดภูมิปัญญา ภาษา วิถีชีวิตของชนชาวยุโรป ตลอดจนเอกลักษณ์ของวัฒนธรรม ประเพณีสืบทอดต่อกันมาทุกรุ่น มีผลิตภัณฑ์ OTOP ที่เด่นคือกระติบข้าว ที่ทำจากดินหรือผิวไม้ไผ่ สานด้วยความประณีต สวยงาม มีทรัพยากรธรรมชาติอันสวยงาม หลากหลาย มากมาย ผสานกับเครือข่ายการท่องเที่ยว OTOP จากหมู่บ้านใกล้เคียง คือบ้านกุ่มและบ้านตามุย ที่มีสวนเกษตรและผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติ เป็นเส้นทางเครือข่ายการท่องเที่ยว

จากการสังเกตและสัมภาษณ์ชาวบ้านทั่วไป พบว่า บ้านท่าลั้ง เป็นชุมชนริมโขง ที่มีความสงบร่มรื่น ภายในหมู่บ้านมีบรรยากาศที่สวยงาม มีภาษาพูดเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เป็นหมู่บ้านที่มีการถ่ายทอดภูมิปัญญา ภาษาบรู วิถีชีวิตการประมง ตลอดจนเอกลักษณ์ของวัฒนธรรม ประเพณี สืบมาทุกรุ่น ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ยึดถือประเพณี ฮีตสิบสอง ครองสิบสี่ มีความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ผีปူตา เคารพผู้สูงอายุ ภาษาท้องถิ่นเป็นภาษาบรู การแต่งกายตามประเพณีนิยมของพื้นบ้านและไทยสากลนิยมตามโอกาส นอกจากชุมชนบ้านท่าลั้ง จะเป็นชุมชนที่มีการถ่ายทอดภูมิปัญญา ภาษา วิถีชีวิตของชนชาวยุโรป ตลอดจนเอกลักษณ์ของวัฒนธรรม ประเพณี สืบทอดต่อกันมา รุ่นต่อรุ่น แล้วชุมชนบ้านท่าลั้ง ยังมีทรัพยากรธรรมชาติอันสวยงาม หลากหลาย มากมาย มีผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น ที่โดดเด่น คือกระติบข้าวที่มีการพัฒนารูปแบบใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง หนุนเสริมศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยว คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านอย่างเข้มแข็งและยังเป็นการรักษาอัตลักษณ์ของท้องถิ่นมาเชื่อมโยงให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดบุคคลภายนอกได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสามารถสร้างงานสร้างรายได้แก่ชุมชนมากขึ้น ผสานกับเครือข่ายการท่องเที่ยวจากหมู่บ้านใกล้เคียง คือบ้านกุ่มและบ้านตามุย ที่มีกลุ่มทอผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติบ้านกุ่ม สวนผลไม้ปลอดสารพิษและ ปรากฏการณ์บั้งไฟพญานาค ทำให้นักท่องเที่ยวต้องการมาเยี่ยมชม ชุมชนบ้านท่าลั้งอย่างต่อเนื่อง

ซึ่งปัจจุบัน ชุมชนบ้านท่าลั้ง มีจำนวนครัวเรือน 71 ครัวเรือน มีประชากร 330 คน เป็นชาย 175 คน เป็นหญิง 155 คน ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักเกษตรกร(ทำนา) มีจำนวน 39 ครัวเรือน และมีอาชีพเสริมจากการทำประมง จำนวน 30 ครัวเรือ รับจ้างทั่วไป จำนวน 45 ครัวเรือน ประกอบอาชีพหัตถกรรม(จักสาน) จำนวน 48 ครัวเรือน ซึ่งประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่

มีรายได้จากภาคเกษตร เฉลี่ย 20,000 บาท/ครัวเรือน/ปี และมีรายได้นอกภาคเกษตรเฉลี่ย 15,000 บาท/ครัวเรือน/ปี โดยรายได้เฉลี่ยของประชากร (ตามเกณฑ์ จปฐ. ปี 2550) 29,933 บาท/คน/ปี และมีจำนวนครัวเรือนยากจน (รายได้ไม่ถึง 23,000 บาท/คน/ปี) ปี 2550 จำนวน 5 ครัวเรือน (คณะกรรมการหมู่บ้าน บ้านท่าลั้ง ม.5 2553 : 6 ชีรเกียรติ แก้วใส 2553 : สัมภาษณ์)

เมื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชนท่าลั้ง พบว่า ปัจจุบันชุมชนบ้านท่าลั้ง มีพื้นที่ทั้งหมด 960 ไร่ แบ่งเป็น พื้นที่อยู่อาศัย 30 ไร่ พื้นที่ทำการเกษตร 480 ไร่ พื้นที่ทำนา 200 ไร่ พื้นที่ทำไร่ 150 ไร่ พื้นที่ทำสวน 100 ไร่ และมีแหล่งน้ำสาธารณะ 1 แห่ง ประปา 1 แห่ง (มีผู้ใช้ จำนวน 60 ครัวเรือน) โรงเรียนระดับประถม 1 แห่ง วัด 1 แห่ง หอกระจายข่าว 1 แห่ง ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน 1 แห่ง ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน 1 แห่ง และศาลาประชาคม 1 แห่ง ซึ่งภายในชุมชนมีไฟฟ้าใช้ทุกครัวเรือน (71 ครัวเรือน) และภายในชุมชนไม่มีโทรศัพท์สาธารณะ ประชาชนส่วนใหญ่ใช้โทรศัพท์มือถือในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งจากการศึกษา พบว่า ในชุมชนมีโทรศัพท์มือถือ เพียง 30 เครื่อง (คณะกรรมการหมู่บ้าน บ้านท่าลั้ง ม.5 2553 : 6 ชีรเกียรติ แก้วใส 2553 : สัมภาษณ์)

ด้านการบริหารหมู่บ้าน จากการสังเกตและสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (ชีรเกียรติ แก้วใส 2553 : สัมภาษณ์) พบว่า ปัจจุบันชุมชนบ้านท่าลั้ง มีรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตย มีการเลือกผู้นำชุมชนทุก ๆ 4 ปี ซึ่งปัจจุบันมีนายชีรเกียรติ แก้วใส เป็นผู้ใหญ่บ้าน มีนายนายสุรพล กอมณี เป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และมีสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 2 คน คือนายสวัสดิ์ พึ่งป่า และนางสงศรี ศรีตร มีคณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 6 คน คือ นายเสน่ห์ พึ่งป่า นายจิรวัดน์ แก้วใส นายธีรพงษ์ พึ่งป่า นายวิเชียร ศิริมาตร นายศิริวัฒน์ แก้วใส และ นายหลัก ศิริมาตร ซึ่งในชุมชนแบ่งการบริหารออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มตะวันลับฟ้า มีนายวิเชียร ศิริมาตร เป็นหัวหน้ากลุ่ม (2) กลุ่มประจักษ์เย็น มีนายเสน่ห์ พึ่งป่า เป็นหัวหน้ากลุ่ม (3) กลุ่มร่วมพัฒนา มีนายธีรพงษ์ พึ่งป่า เป็นหัวหน้ากลุ่ม และมีอาสาพัฒนาชุมชน (อช.) จำนวน 4 คน ได้แก่ นายสุทธิวัฒน์ ศิริมาตร นางอรพิน แก้วใส นายสายันต์ แก้วใส และนายวุฒิพงษ์ แก้วใส มีอาสาสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จำนวน 6 คน ได้แก่ นางอรพิน แก้วใส นายสมพงษ์ ละครวงค์ นายสายสมร ละครวงค์ นางจวีวรรณ ศรีดอน นางสาวนัฐกร พึ่งป่า และ นางสาวกัณหา พึ่งป่า มีอาสาสมัครเกษตร 1 คน คือนายนิกร พึ่งป่า นอกจากนี้ภายในชุมชนยังมีการจัดตั้งศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล โดยมีนายชีรเกียรติ แก้วใส นายแพง แก้วใส นายเสน่ห์ พึ่งป่า และนายคำฟอง แก้วใส เป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ (คณะกรรมการหมู่บ้าน บ้านท่าลั้ง ม.5 2553 : 6 ชีรเกียรติ แก้วใส 2553 : สัมภาษณ์)

นอกจากนี้เมื่อวิเคราะห์ศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน จากการบอกเล่าของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักและการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัจจุบันชุมชนบ้านท่าลิ่งนอกจากจะมีจุดเด่นในด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติแล้ว ยังพบว่าในชุมชนบ้านท่าลิ่ง มีบุคคลที่เป็นปราชญ์ชาวบ้านในด้านต่าง ๆ มากมาย และจุดเด่นในการจัดตั้งกลุ่ม/องค์กรด้านต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชน นอกจากนี้จะศึกษาเกี่ยวกับจุดเด่นของชุมชน ดังที่ได้กล่าวถึงแล้วนั้น ผู้วิจัยยังได้ศึกษาถึงจุดอ่อนของชุมชน โอกาสของชุมชน และข้อจำกัดของชุมชน ซึ่งจากการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อนำประเด็นสำคัญ ๆ มาสรุปได้ ดังนี้

1) จุดเด่นด้านทรัพยากรบุคคล

ที่	ชื่อ - สกุล	อายุ	บ้านเลขที่	ลักษณะเด่น/ปราชญ์ด้าน
1	นายวร พึ่งป่า	74	4	ผู้นำทางศาสนา
2	นายสายคำ พึ่งป่า	62	23	หมอสู่ขวัญพิธีทางศาสนา
3	นายแพง แก้วใส	56	22	นักแต่งเพลงบรู เพลงพื้นบ้าน
4	นายบุญเหลือ พึ่งป่า	43	59	นักคิดพิณ
5	นายชิต แก่นโสม	42	21	จักสาน ช่างฝีมือ
6	นายสุบรรณ แก้วใส	60	27	หมอธรรม/หมอยาสมุนไพร
7	นายแพง แก้วใส	46	42	หมอยาสมุนไพร
8	นางทองคำ พึ่งป่า	-	-	ช่างทอผ้าใบเตย

2) จุดเด่นด้านกลุ่ม/องค์กร(ทุนด้านเศรษฐกิจ/สังคม)

ชื่อกลุ่ม	ปีที่ก่อตั้ง พ.ศ.	วัตถุประสงค์	มีสมาชิก (คน)	เงินทุน (บาท)	กิจกรรมหลัก	ประธานกลุ่ม
กองทุนหมู่บ้าน	2547	ให้กู้ยืม	39	1,000,000	เพื่อกู้ยืมในชุมชน	นายธีรเกียรติ แก้วใส
กลุ่มจักสาน	2545	-	27	-	-	นายธีรเกียรติ แก้วใส
กองทุน กขคจ.	2540	ให้กู้ยืม	19	280,000	เพื่อกู้ยืมในชุมชน	นายธีรเกียรติ แก้วใส
กองทุนท่องเที่ยว	2549	-	25	-	-	นายคำฟอง แก้วใส

3) จุดอ่อนของชุมชน

เรื่องที่เป็นจุดอ่อน	ผลกระทบต่อชุมชน	แนวทางแก้ไข
ใช้สารเคมีในการเกษตร	ต้นทุนการผลิตสูง	นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้
มีค่านิยมในด้านวัตถุ	สร้างความฟุ้งเฟ้อในชุมชน	ปลูกฝังค่านิยมใหม่
มีการทะเลาะวิวาทกัน	สร้างความวุ่นวายในชุมชน	ออกกฎควบคุมอย่างเข้มงวด
มีคนต่างด้าวอาศัยในชุมชน	แย่งงาน เป็นภาระของชุมชน	จัดหางานไม่ให้อยู่ในชุมชน
มีการเสพและค้ายาเสพติด	ทำให้เยาวชนติดยาเสพติด	จับผู้ค้า บำบัดผู้เสพ
ประชาชนมีหนี้สินจำนวนมาก ทั้งในและนอกระบบ	คุณภาพชีวิตไม่ดี	สร้างรายได้ ลดรายจ่าย
เป็นทางผ่านสิ่งของผิดกฎหมาย	เกิดการค้าและสิ่งเสพติด	เฝ้าระวังและป้องกันการค้าและเสพยาเสพติด

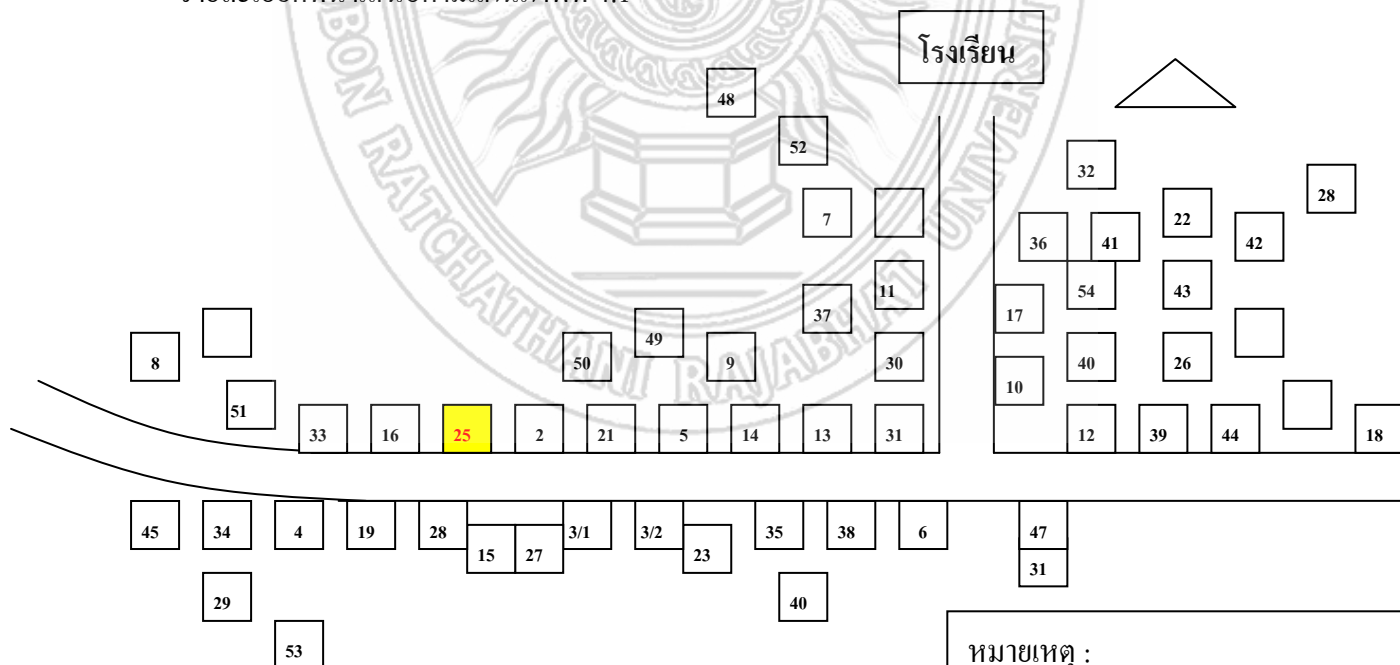
4) โอกาสของชุมชน

เรื่องที่เป็นโอกาส	โอกาสต่อชุมชน	แนวทางเสริม
มีแม่น้ำโขงไหลผ่าน	ชาวบ้านสามารถทำการเกษตรและประมงตลอดฤดูกาล เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	- วางแผนการผลิตทางการเกษตรตามริมแม่น้ำโขง และส่งเสริมการแปรรูปจากปลา - จัดสถานีสูบน้ำจากลำน้ำโขงเพื่อการเกษตร - ส่งเสริมการท่องเที่ยวตามแม่น้ำโขง
พื้นที่เหมาะแก่การเกษตร	ส่งเสริมการเกษตร	- ส่งเสริมการเพาะปลูกกรมแม่น้ำโขง
มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (หาดวิจิตร) จุดชมบั้งไฟพญานาค	ทำให้ชุมชนมีรายได้	- ส่งเสริมการท่องเที่ยว

5) ข้อจำกัดของชุมชน

เรื่องที่เป็นโอกาส	โอกาสต่อชุมชน	แนวทางเสริม
องค์การบริหารส่วนตำบลมีงบประมาณสนับสนุนการอาชีพจำกัด	แผนชุมชน ด้านส่งเสริมอาชีพไม่มีงบประมาณในการดำเนินการ	- ส่งเสริมรายบุคคลที่มีความพร้อมก่อน - เสนอขอรับงบประมาณจากแหล่งอื่น
ดินขาดความอุดมสมบูรณ์	ผลผลิตทางการเกษตรต่ำ	ลดใช้ปุ๋ยเคมี ใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทน
ถนน	ไม่ดีทำให้การคมนาคมไม่สะดวก	ก่อสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน

นอกจากศึกษาข้อมูลบริบทของชุมชนทั่วไป ในระหว่างการศึกษาผู้วิจัยได้เดินสำรวจรอบ ๆ ชุมชนประกอบการสัมภาษณ์นายธีรเกียรติ แก้วใส ผู้ใหญ่บ้าน (ธีรเกียรติ แก้วใส ผู้ใหญ่บ้าน 2553 : สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการจัดทำแผนที่เดินดินของชุมชนหรือแผนที่หมู่บ้าน ที่แสดงถึงข้อมูลครัวเรือน สถานที่สำคัญ จุดที่ตั้งที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งผู้วิจัยได้จัดทำแผนที่ชุมชน ดังรายละเอียดที่นำเสนอตามแผนภาพที่ 4.1

แผนภาพที่ 4.1 แผนที่หมู่บ้าน/ชุมชนบ้านท่าล้าง หมู่ที่ 5

ตำบลห้วยไผ่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

หมายเหตุ :

ทิศเหนือจรดอุทยานแห่งชาติผาแต้ม

ทิศใต้จรดริมแม่น้ำโขง

ทิศตะวันออกจรดริมแม่น้ำโขง

ทิศตะวันตกจรดบ้านตามุย

ระยะทางห่างจากอำเภอโดยทางรถ

ระยะห่าง 23 กิโลเมตร

ในปัจจุบัน โครงสร้างขั้นพื้นฐานภายในชุมชนบ้านท่าลั้งได้รับการพัฒนาเป็นอย่างมาก เช่น การเดินทางเข้ามาในชุมชนก็ได้รับความสะดวกสบาย มีถนนลาดยางผ่านหลายสาย ตลอดทั้งมีการพัฒนาสถานที่ต่าง ๆ ทั้งโบราณสถาน/โบราณวัตถุ ซึ่งนอกจากผู้วิจัยจะใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพทั้งจากการศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยยังได้เก็บหลักฐานที่เป็นรูปภาพ เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์และยืนยันผลการศึกษาเกี่ยวกับสภาพบริบททั่ว ๆ ของชุมชนในปัจจุบัน ผู้วิจัยนำภาพสภาพพื้นที่ขณะทำการศึกษา ที่สำคัญ ๆ มาประกอบและยืนยันผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังกล่าวข้างต้น ดังรายละเอียดตามแผนภาพที่ 4.2 – 4.16 ดังนี้

แผนภาพที่ 4.2 สภาพเส้นทางเข้าหมู่บ้านท่าลั้ง

แผนภาพที่ 4.3 สภาพถนนในหมู่บ้านท่าลั้งที่ยังไม่ได้รับการปรับปรุง

แผนภาพที่ 4.4 สภาพถนนที่กระทรวงคมนาคมกำลังจะทำการปรับปรุงให้หมู่บ้านในโครงการถนนไร้ฝุ่น

แผนภาพที่ 4.5 สภาพบ้านที่ชาวบ้านทำลั้งเก่าแก่ใช้พักอาศัย ที่ยังคงสภาพเดิมๆยังไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงมากนัก

แผนภาพที่ 4.6 สภาพบ้านที่เป็นที่ทำการผู้ใหญ่บ้านท่าลั้ง

แผนภาพที่ 4.7 สภาพที่ตั้งโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลห้วยไผ่ ที่ชาวบ้านมาใช้
บริการในยามเจ็บป่วย

แผนภาพที่ 4.8 สภาพที่ตั้งที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยไผ่

แผนภาพที่ 4.9 สภาพที่ตั้งศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล
ห้วยไผ่

แผนภาพที่ 4.10 สภาพธารน้ำที่ชาวบ้านทำสั้งใช้ดื่มมานาน ถึงแม้ว่าจะมีประปาแต่
ปัจจุบันยังคงเป็นปัญหาหนักกับชาวบ้านทำสั้ง

แผนภาพที่ 4.11 สถาปัตยกรรมวัดที่มีรอยพระพุทธรบาทจำลอง ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของหมู่บ้านท่าลี่

แผนภาพที่ 4.12 บริเวณพื้นที่ที่เป็นจุดชมบั้งไฟพญานาค สถานที่ท่องเที่ยวที่ขึ้นชื่อของหมู่บ้านท่าลี่

แผนภาพที่ 4.13 สภาพวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนบ้านท่าล้ง

1.2 การจัดการท่องเที่ยวในชุมชน

การจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านท่าล้ง เดิมอำเภอโขงเจียม ซึ่งเป็นอำเภอที่อยู่ตะวันออกสุดของประเทศไทย มีอาณาเขตติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีแม่น้ำโขงเป็นเขตแบ่งแดน พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตร มีหมู่บ้านที่เป็นพื้นที่แนวชายแดนติดกับแม่น้ำโขงและอยู่ใกล้เคียงกับแหล่งประวัติศาสตร์ อุทยานแห่งชาติผาแต้ม และเป็นพื้นที่ที่อยู่ในเกณฑ์การท่องเที่ยว 6 รูปแบบ ได้แก่ การท่องเที่ยวธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ และการท่องเที่ยวผจญภัย หลายหมู่บ้าน ชุมชนบ้านท่าล้ง ตำบลห้วยไผ่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นหมู่บ้านหนึ่งที่มีชื่อเสียงในด้าน การถ่ายทอดภูมิปัญญาภาษาโบราณ วิถีชีวิตการประมง ตลอดจนเอกลักษณ์ของวัฒนธรรม ยี่ตือประเพณี ฮีตสิบสอง ครองสิบสี่ มีความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ฝึบุดา เคารพผู้สูงอายุ ภาษาท้องถิ่นเป็นภาษาโบราณ นอกจากชุมชนบ้านท่าล้ง ยังมีทรัพยากรธรรมชาติอันสวยงาม หลากหลาย มากมาย มีผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น ที่โดดเด่น คือ กระติบข้าวที่มีการพัฒนารูปแบบใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง หนุนเสริมศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยว คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านอย่างเข้มแข็งและยังเป็นการรักษาอัตลักษณ์ของท้องถิ่น

มาเชื่อมโยงให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวให้สามารถจูงใจบุคคลภายนอกได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ซึ่งจากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า สถานภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนบ้านท่าลี่ มีศักยภาพอยู่ในเกณฑ์ดีมาก แสดงถึงความพร้อมทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา เนื่องจากมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย จากการศึกษารายการการท่องเที่ยว พบว่า เป็นทรัพยากรที่อยู่ในบริเวณหรือใกล้เคียงกับชุมชน โดยส่วนใหญ่เป็นทรัพยากรทางธรรมชาติ ได้แก่ แม่น้ำ ป่าไม้ ถ้ำ หน้าผา น้ำตก ร่องลงมา คือ ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ได้แก่ วิถีชีวิตของชนเผ่ามู ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาพเขียนโบราณ รวมไปถึงทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่นรอยพระพุทธรูปท่าลี่ ซึ่งสามารถที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นและดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ ผลการศึกษาสถานการณ์การจัดการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านท่าลี่ พบว่า ชุมชนบ้านท่าลี่ มีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในหมู่บ้านตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 (สิงหาคม พ.ศ. 2553 : สัมภาษณ์) และเป็นการท่องเที่ยวที่จัดการโดยชุมชน ผลการสร้างสรรค์รูปแบบการท่องเที่ยว พบว่า หมู่บ้านท่าลี่เน้นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพราะเป็นหมู่บ้านชุมชนชาวมูที่มีวัฒนธรรมและภาษาที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง และได้รับการเลือกให้เป็นหมู่บ้าน OTOP ท่องเที่ยวและได้รับมาตรฐานบ้านพักโฮมสเตย์ จากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และปัจจุบันมีการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

จากการวิเคราะห์สถานการณ์ด้านการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ในภาพรวมพบว่า ชุมชนบ้านท่าลี่ มีความพร้อมในด้านโครงสร้างพื้นฐาน การบริการและ สิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ ที่พัก(รีสอร์ท) ร้านอาหาร การพัฒนาถนนเดินทาง การปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว วิถีชีวิต ของฝากของที่ระลึก การติดต่อสื่อสาร และการเชื่อมโยงกับหมู่บ้านเครือข่าย ซึ่งในแต่ละหมู่บ้านมีความพร้อมแตกต่างกัน ในภาพรวมมีศักยภาพ ถึงจะมีความพร้อมในด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว แต่ควรได้รับการพัฒนาเพื่อให้สามารถรองรับการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การมีทรัพยากรท่องเที่ยวอยู่ใกล้กับหมู่บ้านเป็นข้อดี เนื่องจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสามารถเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนได้ แต่แหล่งท่องเที่ยวยังคงเป็นที่รู้จักเฉพาะในระดับท้องถิ่นเท่านั้น เนื่องจากขาดการ ประชาสัมพันธ์ในระดับที่กว้างขึ้น ทั้งนี้จึงจำเป็นต้องใช้ความร่วมมือจากหลายๆ หน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชนในการช่วยประชาสัมพันธ์ และผลักดันให้เป็นที่ยู่อักกันอย่างแพร่หลายมากยิ่งขึ้น

1.3 นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวและแผนพัฒนาการท่องเที่ยว

จากการศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชุมชนเกี่ยวกับ ความเป็นไปได้ของแบบอย่างการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ ในแง่ของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวและแผนพัฒนาการ

ท่องเที่ยว ซึ่งกลุ่มผู้นำชุมชนที่ให้สัมภาษณ์ในครั้งนี้ ประกอบด้วย นายกองค้การบริหาร ส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้ากลุ่มในชุมชน พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยไผ่ มียุทธศาสตร์และ แนวทางการพัฒนาขององค์การบริหาร ส่วนตำบลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรงนั้น อยู่ใน ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ โดยภาพรวมแล้วแผนการ ดำเนินงานส่วนใหญ่ เน้นการสร้าง ความเจริญให้ท้องถิ่น ทั้งในด้านความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต การยกระดับคุณภาพชีวิต และการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน ส่วนแผนการดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว นั้น มีเป้าหมาย เพื่อให้ประชาชนมีงานทำ มีรายได้เพิ่มขึ้น เพียงพอสามารถพึ่งตนเองและดูแลครอบครัวได้ มีการ ขยายงาน สร้างกลุ่มอาชีพ พัฒนาผลผลิต การแปรรูปผลผลิตที่มีคุณภาพตรงตามความต้องการของ ตลาด สร้างงานในท้องถิ่น ยกย่องรายได้ของประชาชน ส่งเสริมให้ความรู้และสนับสนุนทุนใน การประกอบอาชีพ ด้านการเกษตร หัตถกรรมและอุตสาหกรรมในครัวเรือนและการบริการพัฒนา คัดค้านผลิตภัณฑ์ชุมชน เพิ่มมูลค่าสินค้า สามารถขยายตลาดและสนับสนุนการเป็นหมู่บ้าน ท่องเที่ยวด้วย ส่วนหัวหน้ากลุ่มชุมชน มีความคิดเห็นว่า การท่องเที่ยว ในชุมชน จะทำให้เกิดการ พัฒนาพื้นที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพพื้นที่และชุมชน ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิ ทัศน์ของหมู่บ้านและของแหล่งท่องเที่ยว การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ เป็นการสร้างโอกาส ให้กับชุมชนในสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว เป็นการสร้างงานและอาชีพให้กับชุมชน เป็นการ ประชาสัมพันธ์ให้กับท้องถิ่นเป็นที่รู้จักในระดับกว้างมากขึ้น จากการรวมกลุ่มของชุมชนทำให้ ชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้น เกิดความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและ ประชาชน อีกทั้งยังเป็นการช่วยอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และเกิดความ หลากหลายของรูปแบบการท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอโขงเจียมด้วย

นอกจากนี้ จากผลการศึกษา ยังพบว่า การท่องเที่ยวใน ชุมชนบ้านท่าลี่ สามารถ สร้างสรรค์รูปแบบของการท่องเที่ยวได้หลากหลายรูปแบบและมีความแตกต่างกันตามทรัพยากรและ ลักษณะภูมินิเวศ ซึ่ง จากการสำรวจบริบทชุมชนและทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน พบว่า หากมี การส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาองค์ประกอบของการท่องเที่ยวในลักษณะของเชิงบูรณาการ ได้แก่ แบบอย่างการท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐาน การบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว เช่น ที่พัก ร้านอาหาร การเดินทาง การติดต่อสื่อสาร และการบริการสาธารณะ และมีการ ประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวรู้จักรูปแบบการท่องเที่ยวในชุมชน การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการที่ เกิดขึ้นในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ เป็นการผสมผสาน รูปแบบการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนหลายๆ รูปแบบ เช่น การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตชนบท การท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งจากการสำรวจถึงรูปแบบการท่องเที่ยวใน ชุมชนบ้านท่าลี่ ยังพบว่า เป็นไปตามรูปแบบการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยรูปแบบ (model) ของการท่องเที่ยวเชิงบูรณา

การ ประกอบด้วย ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว การรวมกลุ่มของชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของท้องถิ่น การบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว และระบบ สาธารณูปโภคพื้นฐาน รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการนี้ จะสัมฤทธิ์ผลถ้าได้รับการสนับสนุน จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 2 อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ อุทยานแห่งชาติผาแต้ม สำนักงานพัฒนาชุมชน และที่สำคัญคือ องค์การบริหารส่วน ตำบลห้วยไผ่ ซึ่งมีความใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด ในการส่งเสริมให้มีการ พัฒนาด้านการท่องเที่ยวให้เป็นรูปธรรม และการเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวหลักของจังหวัด อุบลราชธานี เพื่อให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรได้อย่างคุ้มค่ามากที่สุด

1.4 สภาพวิถีชีวิตของคนในชุมชนก่อนและหลังการเข้ามาของการท่องเที่ยวภายใน ชุมชน

การศึกษาสภาพวิถีชีวิตของคนในชุมชนก่อนและหลังการเข้ามาของการท่องเที่ยว ภายในชุมชน ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและวัฒนธรรมอันเป็นผลมาจากการท่องเที่ยวใน ชุมชนบ้านท่าลี่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานีโดยมุ่งศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1) สภาพการใช้ที่ดินภายในชุมชน

การใช้ที่ดินของชาวบ้านในชุมชนบ้านท่าลี่ เดิมมีเพียงการทำเกษตรกรรม เพื่อการยังชีพ แต่ปัจจุบันหลังได้มีการจัดการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชน ก็ได้รับการส่งเสริม สภาพการใช้ ที่ดินของชาวบ้านบางกลุ่มได้เปลี่ยนไปเพื่อการค้าขายหรือเชิงพาณิชย์ และมีชาวบ้านบางคนได้ขายที่ดิน ให้นักลงทุน เพื่อทำกิจการส่งเสริมการท่องเที่ยว การใช้ที่ดินของชุมชนมีการขยายตัวในลักษณะเส้น เนื่องจากมีสิ่งปลูกสร้าง ไปตามถนนสายหลักของชุมชน (สายสมร ละครวงค์ สิ่งทอง ฟังป่า และ สม ชัย สิริมาตร 2552 สัมภาษณ์)

2) การเข้าไปใช้พื้นที่สาธารณะเพื่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่

นักท่องเที่ยว

กลุ่มผู้นำชุมชนให้ความเห็นว่า จุดเด่นด้านทรัพยากรธรรมชาติ หรือทุนด้าน ทรัพยากรธรรมชาติของหมู่บ้านที่อำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ การเดินป่าชมธรรมชาติ แม่น้ำโขง เป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร การประมง การร่องเรือตามลำน้ำโขง มีศาลาริมโขง ซึ่งเป็นจุด ชมวิวและชมบั้งไฟพญานาค จากอดีตที่ผ่านมา การเข้าไปใช้ที่สาธารณะพวกนี้ เพื่ออำนวยความสะดวก ให้แก่นักท่องเที่ยว จะมีความยากลำบากในการคมนาคม ถนนหนทางก็ไม่สะดวกสบาย ไม่มีร้านค้าเพื่อ ขายสินค้าอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว แต่ทุกวันนี้การสัญจรไปมาความสะดวกสบายมาก ขึ้น มีการส่งเสริมการท่องเที่ยว มีการตัดถนนให้ผ่านสถานที่สาธารณะเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว มีร้าน

ขายสินค้าเพื่อขายสินค้าให้นักท่องเที่ยว มีการสร้างรีสอร์ทเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น (บุคสี พึ่งป่า สมพงษ์ ละครวงศ์ และ นางกลม แก้วใส 2552: สัมภาษณ์)

3) ระบบสาธารณูปโภคของชุมชน

กลุ่มผู้นำชุมชนให้ความเห็นว่า ระบบสาธารณูปโภคของชุมชน ถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงจากการส่งเสริมการท่องเที่ยว แต่ก็ยังไม่มีความสมบูรณ์นัก ไม่ว่าจะเป็น ไฟฟ้าส่องสว่าง ไม่เพียงพอ ทำให้เกิดปัญหาการสัญจรตอนกลางคืนไม่สะดวก ไฟฟ้าแรงต่ำไม่ครบทุกหลังคาเรือน ถนนภายในหมู่บ้านและทางเข้าหมู่บ้านเป็นหลุมเป็นบ่อ สระน้ำเพื่อการเกษตรไม่เพียงพอ (อง แก้วใส และพิตพิบูล ละครวงศ์ 2552 : สัมภาษณ์)

4) สภาพบ้านเรือน รูปแบบสถาปัตยกรรม สิ่งปลูกสร้างต่างๆ ภายในชุมชน

กลุ่มผู้นำชุมชนให้ความเห็นว่า เมื่อก่อนสภาพบ้านเรือน รูปแบบสถาปัตยกรรม สิ่งปลูกสร้างต่างๆ ภายในชุมชน วัสดุคิจะมาจากธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ บ้านเรือนจะเป็นบ้านไม้สองชั้น ใต้ถุนโล่ง แต่เดี๋ยวนี้มีการก่อสร้างด้วยวัสดุคิที่นอกเหนือจากธรรมชาติ มีการใช้อิฐ หิน ปูน ทราช มาใช้ในการก่อสร้างบ้านเรือนและสิ่งปลูกสร้างต่างๆ จากบ้านไม้กลายเป็นบ้านปูน จากสองชั้นใต้ถุนโล่ง กลายเป็นบ้านปูนสองชั้น หรือครึ่งไม้ครึ่งคิค หรือบ้านปูนชั้นเดียว มีอาคารและสิ่งก่อสร้างเกิดขึ้นภายในชุมชน รูปร่างลักษณะอาคารสิ่งปลูกสร้างไม่ได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับสถาปัตยกรรมท้องถิ่น ทำให้เกิดทัศนอุจาดสมจิตร พึ่งป่า สมโภชน์ แก่นโสม เพียร ละครวงศ์ 2552: สัมภาษณ์)

5) ขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชน

จากการส่งเสริมการท่องเที่ยว ทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวเหล่านั้นได้มีการดื่ม น้ำ รับประทานอาหาร บางคนก็มีการพักแรมที่อุทยานแห่งชาติ ผลจากการท่องเที่ยวที่ตามมาคือ มีการทิ้งขยะที่นักท่องเที่ยวใช้ไป และยิ่งทุกวันนี้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเพิ่มขึ้น ทำให้ปริมาณขยะเพิ่มมากขึ้นทุกวัน (สีดา ละครวงศ์ บุญเหลือ พึ่งป่า และเสมอ หาวิรร 2552: สัมภาษณ์)

6) สภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชน

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า การท่องเที่ยวได้เข้ามามีอิทธิพลต่อชุมชน ทางด้านการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และสิ่งบริการต่างๆ ภายในชุมชน เนื่องจากผลจากการพัฒนาดังกล่าว ประชาชนสามารถสัมผัสได้ถึงการค้าเนินชีวิตประจำวัน ถึงแม้ว่าเมื่อพิจารณาถึงการพัฒนาดังกล่าว ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากนโยบายภาครัฐ ที่ต้องการพัฒนาเมองการค้าชายแดนด้วยการพัฒนาเส้นทางคมนาคมมาก่อนหน้าที่จะมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวมาแล้วก็ตาม แต่ผลจากการนำนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวมาใช้เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาหัดอุบลราชธานี

ได้ส่งผลให้ชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้รับการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการเข้ามาของนักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบผลดีและผลเสียของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชน พบว่าการท่องเที่ยวทำให้ชุมชนได้รับผลดีแง่ของการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เพราะการท่องเที่ยวเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้ชุมชนได้รับการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค และการให้บริการสังคม การกระจายสินค้าและบริการอื่นๆ สามารถเข้าสู่ชุมชนได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น ส่งผลให้การดำเนินชีวิตประจำวันมีความสะดวกสบายมากที่สุด รองลงมาคือ การท่องเที่ยวได้ส่งผลดีทำให้ชาวบ้านมีงานทำ มีรายได้จากการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น

ส่วนผลเสีย พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก เห็นว่า การท่องเที่ยวในชุมชนไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อชุมชน จะเป็นผลดีมากกว่า ในด้านผลเสียมีน้อยที่สุด กล่าวคือ การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนมีความเจริญทันสมัย ทันโลก ทันเหตุการณ์ ซึ่งถ้ามองในแง่ของผลเสียที่เกิดขึ้นหลังจากชุมชนทำสิ่งได้รับการส่งเสริมการท่องเที่ยว ผู้ให้สัมภาษณ์ต่าง ก็ให้ความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเห็นว่า การท่องเที่ยวในชุมชนได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านสภาพแวดล้อมของชุมชนถูกทำลายไป เนื่องจากการขยายตัวของชุมชนอย่างรวดเร็ว มีอาคารสิ่งปลูกสร้างที่เกิดขึ้นจำนวนมาก โดยไม่ได้รับการควบคุมอย่างจริงจังจนเกิดความแออัด ไม่เป็นระเบียบ บดบังทัศนียภาพที่สวยงาม ซึ่งการท่องเที่ยวทำให้เกิดการสูญเสียวัฒนธรรมความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายพึ่งพาตนเองเปลี่ยนไปดำเนินชีวิตต้องพึ่งพาคนภายนอกและสิ่งอำนวยความสะดวกมากขึ้น ส่วนผลเสียต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชน พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเห็นว่า การท่องเที่ยวในชุมชนส่งผลต่อการดำเนินชีวิตในด้านค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันเพิ่มขึ้นจากราคาสินค้าอุปโภคบริโภคมีราคาแพง ชาวบ้านต้องแบกรับค่าครองชีพสูงขึ้น และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักยังเห็นว่า ภายหลังจากการใช้นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวแล้วได้ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของชุมชน ทั้งด้านบวกและด้านลบ โดยเฉพาะการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ในส่วนที่เป็นรูปธรรมที่ประชาชนสามารถสัมผัสได้ในชีวิตประจำวัน เช่น การได้รับความสะดวกจากการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน การมีงานทำ มีรายได้จากการประกอบอาชีพ มากกว่าส่วนที่เป็นนามธรรม อย่างไรก็ตาม ประชาชนสามารถรับรู้ได้ถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากการสูญเสียทางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่กำลังสร้างความยากลำบากในการดำเนินชีวิตประจำวันของชุมชนมากยิ่งขึ้น(สายสมร ละครวงษ์ สุรพลาตอมณี เอี่ยม ศิริเทพ สงสี ศรีดอน สังข์ทอง พึ่งป่า แพง แก้วใส ชิต แก่นโสม 2555สัมภาษณ์)

7) การประกอบอาชีพของคนในชุมชน

การประกอบอาชีพหลักของประชาชนในชุมชนคือ ทำนา และมีอาชีพเสริมคือ การประมง รับจ้างทั่วไปและงานจักสาน ประชากรมีรายได้ภาคเกษตรกรรมเฉลี่ย ๓๐,๐๐๐ บาทต่อปี และรายได้นอกภาคเกษตรกรรมเฉลี่ย ๕,๐๐๐ บาทต่อปี แต่หลังจากที่นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวได้

ขยายมาถึงหมู่บ้าน ทำให้เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น ประชาชนได้รับโอกาสในการทำงานและการประกอบอาชีพ มีรายได้เพิ่มขึ้น ชาวบ้านมีงานทำ มีรายได้จากการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้นมีการลงทุนทางด้านธุรกิจเพิ่มขึ้น ส่งผลดีต่อเศรษฐกิจชุมชนการดำเนินชีวิตประจำวันมีความสะดวกสบายมากขึ้นชุมชนมีความเจริญ ทันสมัย ทันโลก ทันเหตุการณ์(ธีรเกียรติแก้วไส จวีวรรณ ศรีดอน 2552 สัมภาษณ์)

8) การตั้งถิ่นฐาน กลุ่มชาติพันธุ์ ของคนในชุมชน

บ้านท่าลั้ง เดิมเป็นชุมชนชาวบรูที่อาศัยอยู่บ้านหนองแม่็ก ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ปัจจุบันคือ บ้านลาดเลื่อ เมืองชนะสมบูรณ แขวงจำปาสัก ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมื่อประมาณปี ๒๕๕2 ได้อพยพมาอยู่บริเวณถ้ำทรายติดกับลำน้ำโขงทางทิศตะวันออกของบ้านตามุย ตำบลห้วยยาง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี (ซึ่งปัจจุบันคือ บ้านตามุย ตำบลห้วยไผ่) ต่อมาเกิดน้ำท่วมถ้ำทราย จึงได้พากันอพยพมาตั้งชุมชนที่บ้านท่าลั้งในปัจจุบัน จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่สมัยก่อนบอกว่าชื่อบ้านท่าลั้ง มาจากคำว่าทางลง บริเวณบ้านท่าลั้งในปัจจุบันจะเป็นเส้นทางที่คนใช้เส้นทางแม่น้ำโขงเพื่อไปหาปลาและเดินทางด้วยเรือ จึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่าบ้านท่าลั้ง ต่อมาเมื่อข้าหลวงได้มาตั้งหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านตามกฎหมาย มีผู้นำ 6 คน ผู้นำคนปัจจุบัน(2553) คือ นายธีรเกียรติ แก้วไส แต่ในปัจจุบันมีประชากรแฝงที่เข้ามาลงทุนประกอบกิจการการท่องเที่ยว ผู้ใช้แรงงานอพยพหลบหนีเข้าเมือง และนักท่องเที่ยวที่เข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่าจำนวนประชากรที่แท้จริงของชุมชน ทั้งผู้ที่ย้ายเข้ามาอยู่ถาวรที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎรและไม่มีชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎร แรงงานที่อพยพหลบหนีเข้าเมือง รวมไปถึงนักท่องเที่ยว ทำให้มีการแอบแฝงเข้ามากระทำความผิดก่อคดีต่างๆ เพิ่มมากขึ้น (สายสมร ละครวงษ์ บุญเหลือ พิงพะละ สิงห์ทอง พิงป่า 2552 : สัมภาษณ์)

9) ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน

ชุมชนบ้านท่าลั้งเริ่มมีปัญหาความสัมพันธ์และการเข้าร่วมกิจกรรมของคนภายในชุมชนลดน้อยลง ซึ่งเดิมชุมชนบ้านท่าลั้งมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย พึ่งพาตนเองด้วยความพอเพียง มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เริ่มหันไปดำเนินชีวิตแบบใหม่ ที่ต้องดิ้นรนแข่งขันเพื่อความอยู่รอดและต้องพึ่งพาคนภายนอกมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มผู้ที่อยู่ในวัยแรงงานที่ต้องออกไปทำงานรับจ้างตามสถานประกอบการและผู้ประกอบการท้องถิ่น ทำให้การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนลดน้อยลง การช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชน เช่น การช่วยเหลือกันแบบลงแขกแบบเก่าเปลี่ยนไปเป็นการจ้างแรงงานด้วยระบบเงินตรามากขึ้น และปัญหาการขาดจิตสำนึกที่ดีต่อชุมชนท้องถิ่น บางรายของนักท่องเที่ยวผู้ประกอบการและประชาชนท้องถิ่น ไม่เคารพกฎระเบียบของชุมชน ขาดความรับผิดชอบต่อส่วนรวม มุ่งหวังที่จะกอบโกยผลประโยชน์จากรวมชาติมากเกินไปจนเกินความเหมาะสม ไม่มีการเสียสละเพื่อส่วนรวม สาเหตุเนื่องมาจาก ปัจจุบันมีประชากรแฝงที่เข้ามาลงทุนประกอบกิจการการท่องเที่ยว ผู้ใช้แรงงาน

อพยพหลบหนีเข้าเมือง และนักท่องเที่ยวที่เข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่าจำนวนประชากรที่แท้จริงของชุมชน ทั้งผู้ที่ย้ายเข้ามาอยู่ถาวรที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎรและไม่มีชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎร แรงงานที่อพยพหลบหนีเข้าเมือง รวมไปถึงนักท่องเที่ยว ทำให้มีการแอบแฝงเข้ามากระทำความผิดก่อคดีต่างๆ เพิ่มมากขึ้น และชุมชนบ้านท่าลี่เริ่มมีความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกมากขึ้น มีการแบ่งกลุ่มออกเป็นหลายกลุ่ม ทั้งกลุ่มคนในท้องถิ่นที่ไม่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว กับกลุ่มคนที่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการต่างถิ่นที่เข้ามาลงทุน กับกลุ่มผู้ประกอบการขนาดเล็กส่วนหนึ่งเป็นคนในท้องถิ่น มีส่วนทำให้ความสัมพันธ์และการเข้าร่วมกิจกรรมของคนภายในชุมชนลดน้อยลง เพราะต้องใช้เวลาไปกับการดูแลกิจการตัวเองหรือทำงานหารายได้เพื่อความอยู่รอดของตัวเอง ทำให้ขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและการมองปัญหาหารือกันอยู่ การดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นเรื่องซับซ้อน เกี่ยวพันกับธุรกิจประเภทต่างๆ และเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของหลายๆ ส่วน ที่ผ่านมามีนักลงทุนต่างถิ่นและคนในท้องถิ่นเอง ต่างแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวจนขาดจิตสำนึกที่ดีต่อชุมชนท้องถิ่น ทำให้ขาดความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ไม่เคารพกฎระเบียบของชุมชน(สายสมร ละครวงศ์ สิงห์ทอง พิงป่า สมชัย ศิริมาตร หับบุญเหลือ พิงป่า ธีรเกียรติ แก้วใส ฉวีวรรณ ศรีดอน และตัวแทนกลุ่มธุรกิจบริการและการท่องเที่ยว 25 ธันวาคม 2558)

1.5 การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเห็นว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมาถึงปัจจุบัน ได้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร มีการย้ายเข้าย้ายออกเพิ่มขึ้นภายในชุมชน มีการย้ายเข้าเพิ่มจำนวนมาก ทั้งประชากรในทะเบียนราษฎรและนอกทะเบียนราษฎร ผู้ประกอบการ แรงงานอพยพหลบหนีเข้าเมืองและนักท่องเที่ยว เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ของคนภายในชุมชนเองและคนนอกชุมชน ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ด้วยกันมา มีการไปมาหาสู่กันของชาวบ้านลดลง รวมไปถึงความสามัคคีภายในชุมชนและความมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลกันยังคงมีอยู่ตามเวลาและโอกาส จะเอื้ออำนวยด้วยเหตุผลทางด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากต้องทำงานเลี้ยงดูครอบครัวตัวเอง การแบ่งปันอาหารข้าวของเครื่องใช้เปลี่ยนไปเป็นการว่าจ้างด้วยเงินตราเป็นหลัก ความร่วมมือในกลุ่มชาวบ้านที่ไม่มีกิจการเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเข้าร่วมกิจกรรมลดลง ชุมชนสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสังคมภายนอกได้ดีขึ้นด้วยความสะดวกรวดเร็ว การปราบปรามยาเสพติดอย่างจริงจังภายในชุมชน มีการเฝ้าระวัง โดยเฉพาะในกลุ่มนักท่องเที่ยวและเยาวชน ภายในชุมชนมีความขัดแย้งกันเกิดขึ้นบ่อยๆ ทั้งจากคนในชุมชนกันเองและภายนอก และนักท่องเที่ยวมีคนต่างถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนมากขึ้น เกิดเหตุลักทรัพย์กันบ่อยๆ ชาวบ้านเริ่มรู้สึกถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินลดลง ทั้งนี้เนื่องมาจาก หลังจากรับการพัฒนาเส้นทางคมนาคมเข้าสู่ชุมชน ทำให้ชุมชนเริ่มเป็นสังคมเปิดมากขึ้น มีการ

ติดต่อกับคนภายนอกมากยิ่งขึ้น เกิดการหลงใหลของกระแสสังคมภายนอกเข้าสู่ชุมชนที่เคยใช้ชีวิตอย่างโดดเดี่ยวท่ามกลางธรรมชาติ มีการดำเนินชีวิตด้วยการพึ่งพาตัวเองด้วยวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชน ด้วยกระแสสังคมภายนอกซึ่งเป็นสังคมที่ใหญ่ ได้เข้ามามีอิทธิพลมากกว่า ทำให้คนในชุมชนเริ่มรับเอาการดำเนินชีวิตที่ต้องมีการแข่งขันกันด้วยความเร่งรีบ มีการดำเนินชีวิตตามวัตถุนิยมเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง ส่งผลให้ชุมชนต้องพึ่งพาคนภายนอกมากยิ่งขึ้น ใช้ชีวิตฟุ่มเฟือยมากขึ้น

1.6 การเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม

วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนบ้านท่าลี่ พบว่า ปัจจุบันชุมชนบ้านท่าลี่ ยังยึดถือประเพณีฮีตสิบสองครองสิบสี่ มีความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ผีปอบตา เคารพผู้สูงอายุ ซึ่งลักษณะการประกอบพิธีในงานประเพณีต่าง ๆ ส่วนใหญ่ก็จะคล้าย ๆ กับท้องถิ่นภาคอีสานโดยทั่ว ๆ ไป เช่น จัดบุญประเพณีบุญบั้งไฟ ในช่วงเดือนพฤษภาคม ของทุกปี บุญพระเวสสันดร ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ถึง เดือน มีนาคม บุญสงกรานต์ บุญวันเนา และพิธีการเลี้ยงปู่ตาประจำมูลบ้าน ในเดือนเมษายน ของทุกปี บุญเข้าพรรษา ในช่วงเดือนกรกฎาคม บุญข้าวประดับดิน บุญข้าวสาก ในช่วงเดือนสิงหาคม ถึง กันยายน บุญออกพรรษา ในช่วงเดือนตุลาคม และ บุญกฐิน ชาวบ้านจะเริ่มจัดหลังจากบุญออกพรรษาของทุกปี เป็นต้น (คณะกรรมการหมู่บ้าน บ้านท่าลี่ ม.5 2553 : 6 ชีรเกียรติ แก้วใส 2553 : สัมภาษณ์) และเมื่อมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเข้ามาสู่ชุมชนทำให้เป็นตัวเร่งให้ชุมชนรับเอาวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตแบบใหม่เข้ามาสู่ชุมชนโดยไม่รู้ตัว ปัญหาค่านิยมและความเชื่อของชุมชนที่เคยยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา เริ่มเปลี่ยนแปลงไป เกิดการยอมรับค่านิยมตามกระแสสังคมภายนอก และเกิดการไหลบ่าเข้ามาของวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย เกิดปัญหาความเสื่อมถอยทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชุมชนท้องถิ่น มีการนำการแสดงที่เป็นวัฒนธรรมจากที่อื่นเข้ามาร่วมในงานประเพณีต่างๆ ของชุมชน โดยเน้นความสนุกสนานรื่นเริงเป็นส่วนใหญ่ ส่งผลกระทบทำให้พิธีกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณีแบบดั้งเดิมที่เคยสืบต่อกันมาช้านานถูกบิดเบือนพิธีกรรม สร้างความเสียหายทางด้านวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชุมชนท้องถิ่น หรือการจัดงานปาร์ตี้ขึ้นมาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว(สายสมร ละครวงศ์ สิงห์ทอง พึ่งป่า สมชัย ศิริมาตร บุญเหลือ พึ่งป่า สิงห์ทอง พึ่งป่า ชีรเกียรติ แก้วใส ฉวีวรรณ ศรีดอน สีดา ละครวงศ์ บุญเหลือ พึ่งป่า และเสมอ ฮาวิรร 2552 สัมภาษณ์)

2. ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนบ้านท่าลั้ง เขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

จากการศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนบ้านท่าลั้ง เขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานีโดยศึกษาข้อมูลพื้นฐาน สภาพทั่วไปและสัมพันธภาพกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับผลกระทบของชุมชนหลังจากมีการจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชนในด้านสังคมและวัฒนธรรม และผลกระทบด้านสภาพแวดล้อมของชุมชน พบประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

2.1 ผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรม

การศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนบ้านท่าลั้ง ในด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่า เมื่อมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเข้ามาสู่ชุมชนอย่างรวดเร็ว ทำให้เป็นตัวเร่งให้ชุมชนรับเอาวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตแบบใหม่เข้ามาสู่ชุมชนโดยไม่รู้ตัว ปัญหาค่านิยมและความเชื่อของชุมชนที่เคยยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมา เริ่มเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากกระแสค่านิยมจากภายนอกได้เข้ามาอิทธิพลเหนือกว่าค่านิยมและความเชื่อของชุมชน ทำให้ดูเหมือนว่าค่านิยมและความเชื่อของชุมชนที่เคยยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันเป็นเรื่องล้าสมัย ไม่ทันโลก เกิดการยอมรับค่านิยมตามกระแสสังคมภายนอก และเกิดการไหลบ่าเข้ามาของวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย มีส่วนทำให้ลักษณะการบริโภคของชาวบ้านเริ่มเปลี่ยนแปลงไปบ้าง ถึงแม้ว่าชาวบ้านจะยังคงนิยมบริโภคอาหารของท้องถิ่นอยู่ วิทยุรุ่นในชุมชนหันไปลอกเลียนแบบการแต่งกายที่ไม่เหมาะสมตมนักท่องเที่ยวมากขึ้น การแต่งกายของท้องถิ่นไม่ได้รับความนิยมและเริ่มสูญหายไป การใช้ภาษาท้องถิ่นลดลง เด็กและเยาวชนเริ่มหันไปพูดภาษากลางและภาษาอื่นๆ มากขึ้น ไม่เข้าใจถึงคุณค่าวัฒนธรรมประเพณี เกิดปัญหาความเสื่อมถอยทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชุมชนท้องถิ่น มีการนำการแสดงที่เป็นวัฒนธรรมจากที่อื่นเข้ามาร่วมในงานประเพณีต่างๆ ของชุมชน โดยเน้นความสนุกสนานรื่นเริงเป็นส่วนใหญ่ ส่งผลกระทบทำให้พิธีกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณีแบบดั้งเดิมที่เคยสืบทอดปฏิบัติกันมาช้านานถูกบิดเบือนพิธีกรรม สร้างความเสื่อมทางด้านวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชุมชนท้องถิ่น หรือการจัดงานปาร์ตี้ขึ้นมาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ส่งผลให้วัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนเริ่มหายไป จากชุมชน แต่ทั้งนี้หลังจากมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ก็มีภาครัฐหันมาให้ความสนใจและฟื้นฟูวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน และกลุ่มผู้นำก็หันมาณรงค์เพื่อสืบสานวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชุมชนให้คงอยู่กับชุมชนและเป็นที่ยกย่องวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนต่อไป (สายสมร ละครวงศ์ สิงห์ทอง พึ่งป่า สมชัย ศิริมาตร บุญเหลือ พึ่งปัสสิงห์ทอง พึ่งป่า ชีรเกียรติแก้วไส จวีวรรณ ศรีดอน สีดา ละครวงศ์ บุญเหลือ พึ่งป่า และเสมอ หาริวร 2555สัมภาษณ์)

1) ผลกระทบด้านสังคม

1.1) ผลกระทบทางบวก

จากการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม มีการอพยพเข้ามาของแรงงานต่างถิ่น ช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานในท้องถิ่น ทั้งภาคการเกษตรและการบริการชาวบ้าน เริ่มมีความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกมากขึ้น โดยเฉพาะผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว ส่งผลให้ชาวบ้านเริ่มปรับตัวกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป ถึงแม้ว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ได้ส่งผลต่อกิจกรรมทางสังคมของชุมชนโดยตรง แต่ทำให้ชุมชนมีกิจกรรมทางสังคมเพิ่มขึ้น เนื่องจากหน่วยงานภาครัฐเริ่มเข้ามามีบทบาท ขอความร่วมมือจากชาวบ้านในการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชนและกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวมากขึ้น การพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสาร โทรคมนาคมและการศึกษานอกระบบและการแลกเปลี่ยนทักษะจากคนภายนอกมากขึ้น ส่งผลให้ชุมชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว ทันเหตุการณ์ สามารถรับรู้ถึงสภาพสังคมภายนอกได้มากขึ้น รับรู้ถึงปัญหา รู้เท่าทันกับปัญหาต่างๆ ได้มากขึ้น

1.2) ผลกระทบทางลบ

จากการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เกิดการอพยพย้ายถิ่นของคนภายนอกเข้าไปในชุมชนเพิ่มขึ้น ทั้งผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว และแรงงานภายในชุมชนอพยพหลบหนีเข้าเมือง ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างประชาชน มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ยากต่อการจัดสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และสิ่งบริการทางสังคม นอกจากนี้ ยังส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของชาวบ้านในชุมชนบ้าง โดยเฉพาะคนในกลุ่มวัยแรงงานที่ต้องออกไปทำงานรับจ้างตามสถานประกอบการและผู้ประกอบการท้องถิ่น ส่งผลให้การช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนการทำงานเอามือหรือตอบมือแบบเก่าเปลี่ยนไปเป็นการจ้างแรงงานด้วยระบบเงินตรามากขึ้น การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของชุมชนลดน้อยลงไป ด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจ การได้รับข้อมูลข่าวสารจากภายนอกจากสื่อต่างๆ อย่างรวดเร็ว ส่งผลให้กลุ่มวัยแรงงานและวัยรุ่นในชุมชนมีพฤติกรรมเกิดการเลียนแบบไปในทางที่ไม่เหมาะสมมากขึ้น ทำให้ชุมชนเริ่มมีปัญหาสังคมมากขึ้น เช่น เกิดความขัดแย้ง เกิดการทะเลาะวิวาท การลักทรัพย์ ปัญหาเริ่มมีความซับซ้อนมากขึ้น เนื่องจากมีคนเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนจำนวนมาก จึงไม่สามารถดูแลกันได้เหมือนในอดีต

2) ผลกระทบด้านวัฒนธรรม

2.1) ผลกระทบทางบวก

สภาพปัญหาและผลกระทบที่มีต่อชุมชน จากการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม ชาวบ้านเริ่มมีการดำเนินชีวิตที่มีระเบียบแบบแผนมากขึ้น การดำเนินกิจการเป็นธุรกิจมากขึ้น เพื่อความอยู่รอดของตัวเอง ชาวบ้านเริ่มหันไปมีค่านิยมแบบคนภายนอก โดยให้ความสำคัญต่อ

ความสะดวกสบายในชีวิตประจำวันและการทำมาหากินของตัวเองเป็นหลัก ชาวบ้านสามารถบริโภคอาหารได้หลากหลายมากขึ้นกว่าเดิม และสามารถแต่งกายได้ตามแฟชั่นสมัยนิยม ที่สามารถหาซื้อได้ง่าย ชาวบ้านมีโอกาสด้านการศึกษาอันกระฉิบ มีการพัฒนาด้านการใช้ภาษา สามารถพูดคุยได้หลายภาษา นอกเหนือจากภาษาท้องถิ่น นอกจากนี้ หน่วยงานรัฐและเอกชนเริ่มเข้ามามีบทบาทให้การสนับสนุนด้านงบประมาณในการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนท้องถิ่น และการจัดกิจกรรมฟื้นฟูประเพณีเก่าๆ ที่ได้สูญหายไปให้กลับคืนมา เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านท่าสิง เขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

2.2) ผลกระทบทางลบ

สภาพปัญหาและผลกระทบที่มีต่อชุมชน จากการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม ส่งผลให้เริ่มสูญเสียรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายด้วยความพอเพียง เริ่มหันไปดำเนินชีวิตที่จำเป็นต้องพึ่งพาคนภายนอกมากยิ่งขึ้น ที่ต้องมีการแข่งขันในเชิงธุรกิจ ผู้อาวุโสในชุมชนเริ่มมีบทบาททางครอบครัวและสังคมน้อยลงไป ทำให้การปลูกฝังค่านิยม ความเชื่อ ความเคร่งครัดในการยึดถือปฏิบัติแบบเก่าของคนในชุมชนเริ่มลดน้อยลงไปด้วย ส่งผลกระทบต่อลักษณะการบริโภคไปบ้างตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป ด้านการบริโภคด้วยหันไปบริโภคอาหารจานด่วนมากขึ้น ส่วนชาวบ้านยังคงนิยมบริโภคอาหารของท้องถิ่น เกิดการลอกเลียนแบบการแต่งกายของวัยรุ่นในชุมชนหันไปนิยมการแต่งกายตามแฟชั่นที่ไม่เหมาะสมมากขึ้น ส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลจากสื่อต่างๆ และการแต่งกายของนักท่องเที่ยว ส่งผลให้การแต่งกายของท้องถิ่นที่เริ่มสูญหายไป การใช้ภาษาท้องถิ่นลดลงบ้าง โดยเฉพาะเด็กๆ เยาวชนเริ่มหันไปพูดภาษากลางและภาษาอื่นๆ มากขึ้น การนำการแสดงที่เป็นวัฒนธรรมจากท้องถิ่นอื่นเข้าร่วมในงานประเพณีต่างๆ โดยเน้นความสนุกสนานรื่นเริงเป็นส่วนใหญ่ ส่งผลให้รูปแบบและพิธีกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณีแบบดั้งเดิมที่เคยสืบทอดปฏิบัติกันมาช้านาน ต้องถูกบิดเบือนพิธีกรรม สร้างความเสื่อมทางด้านวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชุมชนท้องถิ่น

นอกจากนี้ ยังได้ทำการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการท่องเที่ยวของชุมชน มีประเด็นที่สำคัญ ผู้วิจัยนำมาสรุปได้ ดังนี้

1) ปัญหาทางด้านสังคม ชุมชนบ้านท่าสิงเริ่มมีปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมากขึ้น ปัญหาเสพติด ลักขโมยทรัพย์สิน มีความขัดแย้งทะเลาะวิวาท โสเภณี เป็นต้น

2) ปัญหาความสัมพันธ์และการเข้าร่วมกิจกรรมของคนภายในชุมชนลดน้อยลง โดยเฉพาะกลุ่มผู้ที่อยู่ในวัยแรงงานที่ต้องออกไปทำงานรับจ้างตามสถานประกอบการและผู้ประกอบการท้องถิ่น ทำให้การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนลดน้อยลง การช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชน การแบบลงแขกแบบเก่าเปลี่ยนไปเป็นการจ้างแรงงานด้วยระบบเงินตรามากขึ้น

3) ปัญหาการขาดจิตสำนึกที่ดีต่อชุมชนท้องถิ่น บางรายของนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและประชาชนท้องถิ่น ไม่เคารพกฎระเบียบของชุมชน ขาดความรับผิดชอบต่อส่วนรวม มุ่งหวังที่จะกอบโกยผลประโยชน์จากธรรมชาติมากเกินไปจนเกินความเหมาะสม ไม่มีการเสียสละเพื่อส่วนรวม

4) ปัญหาการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไปจากสังคมชนบทไปสู่สังคมเมืองมากขึ้น แต่เดิมชุมชนบ้านท่าลี่มีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายพึ่งพาตนเองด้วยความพอเพียง มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เริ่มหันไปดำเนินชีวิตแบบใหม่ ที่ต้องดิ้นรนแข่งขันเพื่อความอยู่รอดและต้องพึ่งพาคนภายนอกมากขึ้น

5) ปัญหาค่านิยมและความเชื่อของคนชุมชน ที่เคยยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา เริ่มเปลี่ยนแปลงไป เช่น ค่านิยมเรื่องการแต่งกาย การบริโภค ขนบธรรมเนียมต่างๆ โดยเฉพาะเยาวชนคนรุ่นใหม่หันไปสนใจตามกระแสค่านิยมของสังคมภายนอก ผู้อาวุโสเริ่มมีบทบาททางสังคมน้อยลงไป ทำให้การปลูกฝังค่านิยม ความเชื่อ ความเคร่งครัดในการยึดถือปฏิบัติแบบเก่าของคนในชุมชนเริ่มลดน้อยลงไปด้วย

6) ปัญหาการสูญเสียวัฒนธรรมและการรับวัฒนธรรมใหม่ ทั้งลักษณะการบริโภค การลอกเลียนแบบการแต่งกายที่ไม่เหมาะสม เด็กและเยาวชนเริ่มหันไปพูดภาษากลางและภาษาอื่นๆ มากขึ้น การนำเอาการแสดงที่เป็นศิลปวัฒนธรรมจากที่อื่นเข้ามาสร้างความสนุกสนานบันเทิงในงานประเพณีต่างๆ ของชุมชน สร้างความเสื่อมถอยทางด้านวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชุมชนหรือการจัดงานปาร์ตี้ขึ้นมาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น เมื่อศึกษาต้นเหตุของปัญหา ที่สำคัญ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักให้ความเห็นที่คล้ายคลึงกัน สรุปได้ ดังนี้

1) ปัจจุบันมีประชากรแฝงที่เข้ามาลงทุนประกอบกิจการการท่องเที่ยว ผู้ใช้แรงงานอพยพหลบหนีเข้าเมือง และนักท่องเที่ยวที่เข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่าจำนวนประชากรที่แท้จริงของชุมชน ทั้งผู้ที่ย้ายเข้ามาอยู่ถาวรที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎรและไม่มีชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎร แรงงานที่อพยพหลบหนีเข้าเมือง รวมไปถึงนักท่องเที่ยว ทำให้มีการแอบแฝงเข้ามากระทำความผิดก่อคดีต่างๆ เพิ่มมากขึ้น

2) ชุมชนบ้านท่าลี่เริ่มมีความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกมากขึ้น มีการแบ่งกลุ่มออกเป็นหลายกลุ่ม ทั้งกลุ่มคนในท้องถิ่นที่ไม่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยว กับกลุ่มคนที่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยว กลุ่มผู้ประกอบการท้องถิ่นที่เข้ามาลงทุน กับกลุ่มผู้ประกอบการขนาดเล็กส่วนหนึ่งเป็นคนในท้องถิ่น มีส่วนทำให้ความสัมพันธ์และการเข้าร่วมกิจกรรมของคนภายใน

ชุมชนลดน้อยลง เพราะต้องใช้เวลาไปกับการดูแลกิจการตัวเองหรือทำงานหารายได้เพื่อความอยู่รอดของตัวเอง ทำให้ขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและการมองปัญหาาร่วมกัน

3) การดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นเรื่องซับซ้อน เกี่ยวพันกับธุรกิจประเภทต่างๆ และเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของหลายๆ ส่วน ที่ผ่านมามีนักลงทุนต่างถิ่นและคนในท้องถิ่นเอง ต่างแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวจนขาดจิตสำนึกที่ดีต่อชุมชนท้องถิ่น ทำให้ขาดความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ไม่เคารพกฎระเบียบของชุมชน

4) หลังจากได้รับการพัฒนาเส้นทางคมนาคมเข้าสู่ชุมชน ทำให้ชุมชนเริ่มเป็นสังคมเปิดมากขึ้น มีการติดต่อสื่อสารกับคนภายนอกมากยิ่งขึ้น เกิดการหลั่งไหลของกระแสสังคมภายนอกเข้าสู่ชุมชนที่เคยใช้ชีวิตอย่างโดดเดี่ยวท่ามกลางธรรมชาติ มีการดำเนินชีวิตด้วยการพึ่งพาตัวเอง ด้วยวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชน ด้วยกระแสสังคมภายนอกซึ่งเป็นสังคมที่ใหญ่ได้เข้ามาเมื่ออิทธิพลมากกว่า ทำให้คนในชุมชนเริ่มรับเอาการดำเนินชีวิตที่ต้องมีการแข่งขันกันด้วยความเร่งรีบ มีการดำเนินชีวิตตามวัตถุนิยมเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง ส่งผลให้ชุมชนต้องพึ่งพาคนภายนอกมากยิ่งขึ้น ใช้ชีวิตฟุ่มเฟือยมากขึ้น และเมื่อมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเข้ามาสู่ชุมชนอย่างรวดเร็ว ยิ่งทำให้เป็นตัวเร่งให้ชุมชนรับเอาวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตแบบใหม่เข้ามาสู่ชุมชนโดยไม่รู้ตัว

5) ปัญหาค่านิยมและความเชื่อของชุมชนที่เคยยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมา เริ่มเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากกระแสค่านิยมจากภายนอกได้เข้ามาเมื่ออิทธิพลเหนือกว่าค่านิยมและความเชื่อของชุมชน ทำให้ดูเหมือนว่าค่านิยมและความเชื่อของชุมชนที่เคยยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันเป็นเรื่องล้าสมัย ไม่ทันโลก เกิดการยอมรับค่านิยมตามกระแสสังคมภายนอก

6) เกิดการไหลบ่าเข้ามาของวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย มีส่วนทำให้ลักษณะการบริโภคของชาวบ้านเริ่มเปลี่ยนแปลงไปบ้าง ถึงแม้ว่าชาวบ้านจะยังคงนิยมบริโภคอาหารของท้องถิ่นอยู่ วัยรุ่นในชุมชนหันไปลอกเลียนแบบการแต่งกายที่ไม่เหมาะสมตามนักท่องเที่ยวมากขึ้น การแต่งกายของท้องถิ่นไม่ได้รับความนิยมและเริ่มสูญหายไป การใช้ภาษาท้องถิ่นลดลง เด็กและเยาวชนเริ่มหันไปพูดภาษากลางและภาษาอื่นๆ มากขึ้น ไม่เข้าใจถึงคุณค่าวัฒนธรรมประเพณี เกิดปัญหาความเสื่อมถอยทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชุมชนท้องถิ่น มีการนำการแสดงที่เป็นวัฒนธรรมจากที่อื่นเข้าร่วมในงานประเพณีต่างๆ ของชุมชน โดยเน้นความสนุกสนานรื่นเริงเป็นส่วนใหญ่ ส่งผลกระทบทำให้พิธีกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณีแบบดั้งเดิมที่เคยสืบทอดปฏิบัติกันมาช้านานถูกบิดเบือนพิธีกรรม สร้างความเสียหายด้านวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชุมชนท้องถิ่น หรือการจัดงานปาร์ตี้ขึ้นมาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหาตามความต้องการและข้อเสนอแนะของชุมชน (ความคิดเห็นของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก) พอสรุปได้ ดังนี้

- 1) ต้องการให้มีการประสานความร่วมมือกันของหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาชนในชุมชน ในการประสานความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน
 - 2) ต้องการให้มีการประสานความร่วมมือ ทำความเข้าใจกับกลุ่มต่างๆ ในชุมชน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการเอกชน ประชาชนภายในชุมชน ด้วยการจัดกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องและกำหนดแนวทางการพัฒนาท้องถิ่น
 - 3) ปลุกจิตสำนึกเพื่อให้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการอยู่ร่วมกัน โดยเฉพาะผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวเคาร์พในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนเคารพกฎระเบียบของชุมชน ในการอยู่ร่วมกันและมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างแท้จริง
 - 4) ชุมชนมีการพัฒนาที่เติบโตจากรากฐานของตนเอง มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตสามารถอยู่ได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งพามากนัก ด้วยการดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายตามวิถีชีวิตของชุมชนชนบทด้วยการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
 - 5) ต้องการให้มีการปลูกฝังค่านิยมให้แก่เยาวชนคนรุ่นหลัง เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ของชุมชน เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในตัวเอง
 - 6) ต้องการปลุกจิตสำนึกเพื่อให้ชาวบ้านเกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง มีการอนุรักษ์ฟื้นฟู และสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของท้องถิ่น ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวมีความเคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน
- จากการศึกษาสภาพการเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรมและผลกระทบจากสถานการณ์การท่องเที่ยวของชุมชนบ้านท่าลี่ โดยภาพรวม สรุปได้ว่าชุมชนบ้านท่าลี่ เดิมเป็นชนเผ่า ชาวบรู ที่อยู่ในแถบลุ่มแม่น้ำโขง มีถิ่นกำเนิดดั้งเดิมอยู่ในแขวงสะหวันนะเขต แขวงสาละวัน แขวงจำปาสัก และแขวงอัตปือของประเทศลาว ชาวบรูเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก (กลุ่มย่อยมอญ – เขมร) ในจังหวัดอุบลราชธานี มีชาวบรูตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านเวินบึก ตำบลโขงเจียม และบ้านท่าลี่ ตำบลห้วยไผ่ อำเภอโขงเจียม ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวบรูประมาณร้อยละ 90 รองลงมาเป็นไทยอีสาน ส่วนใหญ่มีอาชีพจักสานเครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น การสานหวด (ภาชนะสำหรับนั่งข้าวเหนียว) จักตอก (ตอก ทำจากไม้ไผ่ใช้หมัดสิ่งของแทนเชือก) สานเสื่อเตย (เสื่อสำหรับปูนอนทำจากก้านเตย) นอกจากนี้ชาวบรูยังมีความชำนาญในการล่าสัตว์ ทั้งสัตว์บก และสัตว์น้ำ ชาวบรูนิยมล่าหมีป่า อีเห็น นกตะกวด บ่าง กระจง กวาง และอื่นๆ เพื่อเป็นอาหาร แต่ด้วยปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจที่ทุกคนต่างต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดของปากท้อง ชาวบรูบ้านท่าลี่ ที่อยู่ในวัยแรงงานก็อพยพไปทำงานต่างถิ่น เมื่อไปอยู่ที่อื่นก็ต้องใช้ภาษาไทยกลางในการสื่อสารและเกิดความอายนี้อะพุดภาษาบรู จึงทำให้มีการพูดภาษาบรูลดน้อยลง และยังมีการแต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธุ์ เด็กที่เกิดมาเป็นลูกผสม คือ ผสมระหว่างคนบรูกับคนลาวบ้าง คนบรูกับคนไทยบ้าง พ่อ

แม่ไม่ได้สอนลูกพูดภาษาบรู เด็กจึงพูดภาษาบรูไม่ได้ เมื่อเด็กกลับมาอยู่ในหมู่บ้านกับปู่ ย่า ตา ยาย ซึ่งส่วนใหญ่พูดภาษาบรู ก็เกิดปัญหาเรื่องการสื่อสารและการถ่ายทอดความรู้ระหว่างคนสองวัย เพราะเด็กไม่สามารถฟังหรือเข้าใจในคำสั่งสอนของปู่ ย่า ตา ยาย ทำให้เด็กไม่สนใจในความรู้ ภูมิปัญญา ภาษา ประเพณี และวัฒนธรรม ภาษาและวัฒนธรรมของชาวบรูหลายอย่าง ตลอดจนความรู้ และภูมิปัญญาต่างๆ ก็เลือนหายไป การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวและในชุมชน คือ คนต่างกลุ่มต่างวัย พูดคุยสื่อสารไม่เข้าใจกัน เกิดความห่างเหิน ความสัมพันธ์ไม่แน่นอน พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันน้อยลง ขาดการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน อยู่เป็นส่วนตัวมากขึ้น ทำให้ขาดพลังในการทำงานด้านต่างๆ จากสภาพการณ์ดังกล่าว ทำให้ชาวบรูเกิดความตระหนักในปัญหาและต้นตอที่จะแก้ไขจึงได้ร่วมกันจัดทำโครงการ “การฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมบรู ” เพื่อหาแนวทางการฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมบรูโดยชุมชนมีส่วนร่วม ให้ภาษาและวัฒนธรรมตลอดจนความรู้และภูมิปัญญาของชาวบรูกลับคืนมา โดยกระบวนการศึกษาประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ภาษาและวัฒนธรรม และจัดกิจกรรมเพื่อให้คนในครอบครัวรวมถึงคนในชุมชนได้แลกเปลี่ยนพูดคุยกัน ได้ร่วมคิด ร่วมลงมือปฏิบัติ ตลอดจนการเรียนรู้ร่วมกัน เมื่อภาษาและวัฒนธรรมกลับคืนมา คนในชุมชนก็จะได้มีสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์และความภาคภูมิใจร่วมกัน เกิดการพูดคุยในสิ่งที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจ และช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากขึ้น อันจะนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของคนในชุมชน

2.2 ผลกระทบด้านสภาพแวดล้อมของชุมชน

จากการศึกษา พบว่า การจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชนบ้านท่าลั้ง เป็นปัจจัยที่สำคัญ ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง วิถีชีวิต ความเป็นอยู่และสภาพแวดล้อมของชุมชน โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมทาง ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นฐานการผลิตของชาวบ้าน ตั้งแต่ธุรกิจการท่องเที่ยว เริ่มเข้ามามีบทบาทในชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติบางส่วนได้ถูกทำลายและเสื่อมโทรมลง อย่างมาก เช่น ป่าไม้ถูกทำลาย โดยเฉพาะป่าบริเวณหาดทราย เนื่องจากการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวจากกลุ่มนักลงทุน เป็นผลให้ชาวบ้านได้สูญเสีย แหล่งอาหารสำคัญ นอกจากนี้สภาพแวดล้อมทาง วัฒนธรรมแบบดั้งเดิมของชุมชนก็เปลี่ยนไป จาก สังคมและวัฒนธรรม ที่เรียบง่าย สังคมที่พึ่งพาอาศัยกับแบบครอบครัวใหญ่ หรือแบบเครือญาติ แต่ปัจจุบัน ทำให้ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวลดลงเพราะสมาชิกภายในครอบครัวได้อพยพไปทำงานนอกชุมชน การทำกิจกรรมร่วมกันได้ลดลง กลายเป็น ชุมชนต่างคนต่างอยู่ ต่างต้องดิ้นรนทำมาหากิน ทำให้ความคิด ความเชื่อ ภูมิปัญญา เปลี่ยนไป ต้องพึ่งเทคโนโลยีมากขึ้น การพึ่งพาธรรมชาติ ลดน้อยลง ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า ธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้าน สภาพแวดล้อม

ของชุมชน (สายสมร ละครวงศ์ สิงห์ทอง พึ่งป่า สมชัย ศิริมาตร บุญเหลือ พึ่งป่าธีรเกียรติ แก้วใส ฉวีวรรณ ศรีดอน สีดา ละครวงศ์ 2552สัมภาษณ์)

นอกจากนี้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักยังเห็นว่า ภายหลังจากการใช้นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นนโยบายหนึ่งในการพัฒนาจังหวัดอุบลราชธานีเป็นต้นมา ชุมชนบ้านท่าลั้งได้รับการส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นเริ่มประกอบกิจการด้านการท่องเที่ยว ทำให้ชุมชนเริ่มเปิดกว้างรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ และชุมชนบ้านท่าลั้งก็เป็นชุมชนที่ได้รับการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งปัจจุบันทำให้มีผู้เข้ามาประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวในชุมชนมากขึ้น และการท่องเที่ยวของชุมชนก็ได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทำให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเห็นว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนอย่างมาก โดยเฉพาะด้านการดำเนินชีวิตได้รับความสะดวกสบายมากขึ้น โครงสร้างพื้นฐานของสังคมมีการพัฒนา เช่น มีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมระบบสาธารณูปโภค ตลอดจนอาคารบ้านเรือนของประชาชนในชุมชนการดำเนินชีวิตเปลี่ยนไปจากการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย พึ่งพาธรรมชาติ เป็นการใช้ชีวิตที่ฟุ่มเฟือย พึ่งพาเทคโนโลยีตามกระแสสังคมภายนอก ทำให้การดำเนินชีวิตมีความยุ่งยากมากขึ้น แต่ทั้งนี้ชุมชนยังเห็นว่า การท่องเที่ยวช่วยให้เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น ประชาชนได้รับโอกาสในการทำงานและการประกอบอาชีพ มีรายได้เพิ่มขึ้น (สายสมร ละครวงศ์ สิงห์ทอง พึ่งป่า สมชัย ศิริมาตร บุญเหลือ พึ่งป่าธีรเกียรติ แก้วใส ฉวีวรรณ ศรีดอน สีดา ละครวงศ์ 2552สัมภาษณ์)

เมื่อพิจารณาในแง่ของผลเสีย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเห็นว่า การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของชุมชนทำให้ประชาชนในชุมชนมีค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันเพิ่มขึ้น ราคาสินค้าอุปโภคบริโภคมีราคาสูงขึ้น ชาวบ้านต้องแบกรับค่าครองชีพที่สูงขึ้น เกิดความไม่เสมอภาคเท่าเทียมกันในสังคม ทั้งการกระจายรายได้และการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้สูญเสียวัฒนธรรมความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย และสภาพแวดล้อมถูกทำลาย เนื่องจากการก่อสร้างอาคารและสิ่งปลูกสร้างขาดการควบคุม ขาดการจัดระเบียบที่ถูกต้อง ทำให้เกิดความแออัด ไม่เป็นระเบียบ บดบังทัศนียภาพที่สวยงามของทรัพยากรธรรมชาติ (สายสมร ละครวงศ์ สิงห์ทอง พึ่งป่า สมชัย ศิริมาตร บุญเหลือ พึ่งป่าธีรเกียรติ แก้วใส ฉวีวรรณ ศรีดอน สีดา ละครวงศ์ 2552สัมภาษณ์)

เมื่อศึกษาถึงรูปแบบการดำเนินงานและการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ที่มีผลต่อสภาพแวดล้อมของชุมชน จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการท้องถิ่นถึงรูปแบบการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวในอดีต พบว่า การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ผ่านมา เกิดจากความต้องการของคนภายนอกที่ต้องการสัมผัสกับบรรยากาศความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ จากนั้นประชาชนในพื้นที่ก็เริ่มต้นตัวหันมาทำธุรกิจการท่องเที่ยว โดยอาศัยทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นทุนทาง

สังคม และเป็นจุดเด่นของท้องถิ่น เริ่มมีการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ประกอบกับความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนในด้านการใช้ภาษา และวัฒนธรรมประเพณี ถึงแม้ว่าในระยะแรก ๆ จะมีนักท่องเที่ยวไม่มากนัก และรายได้จากการท่องเที่ยวก็น้อย แต่ชาวบ้านก็อยู่กันได้ด้วยความพอเพียง กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในชุมชนแทบไม่มีอะไรเลย มีร้านอาหาร 23 ร้าน ไร่คอบบริการ นักท่องเที่ยวเปิดบริการถึงช่วงบ่ายก็ปิด ไม่มีสถานบันเทิงที่ก่อให้เกิดเสียงดังใดๆ ทำให้เงียบสงบมาก การดำเนินการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในช่วงนั้น แทบไม่มีปัญหาผลกระทบจากการท่องเที่ยวเลย ชาวบ้านสามารถช่วยกันดูแล เมื่อมีปัญหานักท่องเที่ยวเสียงดังหรือมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ชาวบ้านจะมีวิธีจัดการกันเอง ช่วยกันบอกนักท่องเที่ยวให้เข้าใจถึงวัฒนธรรมของชุมชน(สายสมร ละครวงศ์สุรพล กอมณี สิงห์ทอง พึ่งป่า สมชัย ศิริมาตย์ บุคสี พึ่งป่า กลม แก้วไฉนพอง แก้วใส พิตพิบูล ละครวงศ์ และเสมอ ฮาวิรร 2552 : สัมภาษณ์)

นอกจากการศึกษาผลกระทบดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงแนวทางและความต้องการของชุมชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเห็นว่า แนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาในด้านต่าง ๆ ควรมีการส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดความร่วมมือ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและประชาชนในชุมชน ในการแก้ไขปัญหา ร่วมกันอย่างต่อเนื่องและร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาท้องถิ่น เนื่องจากที่ผ่านมา การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเป็นไปในลักษณะต่างคนต่างทำ เมื่อเกิดปัญหาขึ้นจึงไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ทันทั่วถึง ขาดการประสานความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา ที่ผ่านมาผู้ประกอบการไม่ค่อยให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและไม่เคารพในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนกฎระเบียบของชุมชนในการอยู่ร่วมกัน ขาดการเข้าร่วมทำกิจกรรมของชุมชนและร่วมกำหนดแนวทางในการพัฒนาชุมชน ชุมชนจึงมีความต้องการให้มีการจัดกิจกรรมร่วมกัน เพื่อสร้างความเข้าใจกับกลุ่มต่างๆ ในชุมชนจะทำให้การดำเนินกิจกรรมด้านต่าง ๆ เป็นไปอย่างราบรื่น ส่วนความต้องการด้าน การพัฒนาฟื้นฟู วัฒนธรรมดั้งเดิม กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเห็นว่า ควรมีการปลูกฝังค่านิยมให้แก่เยาวชนคนรุ่นหลังเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ของชุมชน และอยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนชุมชนในท้องถิ่นในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของท้องถิ่นให้มากขึ้น เนื่องจากหลังจากชุมชนได้รับการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ ของชุมชนหลายด้าน ทั้งด้านคติความเชื่อ การเปลี่ยนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ถึงแม้ว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวจะไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นก็ตาม แต่การเข้ามาของคนภายนอก ซึ่งบางกลุ่มเป็นผู้บริหาร หน่วยงานราชการ นักการเมืองท้องถิ่น และผู้ประกอบการรายใหญ่ ซึ่งเป็นผู้มีอิทธิพลและมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน และการเข้ามาของนักท่องเที่ยวทำให้

เกิดการนำวัฒนธรรมภายนอกเข้ามาสู่ชุมชน เกิดการยอมรับวัฒนธรรมภายนอกโดยไม่รู้ตัว และที่สำคัญกลุ่มเยาวชนในชุมชนต่างหันไปเลียนแบบวัฒนธรรมภายนอกมากยิ่งขึ้น ทั้งด้านการแต่งกาย การบริโภคอาหาร และเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยว ทำให้คนในชุมชนเริ่มรู้สึกวิตกกังวลกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ดังนั้นชุมชนจึงต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาส่งเสริมให้การสนับสนุนชุมชนในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตามขนบธรรมเนียม ประเพณีที่เคยปฏิบัติสืบต่อกันมา ด้วยการจัดงานประเพณีต่างๆ ตามแบบดั้งเดิมให้มีความ กระทบกระเทือนเหมาะสมกับชุมชน เพื่อฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ ที่สูญหายไปแล้วให้กลับคืนมา ส่วนการจัดงานกิจกรรมต่างๆ ของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวนั้น ชุมชนเห็นว่าควรจัดงานปาร์ตี้ต่างๆ การจัดงานควรเป็นไปในลักษณะเป็นการแสดง ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน และให้การสนับสนุนสินค้าที่เป็นของพื้นบ้าน เพื่อให้เกิดการกระจาย รายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น โดยไม่แสวงหาผลประโยชน์ทางด้านธุรกิจมากนัก

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ชุมชนมีความต้องการให้การท่องเที่ยวมีการพัฒนา แต่ยังคงรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชน ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ดูแลรักษาความสะอาด ภายในชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว ทั้งธรรมชาติและโบราณสถาน เนื่องจากที่ผ่านมา ชุมชนเห็นว่า การขยายตัวอย่างรวดเร็วของธุรกิจการท่องเที่ยว ส่งผลให้สภาพแวดล้อมภายในชุมชนเสื่อมโทรมไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้นชุมชนจึงตระหนักถึงความสำคัญในการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมของชุมชนให้กลับคืนมา โดยการอนุรักษ์รักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนด้วยการรักษาความสะอาด ปลูกต้นไม้ ดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและโบราณสถานต่างๆ ให้ดีขึ้น ตลอดจนการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของชุมชนท้องถิ่นเอาไว้ เพื่อเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของชุมชน ส่วนด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวนั้น ชุมชน ต้องการผู้นำในการพัฒนาที่มีความรู้ความสามารถ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความเสียสละ ทุ่มเทในการพัฒนาและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากท่องเที่ยวอย่างจริงจัง เนื่องจากที่ผ่านมาชุมชนขาดผู้นำที่ทุ่มเท เสียสละในการแก้ปัญหาอย่างจริงจัง ส่วนใหญ่จะเป็นผู้บริหารหน่วยงานราชการ นักการเมืองท้องถิ่นและผู้ประกอบการรายใหญ่ ทำให้ขาดความเข้าใจในขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนอย่างแท้จริง การพัฒนาในด้านต่างๆ ที่ผ่านมาเป็นไปใน ลักษณะต่างคนต่างทำ ต่างคนต่างคิด ไม่มีเป้าหมายที่ชัดเจน ดังนั้นชุมชนจึงต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวและร่วมวางแผน ออกกฎระเบียบ เนื่องจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ผ่านมา ชุมชนยังไม่ได้รับสิทธิในการจัดการการท่องเที่ยวหรือแม้แต่สิทธิในการจัดการ ระดับกิจกรรมใดๆ นอกเหนือจากการเข้าไปทำงานรับจ้างตามสถานประกอบการหรือเข้าร่วม กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวของหน่วยงานมากกว่าการกำหนดแนวทางตามความต้องการของ ชุมชนโดยแท้จริง แต่ทั้งนี้โดยภาพรวม จะเห็นว่า ทัศนคติของชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยวภายหลังจาก

การใช้นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว ชุมชนเห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของชุมชนโดยรวมในด้านบวก โดยเฉพาะการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ในส่วนที่เป็นรูปธรรมที่ประชาชนสามารถสัมผัสได้ในชีวิตประจำวัน เช่น การได้รับความสะดวกจากการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน การมีงานทำ มีรายได้จากการประกอบอาชีพ มากกว่าส่วนที่เป็นนามธรรม อย่างไรก็ตาม ประชาชนสามารถรับรู้ได้ถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากการสูญเสียทางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่กำลังสร้างความยากลำบากในการดำเนินชีวิตประจำวันของชุมชนมากยิ่งขึ้น

3. แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชน

จากการศึกษาสภาพการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบของชุมชนที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการท่องเที่ยว ประกอบกับการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำและปราชญ์ชาวบ้าน ด้พบทางจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชน พบว่า กลุ่มผู้นำและปราชญ์ชาวบ้าน เห็นว่า ควรเป็นการจัดการตามแนวทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน สามารถนำไปสู่การจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่เดียวกันก็คงไว้ซึ่งบูรณะภาพทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศและมีประเด็นและข้อคิดเห็นที่สำคัญที่กลุ่มผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้านเห็นว่าเป็นแนวทางที่เหมาะสมสำหรับใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านท่าลี่ พอสรุปได้ ดังนี้

- 1) ควรมีการควบคุมการขายตัวของชุมชนและการท่องเที่ยวภายใต้ขอบเขตขีดความสามารถในการรองรับ ทั้งทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การตลาดและการบริการการท่องเที่ยว ด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และความสามารถในการจัดการของชุมชน
- 2) ควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน ควบคุมกิจกรรม ควบคุมอาคารสิ่งก่อสร้าง อนุรักษ์รูปแบบสถาปัตยกรรมท้องถิ่น ด้วยการจัดทำคู่มือการออกแบบและการตัดแปลงอาคาร รวมไปถึงการจัดเก็บภาษีและค่าธรรมเนียม เพื่อนำมาพัฒนาท้องถิ่น
- 3) ปรับปรุงสิ่งสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ของชุมชนให้สามารถให้บริการประชาชนในชุมชนและรองรับนักท่องเที่ยว
- 4) สร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกต่อนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและประชาชนท้องถิ่น ให้ความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศ และการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยว
- 5) สนับสนุนและฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ประสานการดำเนินงานกับภาครัฐ เอกชน และชุมชนท้องถิ่น ร่วมกันดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมชุมชน

6) มีการกระจายรายได้สู่สาธารณะประโยชน์ของชุมชน ประชาชนท้องถิ่นให้ได้รับผลตอบแทนจากการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม ด้วยการส่งเสริมอาชีพเกี่ยวกับการให้บริการนักท่องเที่ยว ส่งเสริมอาชีพเกษตรกรปลูกพืชผักผลไม้เพื่อการท่องเที่ยว การผลิตสินค้าของที่ระลึก

7) การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ควรมีการจัดการท่องเที่ยวขนาดเล็กที่ชุมชนสามารถเป็นผู้ประกอบการเองได้ และชุมชนมีสิทธิในการจัดการการท่องเที่ยวหรือการจัดการระดับกิจกรรมการท่องเที่ยว

8) เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงการเพิ่มบทบาทขององค์กรท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดทิศทางการพัฒนา

9) คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น สนับสนุนการฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีตามท้องถิ่นเอาไว้ ด้วยการจัดให้มีกิจกรรมตามประเพณีดั้งเดิมของชุมชนและจัดแสดงในโอกาสต่างๆ

10) ควรมีการประสานความร่วมมือ ทำความเข้าใจกับกลุ่มต่างๆ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อหาแนวทางในการลดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยว

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและวัฒนธรรม อันเป็นผลมาจากการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านท่าลั้ง เขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี และเพื่อศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนบ้านท่าลั้ง เขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี โดยอาศัยกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการ สัมภาษณ์ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และใช้การสัมภาษณ์ ประชากรกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง จากปราชญ์ชุมชน หรือกลุ่มผู้นำชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำทางศาสนา กำนัน ผู้ใหญ่บ้านหรือกรรมการหมู่บ้าน ปราชญ์ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน ข้าราชการ ผู้ประกอบการธุรกิจบริการและการท่องเที่ยวในชุมชน และนักเรียน นักศึกษา รวมถึงชาวบ้านในชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้ แบบสัมภาษณ์ แบบไม่เป็นทางการ รวมกับการสังเกต และใช้อุปกรณ์ประกอบการสัมภาษณ์ เช่น แผนที่ รูปภาพ เครื่องบันทึกเสียง เครื่องบันทึกภาพถ่ายและภาพเคลื่อนไหว และเครื่องคอมพิวเตอร์ช่วยบันทึกข้อมูลด้วย การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการจัดกลุ่มความคิด สรุปข้อความแล้วเขียนอธิบายเชิงบรรยาย ด้วย หลักการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปจากการสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์จัดหมวดหมู่ตามกรอบที่ใช้ในการสัมภาษณ์ พิจารณาความสัมพันธ์ เชิงเหตุผล แล้วอธิบายโดยการพรรณนาในภาพรวม

สรุปผลการวิจัย

1. การเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและวัฒนธรรม อันเป็นผลมาจากการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านท่าลั้ง เขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

1.1 ด้านบริบททั่วไปของชุมชน

บ้านท่าลั้ง เดิมเป็นชุมชนชาวบรูที่อาศัยอยู่บ้านหนองเม็ก (บ้านลาดเสือ) เมืองรัตนสมบูรณ์ แขวงจำปาสัก ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2452 ได้อพยพมาอยู่บริเวณถ้ำทราย ดินกับลำน้ำโขงทางทิศตะวันออกของบ้านตามุย ตำบลห้วยยาง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี (ซึ่งปัจจุบันคือ บ้านตามุย ตำบลห้วยไผ่) และตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านหนองสนม (อยู่บริเวณใกล้เคียงบ้านหนองผือ หมู่ที่ 4 ตำบลนาโพธิ์กลาง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ปัจจุบันเป็นพื้นที่ว่างเปล่า) ซึ่งขณะนั้นมีนายลา ละครวงษ์ เป็น

ผู้ใหญ่บ้าน มีจำนวนครัวเรือน 10 ครัวเรือน ต่อมาน้ำท่วมถ้ำทราย จึงพากันอพยพมาตั้งบ้านท่าลั้ง ในปัจจุบัน จากการบอกเล่าของคนเฒ่าคนแก่ สมัยก่อนชื่อบ้านท่าลั้ง มาจากคำว่าทางลง บริเวณบ้านท่าลั้งจะเป็นทางที่คนใช้เส้นทางแม่น้ำโขงเพื่อไปหาปลาและเดินทางด้วยทางเรือ จึงใช้เรียกชื่อหมู่บ้านว่าบ้านท่าลั้ง ต่อมาเมื่อข้าหลวงได้มาตั้งหมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านตามกฎหมาย

ปัจจุบันบ้านท่าลั้ง ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยไผ่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี (มีนายธีรเกียรติ แก้วใส เป็นผู้นำคนปัจจุบัน) เป็นหมู่บ้านที่ประกอบอาชีพประมง เป็นอาชีพหลัก และอาชีพจกสานเป็นอาชีพรองจนสามารถ นำผลิตภัณฑ์การจักสานสู่การค้าสรรหึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ประเภทของใช้และเครื่องประดับตกแต่ง (กระติบข้าว) ในระดับประเทศ และได้รับระดับ 3 ดาว ปีพ.ศ. 2547 มีภาษาประจำท้องถิ่นของตนเอง คือภาษาบรู เป็นหมู่บ้านที่มีการถ่ายทอดภูมิปัญญา ภาษา วิถีชีวิตของชนชาวบรู ตลอดจนเอกลักษณ์ของวัฒนธรรม ประเพณีสืบต่อกันมาทุกรุ่น มีผลิตภัณฑ์ OTOP ที่เด่นคือกระติบข้าว ที่ทำจากดีหวีหรือผิวไม้ไผ่ สานด้วยความประณีต สวยงาม มีทรัพยากรธรรมชาติอันสวยงาม หลากหลาย มากมาย ผสานกับเครือข่ายการท่องเที่ยว OTOP จากหมู่บ้านใกล้เคียง คือบ้านกุ่มและบ้านตามุย ที่มีสวนเกษตรและผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติ เป็นเส้นทางเครือข่ายการท่องเที่ยว ประกอบกับบ้านท่าลั้ง เป็นชุมชนริมโขง ที่มีความสงบร่มรื่น ภายในหมู่บ้านมีบรรยากาศที่สวยงาม มีภาษาพูดเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เป็นหมู่บ้านที่มีการถ่ายทอดภูมิปัญญา ภาษาบรู วิถีชีวิตการประมง ตลอดจนเอกลักษณ์ของวัฒนธรรม ประเพณีสืบมาทุกรุ่น ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ยึดถือประเพณี ฮีตสิบสอง ครองสิบสี่ มีความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ผีปฐตา เคารพผู้สูงอายุ ภาษาท้องถิ่นเป็นภาษาบรู การแต่งกายตามประเพณีนิยมของพื้นบ้านและไทยสากลนิยมตามโอกาส นอกจากชุมชนบ้านท่าลั้ง จะเป็นชุมชนที่มีการถ่ายทอดภูมิปัญญา ภาษา วิถีชีวิตของชนชาวบรู ตลอดจนเอกลักษณ์ของวัฒนธรรม ประเพณีสืบต่อกันมารุ่นต่อรุ่น แล้วชุมชนบ้านท่าลั้ง ยังมีทรัพยากรธรรมชาติอันสวยงาม หลากหลาย มากมาย มีผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น ที่โดดเด่น คือกระติบข้าวที่มีการพัฒนารูปแบบใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง หนุนเสริมศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยว คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านอย่างเข้มแข็ง และยังเป็นการรักษาอัตลักษณ์ของท้องถิ่นมาเชื่อมโยงให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวที่สามารถจูงใจบุคคลภายนอกได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสามารถสร้างงานสร้างรายได้แก่ชุมชนมากขึ้น ผสานกับเครือข่ายการท่องเที่ยวจากหมู่บ้านใกล้เคียง คือบ้านกุ่มและบ้านตามุย ที่มีกลุ่มทอผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติบ้านกุ่ม สวนผลไม้ปลอดสารพิษและปรากฏการณ์บั้งไฟพญานาค ทำให้นักท่องเที่ยวต้องการมาเยี่ยมชม ชุมชนบ้านท่าลั้งอย่างต่อเนื่อง

ซึ่งปัจจุบันชุมชนบ้านท่าลั้ง ยังยึดถือประเพณีฮีตสิบสองครองสิบสี่ มีความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ผีปฐตา เคารพผู้สูงอายุ ซึ่งจะมีการจัดบุญประเพณีท้องถิ่นคล้าย ๆ กับชุมชนพื้นบ้าน ๆ ไป

ในเขตภาคอีสาน เช่นจัดบุญประเพณีบุญบั้งไฟ ในช่วงเดือนพฤษภาคม ของทุกปี บุญพระเวสสันดร ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ถึง เดือน มีนาคม บุญสงกรานต์ บุญวันเนา และพิธีการเลี้ยงปูตาประจำมูลบ้าน ในเดือนเมษายน ของทุกปี บุญเข้าพรรษา ในช่วงเดือนกรกฎาคม บุญข้าวประดับดิน บุญข้าวสาก ในช่วงเดือนสิงหาคม ถึง กันยายน บุญออกพรรษา ในช่วงเดือนตุลาคม และ บุญกฐิน ชาวบ้านจะเริ่มจัดหลังจากบุญออกพรรษาของทุกปี เป็นต้น (คณะกรรมการหมู่บ้าน บ้านท่าล้าง ม.5 2553 : 6 ธีรเกียรติ แก้วใส 2553 : สัมภาษณ์) นอกจากนี้ชุมชนบ้านท่าล้างยังมีทรัพยากรธรรมชาติอันสวยงาม หลากหลาย มากมาย หนุนเสริมศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น จุดชมบั้งไฟพญานาค เป็นสถานที่จุดชมวิวแม่น้ำโขง เสาเฉลียงปู่ย่า น้ำตกภูผาโสก จุดชมวิวผากะทัง ผาเจ๊ก ผาเมย และหินโยกเต่าชมดาว ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ รอยพุทธรบาท เป็นโบราณสถานทีวัดท่าล้าง นอกจากนี้ยังมีการบริการล่องเรือตามลำแม่น้ำโขง ซึ่งถือเป็นจุดเด่นของชุมชนบ้านท่าล้าง ที่ทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนบ้านท่าล้าง อย่างต่อเนื่อง ประกอบกับชุมชน บ้านท่าล้าง มีบุคคลที่เป็นปราชญ์ชาวบ้านในด้านต่าง ๆ มากมาย และจุดเด่นในการจัดตั้งกลุ่ม/องค์กรด้านต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชน

1.2 การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเห็นว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมาถึงปัจจุบัน ได้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร มีการย้ายเข้า ย้ายออกเพิ่มขึ้นภายในชุมชน มีการย้ายเข้าเพิ่มจำนวนมาก ทั้งประชากรในทะเบียนราษฎรและนอกทะเบียนราษฎร ผู้ประกอบการ แรงงานอพยพหลบหนีเข้าเมืองและนักท่องเที่ยว เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ของคนภายในชุมชนเองและคนนอกชุมชน ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ด้วยกันมา มีการไปมาหาสู่กันของชาวบ้านลดลง รวมไปถึงความสามัคคีภายในชุมชนและความมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลกันยังคงมีอยู่ตามเวลาและโอกาส จะเอื้ออำนวยด้วยเหตุผลทางด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากต้องทำงานเลี้ยงดูครอบครัวตัวเอง การแบ่งปันอาหารข้าวของเครื่องใช้เปลี่ยนไปเป็นการว่าจ้างด้วยเงินตราเป็นหลัก ความร่วมมือในกลุ่มชาวบ้านที่ไม่มีกิจการเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเข้าร่วมกิจกรรมลดลง ชุมชนสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสังคมภายนอกได้ดีขึ้นด้วยความสะดวกรวดเร็ว การปราบปรามยาเสพติดอย่างจริงจังภายในชุมชน มีการเฝ้าระวัง โดยเฉพาะในกลุ่มนักท่องเที่ยวและเยาวชน ภายในชุมชนมีความขัดแย้งกันเกิดขึ้นบ่อยๆ ทั้งจากคนในชุมชนกันเองและภายนอก และนักท่องเที่ยวมีคนต่างถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนมากขึ้น เกิดเหตุตักทรัพย์กันบ่อยๆ ชาวบ้านเริ่มรู้สึกถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินลดลง

1.3 การเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม

วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนบ้านท่าล้าง พบว่า ปัจจุบันชุมชนบ้านท่าล้าง ยังยึดถือประเพณีฮีตสิบสองครองสิบสี่ มีความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ผีปู่ตา เคารพผู้สูงอายุ ซึ่งลักษณะ

การประกอบพิธีในงานประเพณีต่าง ๆ ส่วนใหญ่ก็จะคล้าย ๆ กับท้องถิ่นภาคอีสานโดยทั่ว ๆ ไป และเมื่อมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเข้ามาสู่ชุมชนทำให้เป็นตัวเร่งให้ชุมชนรับเอาวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตแบบใหม่เข้ามาสู่ชุมชนโดยไม่รู้ตัว ปัญหาค่านิยมและความเชื่อของชุมชนที่เคยยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมา เริ่มเปลี่ยนแปลงไป เกิดการยอมรับค่านิยมตามกระแสสังคมภายนอก และเกิดการไหลบ่าเข้ามาของวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายกิดปัญหาความเสื่อมถอยทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชุมชนท้องถิ่น มีการนำการแสดงที่เป็นวัฒนธรรมจากที่อื่นเข้ามาร่วมในงานประเพณีต่างๆ ของชุมชน โดยเน้นความสนุกสนานรื่นเริงเป็นส่วนใหญ่ ส่งผลกระทบทำให้พิธีกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณีแบบดั้งเดิมที่เคยสืบทอดปฏิบัติกันมาช้านานถูกบิดเบือนพิธีกรรม สร้างความเสื่อมถอยทางด้านวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชุมชนท้องถิ่น หรือการจัดงานปาร์ตี้ขึ้นมาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว(สายสมร ละครวงศ์ สิงห์ทอง พิงป่า สมชัย ศิริมาตร บุญเหลือ พิงป่า สิงห์ทอง พิงป่า ชีรเกียรติ แก้วใส ฉวีวรรณ ศรีดอน สีดา ละครวงศ์ บุญเหลือ พิงป่า และเสมอ หาริวร 2558 ภาชนธ์)

2. ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนบ้านท่าลั้ง เขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

เมื่อมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเข้ามาสู่ชุมชน ทำให้เป็นตัวเร่งให้ชุมชนรับเอาวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตแบบใหม่เข้ามาสู่ชุมชนโดยไม่รู้ตัว ปัญหาค่านิยมและความเชื่อของชุมชนที่เคยยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมา เริ่มเปลี่ยนแปลงไป เกิดการยอมรับค่านิยมตามกระแสสังคมภายนอก และเกิดการไหลบ่าเข้ามาของวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย การแต่งกายของท้องถิ่นไม่ได้รับความนิยมและเริ่มสูญหายไป การใช้ภาษาท้องถิ่นลดลง เด็กและเยาวชนเริ่มหันไปพูดภาษากลางและภาษาอื่นๆ มากขึ้น เกิดปัญหาความเสื่อมถอยทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชุมชนท้องถิ่น ส่งผลกระทบทำให้พิธีกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณีแบบดั้งเดิมที่เคยสืบทอดปฏิบัติกันมาช้านานถูกบิดเบือนพิธีกรรม สร้างความเสื่อมถอยทางด้านวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนบ้านท่าลั้ง เขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานีว่า

1. ผลกระทบต่อสังคม ของชุมชนบ้านท่าลั้ง พบว่า มีการอพยพเข้ามาของแรงงานต่างถิ่น ช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานในท้องถิ่น ทั้งภาคการเกษตรและการบริการชาวบ้าน เริ่มมีความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกมากขึ้น โดยเฉพาะผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว ส่งผลให้ชาวบ้านเริ่มปรับตัวกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป ถึงแม้ว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ได้ส่งผลต่อกิจกรรมทางสังคมของชุมชนโดยตรง แต่ทำให้ชุมชนมีกิจกรรมทางสังคมเพิ่มขึ้น เนื่องจากหน่วยงานภาครัฐเริ่มเข้ามามีบทบาท ขอความร่วมมือจากชาวบ้านในการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนา

ชุมชนและกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวมากขึ้น การพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารโทรคมนาคม และการศึกษานอกระบบและการแลกเปลี่ยนทัศนะจากคนภายนอกมากขึ้น ส่งผลให้ชุมชนได้รับรู้ ข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว ทันเหตุการณ์ สามารถรับรู้ถึงสภาพสังคมภายนอกได้มากขึ้น รับรู้ ถึงปัญหา รู้เท่าทันกับปัญหาต่างๆ ได้มากขึ้น

นอกจากนี้ ยังส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของชาวบ้านในชุมชนบ้าง โดยเฉพาะ คนในกลุ่มวัยแรงงานที่ต้องออกไปทำงานรับจ้างตามสถานประกอบการและผู้ประกอบการท้องถิ่น ส่งผลให้การช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนการทำงานเอามือหรือคอบมือแบบเก่าเปลี่ยนไปเป็นการ จ้างแรงงานด้วยระบบเงินตรามากขึ้น การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของชุมชนลดน้อยลงไป ด้วยเหตุผล ทางเศรษฐกิจ การได้รับข้อมูลข่าวสารจากภายนอกจากสื่อต่างๆ อย่างรวดเร็ว ส่งผลให้กลุ่มวัยแรงงาน และวัยรุ่นในชุมชนมีพฤติกรรมเกิดการเลียนแบบไปในทางที่ไม่เหมาะสมมากขึ้น ทำให้ชุมชนเริ่มมี ปัญหาสังคมมากขึ้น เช่น เกิดความขัดแย้ง เกิดการทะเลาะวิวาท การลักทรัพย์ ปัญหาเริ่มมีความ ซับซ้อนมากขึ้น เนื่องจากมีคนเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนจำนวนมาก จึงไม่สามารถดูแลกันได้เหมือนใน อดีต

2) ผลกระทบด้านวัฒนธรรมของชุมชนบ้านท่าลี่ พบว่า ชาวบ้านเริ่มมีการดำเนิน ชีวิตที่มีระเบียบแบบแผนมากขึ้น มีการพัฒนาด้านการใช้ภาษา สามารถพูดคุยได้หลายภาษา นอกเหนือจากภาษาท้องถิ่น ในขณะที่เดียวกันการพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยว ก็ส่งผลให้ชุมชนสูญเสีย รูปแบบการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย เริ่มหันไปดำเนินชีวิตที่จำเป็นต้องพึ่งพาคนภายนอกมากขึ้น ที่ต้อง มีการแข่งขันในเชิงธุรกิจ ผู้เอาเทคโนโลยีในชุมชนเริ่มมีบทบาททางครอบครัวและสังคมน้อยลงไป ทำให้การ ปลุกฝังค่านิยม ความเชื่อ ความเคร่งครัดในการยึดถือปฏิบัติแบบเก่าของคนในชุมชนเริ่มลดน้อยลงไป ด้วย ส่งผลกระทบต่อค่านิยมและความเชื่อของชุมชนที่เคยยึดถือปฏิบัติสืบต่อกัน เกิดการยอมรับ ค่านิยมตามกระแสสังคมภายนอก และเกิดการไหลบ่าเข้ามาของวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายเกิด ปัญหาความเสื่อมถอยทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชุมชนท้องถิ่น มีการนำการแสดงที่ เป็นวัฒนธรรมจากที่อื่นเข้ามาร่วมในงานประเพณีต่างๆ ของชุมชน โดยเน้นความสนุกสนานรื่นเริงเป็น ส่วนใหญ่ ส่งผลกระทบทำให้พิธีกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณีแบบดั้งเดิมที่เคยสืบทอดปฏิบัติกัน มาช้านานถูกบิดเบือนพิธีกรรม สร้างความเสียหายด้านวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชุมชนท้องถิ่น

3. ผลกระทบด้านสภาพแวดล้อมของชุมชน พบว่า การจัดการท่องเที่ยวภายใน ชุมชนบ้านท่าลี่ เป็นปัจจัยที่สำคัญ ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่และ สภาพแวดล้อมของชุมชน โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมทางทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นฐานการผลิตของ ชาวบ้าน ตั้งแต่ธุรกิจการท่องเที่ยวเริ่มเข้ามามีบทบาทในชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติบางส่วนได้ถูก ทำลายและเสื่อมโทรมลงอย่างมาก เช่น ป่าไม้ถูกทำลาย โดยเฉพาะป่าบริเวณหาดทราย เนื่องจาก

การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวจากกลุ่มนักท่องเที่ยว เป็นผลให้ชาวบ้านได้สูญเสียแหล่งอาหารสำคัญ การพึ่งพาธรรมชาติลดน้อยลง ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า ธุรกิจการท่องเที่ยวเป็น ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านสภาพแวดล้อมของชุมชน ซึ่งปัจจุบันกลุ่มผู้ให้ ข้อมูลหลัก เห็นว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนอย่างมาก มีการปรับปรุง โครงสร้างพื้นฐานของสังคม มีการพัฒนาการพัฒนาเส้นทางคมนาคมระบบ สาธารณูปโภค ตลอดจนอาคารบ้านเรือนของประชาชนในชุมชน เป็นต้น

3. แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชน

จากการศึกษาสภาพการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบของชุมชนที่เป็นผลสืบเนื่องมาจาก การท่องเที่ยว ประกอบกับการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำและปราชญ์ชาวบ้าน ถึงแนวทางจัดการการท่องเที่ยว ที่เหมาะสมกับชุมชนพบว่า กลุ่มผู้นำและปราชญ์ชาวบ้าน เห็นว่า ควรเป็นการจัดการตามแนวทางการ ท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และผู้ เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน สามารถนำไปสู่การจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทาง เศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่เดียวกันก็คงไว้ซึ่งบูรณะภาพทางวัฒนธรรม และระบบนิเวศและมีประเด็นและข้อคิดเห็นที่สำคัญที่กลุ่มผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้านเห็นว่าเป็น แนวทางที่เหมาะสมสำหรับใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านท่าลี่ พอสรุปได้ ดังนี้

- 1) ควรมีการควบคุมการขายตัวของชุมชนและการท่องเที่ยวภายใต้ขอบเขตขีด ความสามารถในการรองรับ ทั้งทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การตลาดและการบริการ การท่องเที่ยว ด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และความสามารถในการจัดการของชุมชน
- 2) ควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน ควบคุมกิจกรรม ควบคุมอาคารสิ่งก่อสร้าง อนุรักษ์ รูปแบบสถาปัตยกรรมท้องถิ่น ด้วยการจัดทำคู่มือการออกแบบและการคิดแปลอาคาร รวมไปถึงการ จัดเก็บภาษีและค่าธรรมเนียม เพื่อนำมาพัฒนาท้องถิ่น
- 3) ปรับปรุงสิ่งสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ของชุมชนให้สามารถให้บริการ ประชาชนในชุมชนและรองรับนักท่องเที่ยว
- 4) สร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกต่อนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและประชาชน ท้องถิ่น ให้ความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศ และการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรการ ท่องเที่ยว
- 5) สนับสนุนและฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ประสานการดำเนินงานกับ ภาครัฐ เอกชน และชุมชนท้องถิ่น ร่วมกันดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมชุมชน

6) มีการกระจายรายได้สู่สาธารณะประโยชน์ของชุมชน ประชาชนท้องถิ่นให้ได้รับผลตอบแทนจากการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม ด้วยการส่งเสริมอาชีพเกี่ยวกับการให้บริการนักท่องเที่ยว ส่งเสริมอาชีพเกษตรกรปลูกพืชผักผลไม้เพื่อการท่องเที่ยว การผลิตสินค้าของที่ระลึก

7) การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ควรมีการจัดการท่องเที่ยวขนาดเล็กที่ชุมชนสามารถเป็นผู้ประกอบการเองได้ และชุมชนมีสิทธิในการจัดการการท่องเที่ยวหรือการจัดการระดับกิจกรรมการท่องเที่ยว

8) เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงการเพิ่มบทบาทขององค์กรท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดทิศทางการพัฒนา

9) คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น สนับสนุนการฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีตามท้องถิ่นเอาไว้ ด้วยการจัดให้มีกิจกรรมตามประเพณีดั้งเดิมของชุมชนและจัดแสดงในโอกาสต่างๆ

10) ควรมีการประสานความร่วมมือ ทำความเข้าใจกับกลุ่มต่างๆ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อหาแนวทางในการลดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยว

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนบ้านท่าลั้ง ในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำเภอโขงเจียมจังหวัดอุบลราชธานี มีข้อค้นพบที่น่าสนใจ และผู้วิจัยนำประเด็นที่สำคัญมาอภิปรายผล ดังนี้

1. จากผลการศึกษาสภาพการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม และวัฒนธรรม อันเป็นผลมาจากการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านท่าลั้ง เขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ที่พบว่า การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมของชุมชนบ้านท่าลั้ง เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมาถึงปัจจุบัน หลังจากได้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร มีการย้ายเข้า ย้ายออกเพิ่มขึ้นภายในชุมชน มีการย้ายเข้าเพิ่มจำนวนมาก ทั้งประชากรในทะเบียนราษฎรและนอกทะเบียนราษฎร ผู้ประกอบการ แรงงานอพยพหลบหนีเข้าเมืองและนักท่องเที่ยว เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ของคนภายในชุมชนเองและคนนอกชุมชน ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ด้วยกันมา มีการไปมาหาสู่กันของชาวบ้านลดลง รวมไปถึงความสามัคคีภายในชุมชนและความมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลกันยังคงมีอยู่ตามเวลาและโอกาส จะเอื้ออำนวยด้วยเหตุผล

ทางด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากต้องทำงานเลี้ยงดูครอบครัวตัวเอง การแบ่งปันอาหารข้าวของเครื่องใช้ เปลี่ยนไปเป็นการว่าจ้างด้วยเงินตราเป็นหลัก ความร่วมมือในกลุ่มชาวบ้านที่ไม่มีกิจการเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเข้าร่วมกิจกรรมลดลง ชุมชนสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสังคมภายนอกได้ดีขึ้นด้วยความสะดวกรวดเร็ว การปราบปรามยาเสพติดอย่างจริงจังภายในชุมชน มีการเฝ้าระวัง โดยเฉพาะในกลุ่มนักท่องเที่ยวและเยาวชน ภายในชุมชนมีความขัดแย้งกันเกิดขึ้นบ่อยๆ ทั้งจากคนในชุมชนกันเองและภายนอก และนักท่องเที่ยวมีคนที่ต่างถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนมากขึ้น เกิดเหตุลักทรัพย์กันบ่อยๆ ชาวบ้านเริ่มรู้สึกถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินลดลง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Young (1973 : 65) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวทำให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นของคนภายนอกเข้าไปในชุมชนเพิ่มขึ้นทั้งผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว และแรงงานอพยพหลบหนีเข้าเมือง ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างประชากร เริ่มส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของคนในชุมชนด้วยกันเองและคนในชุมชนกับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะคนในกลุ่มวัยแรงงานที่ต้องออกไปทำงานรับจ้างตามสถานประกอบการและผู้ประกอบการท้องถิ่น ทำให้การช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชน การทำงานเอามือหรือตอบมือแบบเก่าเปลี่ยนไปเป็นการจ้างแรงงานด้วยระบบเงินตรามากขึ้น ส่งผลกระทบต่อชาวบ้าน โดยเฉพาะผู้ที่มีกิจการและเข้าไปทำงานรับจ้างตามสถานประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เริ่มมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของชุมชนลดน้อยลงไปด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ผลจากการศึกษาวิจัยสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธวัชชัยมานิตย์ (2550: 56) ได้ศึกษาผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นกรณีศึกษาตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าซาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า การท่องเที่ยวของอำเภอป่าซาง มีพัฒนาการควบคู่มากับการพัฒนาเส้นทางคมนาคมเข้าสู่อำเภอป่าซาง ด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงามและวัฒนธรรมที่โดดเด่น ประกอบกับรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว ทำให้แหล่งท่องเที่ยวอำเภอป่าซางเริ่มเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวที่ชอบธรรมชาติและการผจญภัย การท่องเที่ยวป่าซางเติบโตสุดขีดส่งผลให้สถานการณ์การท่องเที่ยวอำเภอป่าซางมีแนวโน้มเริ่มส่งสัญญาณว่า การท่องเที่ยวของอำเภอป่าซางจะเป็นไปในทางลบมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงอย่างช้าๆ การเปลี่ยนแปลงส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้เป็นตัวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ ชุมชนมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ระบบโครงสร้างพื้นฐานได้รับการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจประชาชนมีงานทำและทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้น ส่วน กิตติพงษ์ ประชุมแดง(2533 : 51-56) ได้ศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม จากการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อชาวบ้านคูเต๋อ ตำบลแจระแม่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า จากการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อชาวบ้านคูเต๋อ ทำให้จากการประกอบอาชีพหลักเกษตรกรรม เปลี่ยนมาประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวดำเนินธุรกิจเพื่อการค้า ซึ่งมีผู้มาประกอบธุรกิจท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากจนกลายเป็น ธุรกิจที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยู่งักของคน

ทั่วไป นอกจากธุรกิจบริการ อื่น ๆ อีกคือ บริการรับฝากรถ และหาบเร่ การพัฒนาการท่องเที่ยว หากดูคือส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคมชาวบ้านดูเดี๋ยงนี้ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ชาวบ้านมีอาชีพหลักอาชีพรองมากขึ้น ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ชาวบ้านมีการถือครองและใช้ประโยชน์ จากที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมน้อยลง การอพยพแรงงานไปทำงาน นอกหมู่บ้านของชาวบ้านน้อยลง หรือการท่องเที่ยว นอกจากจะทำให้มีรายได้แล้วยังได้พัฒนางานหัตถกรรมจากเดิมให้ก้าวไปสู่ธุรกิจการค้าเชิงพานิชย์

เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม ที่พบว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 ชาวบ้านเริ่มมีการปรับตัวการใช้ชีวิต มีระเบียบแบบแผนตามกระแสนิยม เกิดการเรียนรู้ธุรกิจการค้ามากขึ้น มีการแข่งขันด้านธุรกิจการค้า ผู้สูงอายุยังคงมีค่านิยมและความเชื่อแบบดั้งเดิมยังคงไปทำบุญสวดมนต์ ส่วนคนหนุ่มสาวมีค่านิยมและความเชื่อที่ลดลงไปทำบุญและให้ความสนใจสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นลดลง ผู้อาวุโสเริ่มมีบทบาทในครอบครัวและชุมชนน้อยลงไป ชาวบ้านยังคงนิยมบริโภคอาหารพื้นบ้าน กลุ่มวัยรุ่นเริ่มหันไปบริโภคอาหารจากท้องถิ่นอื่น ภายในชุมชนยังคงใช้ภาษาท้องถิ่นพูดคุยกันระหว่างคนในท้องถิ่น ถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงไปใช้ภาษากลางและภาษาอังกฤษมากขึ้น ชาวบ้านยังคงแต่งกายเรียบง่าย การแต่งกายพื้นถิ่นยังคงมีให้เห็นในการร่วมงานประเพณีของชุมชน ในหมู่บ้านมีการเปลี่ยนแปลงการแต่งกายตามแฟชั่น เป็นไปตามสมัยนิยม การจัดงานประเพณีต่างๆ ในชุมชน มีการจัดงานใหญ่ขึ้น เนื่องจากต้องการส่งเสริมการท่องเที่ยว ทำให้รูปแบบการจัดงานประเพณีเปลี่ยนไป สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธวัชชัย มานิตย์ (2550 : 56) ได้ศึกษาผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษาตำบลเวียงใต้ อำเภอป่า จังหัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ด้านวัฒนธรรม กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจะไม่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางสังคมของชุมชนโดยตรง แต่กระแสวัฒนธรรมใหม่ที่เข้ามากับการท่องเที่ยว มีส่วนทำให้สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนป่ามีการเปลี่ยนแปลงไป การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ส่งผลให้ชุมชนได้รับผลกระทบทางด้านกายภาพมากที่สุด ซึ่งการไหลบ่าเข้ามาของวัฒนธรรมต่างถิ่น ส่งผลให้ลักษณะการบริโภค การแต่งกาย ภาษา ค่านิยมและความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนเริ่มเสื่อมถอยลง และปัญหาความแตกแยกภายในชุมชน

2. จากผลการ ศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนบ้านท่าลี่ เขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานีพบว่า เมื่อมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเข้ามาสู่ชุมชนอย่างรวดเร็ว ทำให้เป็นตัวเร่งให้ชุมชนรับเอาวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตแบบใหม่เข้ามาสู่ชุมชนโดยไม่รู้ตัว ปัญหาค่านิยมและความเชื่อของชุมชนที่เคยยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมา เริ่มเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากกระแสค่านิยมจากภายนอกได้เข้ามาอิทธิพลเหนือกว่าค่านิยมและความเชื่อของชุมชน ทำให้ดูเหมือนว่าค่านิยมและความเชื่อของชุมชนที่เคยยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันเป็นเรื่องล้าสมัย ไม่ทันโลก เกิด

การยอมรับค่านิยมตามกระแสสังคมภายนอก และเกิดการไหลบ่าเข้ามาของวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย มีส่วนทำให้ลักษณะการบริโภคของชาวบ้านเริ่มเปลี่ยนแปลงไปบ้าง ถึงแม้ว่าชาวบ้านจะยังคงนิยมบริโภคอาหารของท้องถิ่นอยู่ วิทยุในชุมชนหันไปลอกเลียนแบบการแต่งกายที่ไม่เหมาะสมตามนักท่องเที่ยวนักมากขึ้น การแต่งกายของท้องถิ่นไม่ได้รับความนิยมและเริ่มสูญหายไป การใช้ภาษาท้องถิ่นลดลง เด็กและเยาวชนเริ่มหันไปพูดภาษากลางและภาษาอื่นๆ มากขึ้น ไม่เข้าใจถึงคุณค่าวัฒนธรรมประเพณี เกิดปัญหาความเสื่อมถอยทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชุมชนท้องถิ่น มีการนำการแสดงที่เป็นวัฒนธรรมจากที่อื่นเข้ามาร่วมในงานประเพณีต่างๆ ของชุมชน โดยเน้นความสนุกสนานรื่นเริงเป็นส่วนใหญ่ ส่งผลกระทบทำให้พิธีกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณีแบบดั้งเดิมที่เคยสืบทอดปฏิบัติกันมาช้านานถูกบิดเบือนพิธีกรรม สร้างความเสื่อมทางด้านวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชุมชนท้องถิ่น หรือการจัดงานปาร์ตี้ขึ้นมาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ส่งผลให้วัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนเริ่มหายไปจากชุมชนประกอบกับธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านสภาพแวดล้อมของชุมชน ซึ่งปัจจุบันกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก เห็นว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนอย่างมาก มีการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานของสังคม มีการพัฒนาการพัฒนาเส้นทางคมนาคมระบบสาธารณูปโภค ตลอดจนอาคารบ้านเรือนของประชาชนในชุมชน และสภาพแวดล้อมในการจัดการท่องเที่ยวแต่เดิม รูปแบบการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวในอดีตเกิดจากความต้องการของคนภายนอกที่ต้องการสัมผัสกับบรรยากาศความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของสุธีรา อินทร์พรหม(2547: 49) ได้ทำการศึกษาผลกระทบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่อวิถีชีวิตของเกษตรกร: ศึกษากรณีชุมชนเขวง อำเภอกะสมุยจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ผลกระทบด้านสังคมในด้านรูปแบบครอบครัวเปลี่ยนไปเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวขยายค่อยๆ ลดลงและความสัมพันธ์แบบเครือญาติเริ่มเปลี่ยนแปลงไป การพึ่งพาอาศัยกันลดน้อยลงผลกระทบด้านวัฒนธรรมคือ ศิลปะการแสดง เช่น ลิเก คอนเสิร์ต เข้ามาแทนที่มโนราห์ หนังตะลุงที่เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่ลดน้อยลงไปตามลำดับ งานบุญประเพณีของท้องถิ่นเดิมเป็นการจัดงานด้วยการร่วมมือเปลี่ยนไปเป็นการใช้เงินทำบุญแทนแรงงาน รูปแบบการจัดงานเดิมที่เรียบง่ายและประหยัดเปลี่ยนเป็นเน้นเชิงพาณิชย์เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว วัฒนธรรมการบริโภคเปลี่ยนจากการทำอาหารด้วยตัวเอง การแลกเปลี่ยนอาหารกลายเป็นการซื้ออาหารสำเร็จรูปเพื่อความสะดวก และวัฒนธรรมจากการท่องเที่ยวโดยเฉพาะด้านภาษาจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เพื่อนำมาใช้โดยเฉพาะในกลุ่มที่ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวส่วนงานวิจัยของศรัทธา มานิตย์(2550: 56) ได้ศึกษาผลกระทบจาก

การพัฒนาการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่น: กรณีศึกษาดำบลเวียงใต้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า กระแสวัฒนธรรมใหม่ที่เข้ามากับการท่องเที่ยว มีส่วนทำให้สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนปายมีการเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้ชุมชนได้รับผลกระทบทางด้านกายภาพมากที่สุด การใช้ที่ดิน อาคารและสิ่งก่อสร้าง เกิดความแออัด ไม่เป็นระเบียบ ส่งผลต่อสภาพแวดล้อมของชุมชนโดยรวม การเพิ่มขึ้นของประชากรอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ระบบโครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่ไม่สามารถรองรับได้ การเพิ่มขึ้นของขยะมูลฝอย น้ำเสีย มลพิษทางอากาศ เสียงดังรบกวน ส่งผลกระทบต่อทางด้านสิ่งแวดล้อมชุมชน การท่องเที่ยวส่งผลให้เศรษฐกิจโดยรวมของชุมชนดีขึ้น แต่เมื่อพิจารณาถึงการกระจายรายได้ที่ชุมชนได้รับ ถือว่ายังไม่ทั่วถึง มีเพียงประชาชนส่วนหนึ่งเท่านั้นที่ได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยว ชุมชนต้องแบกรับค่าครองชีพที่สูงขึ้นจากราคาสินค้าอุปโภคบริโภคที่มีราคา การท่องเที่ยวได้กลายเป็นตัวเร่งให้เกิดผลกระทบในเชิงลบต่อความสัมพันธ์ของชาวบ้านภายในชุมชน การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การไหลบ่าเข้ามาของวัฒนธรรมต่างถิ่น ส่งผลให้ลักษณะการบริโภค การแต่งกาย ภาษา ค่านิยมและความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนเริ่มเสื่อมถอยลง เกิดปัญหาสังคม ปัญหายาเสพติด ปัญหาลักทรัพย์ และปัญหาความแตกแยกภายในชุมชน แนวทางในการลดปัญหาผลกระทบทางลบสามารถสรุปได้ว่า ปัญหาผลกระทบจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ผ่านมาของชุมชน ไม่อาจแก้ไขได้ด้วยการสร้างความตระหนักของชุมชนเพียงอย่างเดียว การเรียนรู้ในแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวจากชุมชนหรือแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่ประสบความสำเร็จในการสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและการรักษาความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม และการส่งเสริมให้ผู้คนในสังคมมีความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น ท่องเที่ยวด้วยความรับผิดชอบ จึงเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่พบว่าหลังจากมีการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชนบ้านท่าลี่ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนตลอดจนส่งผลกระทบต่อสังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมของชุมชน โดยรวมทั้งในแง่ผลบวก และผลลบ ดังนั้น เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมและลดปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ผู้วิจัยจึงจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานภาครัฐ

1.1 ในการดำเนินการพัฒนาใดๆ ควรมีการประสานงานกับหน่วยงานท้องถิ่นให้มาก มีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนได้รับข่าวสารความเคลื่อนไหวในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งภาครัฐควรเปิดโอกาสให้มีการทำประชาพิจารณ์ เพราะจะช่วยให้ทุกฝ่ายได้มีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งทำให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้มีโอกาสเสนอความคิดเห็นของตนเอง

1.2 งบประมาณในการพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม ควรมีการแบ่งสรรไว้ในส่วนของการบำรุงดูแลรักษาในระยะยาวด้วย ไม่ใช่ใช้งบที่ได้ไปลงทุนเพียงการปลูกสร้างแล้วไม่มีงบประมาณในการดูแลรักษาต่อ

1.3 หน่วยงานภาครัฐที่มีความรู้ ควรเข้าไปให้ความรู้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน สร้างจิตสำนึกทั้งคนดั้งเดิมในพื้นที่เองหรือคนที่อพยพเข้ามาอยู่ภายหลัง ให้เกิดจิตสำนึกร่วมภาคภูมิใจว่าตนเป็นส่วนหนึ่งและจะมีบทบาทสำคัญในการดูแลอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติผาแต้ม และกระตุ้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการร่วมกันคิดแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดจากการท่องเที่ยวด้วย

1.4 ควรมีการพัฒนาความรู้ใหม่ๆ ให้แก่มีคฤหัสถ์ท้องถิ่นอยู่เสมอ และควรมีการสร้างจิตสำนึกและความซื่อสัตย์แก่บุคลากรทางการท่องเที่ยวให้มากขึ้น เพื่อลดปัญหาและเกิดความยั่งยืน

1.5 องค์การบริหารส่วนตำบล ควรเข้ามามีบทบาทในการปรับสภาพภูมิทัศน์ของชุมชนและมีบทบาทในการวางแผนจัดการขยะของชุมชนที่เกิดจากการท่องเที่ยวด้วย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับชุมชน

2.1 สร้างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน(Community Based Tourism) ภายในชุมชนบ้านท่าลี่ขึ้น โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นของชุมชนอย่างแท้จริง คณะกรรมการนี้เป็นตัวแทนของชาวบ้านที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม เป็นผู้นำที่ชุมชนให้ความเคารพนับถือ ตลอดจนตัวแทนจากกลุ่มต่างๆ เพื่อช่วยกันระดมความคิด วางแผน ดำเนินการ และแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะปัญหาความขัดแย้งจากการท่องเที่ยว ควรหามาตรการที่จะกระจายรายได้และผลประโยชน์ให้ออกสู่ชุมชนมากที่สุด นอกจากนี้ ต้องมีการออกกฎระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวที่สามารถใช้ควบคุมคนในชุมชนได้จริง

2.2 ตัวอย่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน(Community Based Tourism) จึงต้องกระตุ้นให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการพัฒนา โดยให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การรวมกลุ่มประชุมเพื่อร่วมกันค้นหาปัญหา ร่วมวางแผน การตัดสินใจ

การระดมทรัพยากรในท้องถิ่น มีการบริหารจัดการ การติดตาม การตรวจสอบและประเมินผลจากการท่องเที่ยว และร่วมรับประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

2.3 จัดให้มีเวทีประชุมชาวบ้านอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อเป็นการสรุปบทเรียนด้านการท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชน

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และศึกษาความต้องการความช่วยเหลือของชุมชนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อนำผลของความช่วยเหลือไปใช้สำหรับพัฒนาการตลาด การบริหารและการจัดการท่องเที่ยวของท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชนและประชาชน

2. ควรมีการศึกษาถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรการท่องเที่ยวรวมทั้งศึกษาถึงผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อประชากรในท้องถิ่นนั้น ในด้านต่างๆ เช่น ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ เพิ่มเติมเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่การท่องเที่ยวเพิ่งเข้ามาไม่นานเพื่อที่จะเป็นข้อมูลให้ผู้รับผิดชอบ สามารถหามาตรการในการป้องกันและจัดการกับผลกระทบต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้อย่างทันท่วงที ก่อนที่ทรัพยากรการท่องเที่ยวจะเสื่อมโทรมลงและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น

3. ควรมีการศึกษาทั้งความคิดเห็นของประชาชน เจ้าหน้าที่ของรัฐและนักท่องเที่ยวว่ามีความคิดเห็นอย่างไรกับการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในปัจจุบัน เพื่อที่ผู้รับผิดชอบจะได้ทราบและนำผลการศึกษาไปประกอบใช้ในการวางแผนการพัฒนาและการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม

บรรณานุกรม

- กฤติยากร นवलศรี. ผลจากการพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยวในทัศนคติของผู้ประกอบการธุรกิจ การท่องเที่ยว กรณีศึกษา : เกาะพีพี อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, 2543.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศไทย ปี 2546 [ออนไลน์] 2546 [อ้างเมื่อ 17 กรกฎาคม 2551]. จาก www.geog.pn.psu.ac.th/elearning/supit/in-thailand.htm
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. ข้อมูลผาเต้ม [ออนไลน์] 2548 [อ้างเมื่อ 19 พฤษภาคม 2551] จาก <http://www.ezytrip.com/Thailand/th/NorthEast/UBonRatChaThaNi/03933/03933.htm>
- กิตติพงษ์ ประชุมแดง. ผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม จากการพัฒนาการท่องเที่ยว ต่อชาวบ้านคูเต๋อ ตำบลแจระแม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533.
- งามพิศ สัตย์สงวน และคณะ. สังคมและวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540
- ดอกอ้อ ปาณะดิษฐ์. ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดินและชุมชนของเกาะช้าง จังหวัดตราด. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- ทัศนาวลัย อุทาสกุล. ผลกระทบจากการท่องเที่ยวและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนเส้นทางศึกษาธรรมชาติสำนักงานอุทยาน - หนองผักชี. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2544.
- ธวัชชัย มานิตย์. ผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่น: กรณีศึกษาดำบลเวียงใต้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.
- นฤมล กรณิตนันท์. ผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อปะการัง ในเขตภาคตะวันออก. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2541.
- นิยพรรณ วรรณศิริ. มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2540.
- ผู้จัดการออนไลน์. ททท.ชี้ผลดีการเมืองนิ่ง ส่งท่องเที่ยวอีสานได้โต [ออนไลน์] 2551 [อ้างเมื่อ 31 พฤษภาคม 2551]. จาก <http://www.psunews.net/viewdetail.asp?id=1509>

- ภราเดช พัทธ์วิเชียร. เอกสารประกอบการประชุม ECOTOURISM NETWORK' 39 จัดทำโดย
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ร่วมกับมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว ในวัน
พุธที่ 6 มีนาคม 2539 ณ ห้องเพลินจิต โรงแรมอิมพีเรียล ถนนวิฑู. กรุงเทพฯ : ไร่ไทย
เพลส; 2539.
- รศิกา อังกูร. การท่องเที่ยว การอนุรักษ์หรือทำงานศิลปวัฒนธรรมไทย.วารสารสุโขทัยธรรมาธิราช
2542; 12 (3): 118-126.
- ฤทธิ อนุจรพันธ์. ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน.
วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2543.
- วนิดา วิชยประเสริฐกุล. ผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพแวดล้อมเมืองพัทยา
จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2541.
- วรรณพร วณิชชานุกร. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. กรุงเทพฯ : ทรรปณ์ศิลป์การพิมพ์; 2540.
- วินิจ วีรยางกุล. การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์
, 2536.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. รายงานขั้นสุดท้าย การดำเนินการเพื่อ
กำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัย
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย; 2542
- สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. รายงานปัญหาและอุปสรรคในโครงสร้างการบริหาร
อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่ง
ประเทศไทย; 2546.
- สุจิต บุญประเสริฐ. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เป็นผลมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยว :
การศึกษาเฉพาะกรณีบ้านเรณู อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2533.
- สุธีรา อินทร์พรหม. ผลกระทบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่อวิถีชีวิตของเกษตรกร : กรณี
ชุมชนแจว อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตร
มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- สุภางค์ จันทวานิช. วิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2539.
- หนังสือพิมพ์โพสต์ทูเดย์ . อุบลราชธานี จังหวัดเดียว 3 รมต. ทุ่มเทท่องเที่ยวสามเหลี่ยมมรกต
[ออนไลน์]2551 [อ้างเมื่อ8ตุลาคม2551]. จาก <http://www.weopenmind.com/board/index.php?>

- หนังสือพิมพ์มติชน . สัมมนาการเปิดแนวรุกวงกลมอินโดจีน จุดประกายเศรษฐกิจอีสานใต้
 [ออนไลน์] 25 51 [อ้างเมื่อ 10 มิถุนายน 2551].จาก
http://www.matichon.co.th/news_detail.php?id=34866.
- อดิศร เรือลม. ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาเมือง กรณีศึกษา: เมืองแม่ฮ่องสอน .
 วิทยานิพนธ์ปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2546.
- Hagen, Everett E. **On the Theory of Social Change : How Economic Growth Begins.**
 Homewood, Ill : The Dorsey Press, 1996.
- Henning Barend Johannes. **The relevance of ecosystems to ecotourism in the Waterberg
 Biosphere Reserve.** Pertorio : Department of Pretoria University of Pretoria, 2003
- Hundt, A. **Impact of Tourism Development on the Economy and Health of Third World
 Nations.** J Travel Med. 1996 Jun 1; 3(2):107-112.
- Kanisara Chetbandit. **Local involvement in ecotourism development in Thailand : the case of
 Mu Koh Chang National Park, Trat province.** Pathum Thani, Thailand : Asian
 Institute of Technology, 2003

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรม

ของชุมชนบ้านท่าลั้งในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำเภอโขงเจียมจังหวัดอุบลราชธานี

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยนี้เป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยสำหรับการศึกษา เพื่อทำรายงานการค้นคว้า แบบวิทยานิพนธ์ ของหลักสูตรปริญญาโท สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีข้อมูลต่าง ๆ ที่ท่านแสดงความคิดเห็นในครั้งนี้ จะถูกนำไปประเมินผลในเชิงวิชาการ และจะไม่มีผล ในแง่ลบประการใดต่อท่าน จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้ให้คำตอบในการตอบแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย อย่างตรงไปตรงมาตามข้อเท็จจริง หวังว่าคงจะได้รับความกรุณาจากท่านเป็นอย่างดี

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

1. ชื่อ.....
2. ตำแหน่งหน้าที่ความรับผิดชอบ.....
3. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านท่าลั้ง.....

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชน พัฒนาการท่องเที่ยว วิถีชีวิตของชุมชนก่อนและหลังการเข้ามาของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนบ้านท่าลั้ง ในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

1. ประวัติความเป็นมาของชุมชน
2. จุดเริ่มต้นด้านการท่องเที่ยวในชุมชน และมีการพัฒนาการการท่องเที่ยวในชุมชน รูปแบบและการดำเนินการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน
3. นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว และแผนพัฒนาการท่องเที่ยว
4. สภาพวิถีชีวิตของคนในชุมชนก่อนและหลังการเข้ามาของการท่องเที่ยวภายในชุมชน ตามประเด็นดังนี้
 - 4.1 สภาพการใช้ที่ดินภายในชุมชน เป็นอย่างไร มีการเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยแค่ไหน อย่างไร

- 4.2 การเข้าไปใช้พื้นที่สาธารณะเพื่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว เป็นอย่างไร มีการเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยแค่ไหน อย่างไร
- 4.3 ระบบสาธารณูปโภคของชุมชน เป็นอย่างไร มีการเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยแค่ไหน อย่างไร
- 4.4 สภาพบ้านเรือน รูปแบบสถาปัตยกรรม สิ่งปลูกสร้างต่างๆ ภายในชุมชน เป็นอย่างไร มีการเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยแค่ไหน อย่างไร
- 4.5 ขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชน เป็นอย่างไร มีการเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยแค่ไหน อย่างไร
- 4.6 สภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชนแต่เดิมเป็นอย่างไร มีการเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยแค่ไหน อย่างไร
- 4.7 การประกอบอาชีพของคนในชุมชน เป็นอย่างไร มีการเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยแค่ไหน อย่างไร
- 4.8 การตั้งถิ่นฐาน กลุ่มชาติพันธุ์ ของคนในชุมชน มีความเป็นมาอย่างไร มีการอพยพย้ายถิ่นของคนในชุมชนหรือไม่ อย่างไร
- 4.9 ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน เป็นอย่างไร มีการเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยแค่ไหน อย่างไร
- 4.10 วัฒนธรรมประเพณีต่างๆ เป็นอย่างไร มีการเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยแค่ไหน อย่างไร

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางลดปัญหาผลกระทบ และแนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมของชุมชนบ้านท่าลั้งในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้มอำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

1. ทัศนคติของชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยว
2. รูปแบบการดำเนินงานและการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน
3. ความต้องการของชุมชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว
4. แนวทางการลดผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยว

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ
นางสาวเกศประภา วัฒนาพันธ์
ผู้ทำการศึกษา

ภาคผนวก ข
รายชื่อผู้ให้การสัมภาษณ์

รายชื่อผู้ให้การสัมภาษณ์

ลำดับที่	ชื่อ - นามสกุล	ตำแหน่ง
1	นายสายสมร ละครวงศ์	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 5 บ้านท่าลิ่ง
2	นายสุรพล กอมณี	นายก อบต. ห้วยไผ่
3	นายบุญดี พึ่งป่า	สมาชิกสภา อบต. ห้วยไผ่
4	นายคำฟอง แก้วใส	สมาชิกสภา อบต. ห้วยไผ่
5	นายพิตพิบูล ละครวงศ์	คณะกรรมการหมู่บ้าน
6	นางสมจิตร พึ่งป่า	คณะกรรมการหมู่บ้าน
7	นางสีดา ละครวงศ์	คณะกรรมการหมู่บ้าน
8	นายสมพงษ์ ละครวงศ์	คณะกรรมการหมู่บ้าน
9	นายเอี่ยม ศิริเทพ	คณะกรรมการหมู่บ้าน
10	นางสงสี ศรีคอน	คณะกรรมการหมู่บ้าน
11	นายธีรเกียรติ แก้วใส	คณะกรรมการหมู่บ้าน
12	นางฉวีวรรณ ศรีคอน	คณะกรรมการหมู่บ้าน
13	นายสมโภชน์ แก่นโสม	หัวหน้าคุ้มตะวันตกฟ้า
14	นายสมชัย ศิริมาตร	หัวหน้าคุ้มประจักษ์เขิน
15	นายบุญเหลือ พึ่งป่า	หัวหน้าคุ้มร่วมใจพัฒนาและปราชญ์ชาวบ้านด้านศาสนา
16	นายสังข์ทอง พึ่งป่า	ปราชญ์ชาวบ้านด้านวัฒนธรรมประเพณี
17	นายแพง แก้วใส	ปราชญ์ชาวบ้านด้านแต่ง - ร้องเพลงพื้นบ้าน
18	นายชิต แก่นโสม	ปราชญ์ชาวบ้านด้านจักสาน
19	นายเพชร ละครวงศ์	ปราชญ์ชาวบ้านด้านหมอยาสมุนไพร
20	นางกลม แก้วใส	ปราชญ์ชาวบ้านด้านทอเสื่อใบเตย
21	นายสิงห์ทอง พึ่งป่า	ผู้นำทางศาสนา
22	นายวิสันต์ ประนันทา	ปลัด อบต. ห้วยไผ่
23	นายเสมอ หาริร	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านท่าลิ่ง
24	ตัวแทน	ผู้ประกอบการธุรกิจบริการและการท่องเที่ยว
25	นายวุฒิพงษ์ พึ่งป่า	นักเรียน นักศึกษา

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-ชื่อสกุล นางสาวเกศประภา วัฒนาพันธ์
วันเดือนปีเกิด วันพุธที่ 31 เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2526
สถานที่เกิด อำเภอทุ่งศรีอุดม จังหวัดอุบลราชธานี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน -
ตำแหน่งหน้าที่การงาน เป็นนักคุุเทศน์นำเที่ยวอิสระ เป็นผู้ดำเนินรายการวิทยุ
และเป็นพิธีกร
สถานที่ทำงาน -
ประวัติการศึกษา พ.ศ.2549 ศิลปศาสตรบัณฑิต จากสถาบันราชภัฏอุบลราชธานี
พ.ศ. 2553. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา
จากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

